

JOANNIS HARDUINI,

J E S U I T Æ,

A D

Harduini J.
K

C E N S U R A M

Scriptorum Veterum

PROLEGOMENA.

JUXTA AUTOGRAPHUM.

LONDINI,

SUMPTIBUS P. VAILLANT.

MDCCLXVI.

Lectori S.

QUALEM sententiam Joannes Har-
duinus de plerisque, ut perhibentur,
Veterum scriptis tulerit, jam dudum ex
operibus ejus innotuit. Ex quo Plinium
ediderat A. D. 1685, ejus auctoris admira-
tione adeo videtur perculsus, ut cæteri fere
omnes præ illo sorderent : mox nihil anti-
quitatis sincerum crederet, nisi cujus ves-
tigia ibi non deprehenderet. Hac trutina
non solum priscorum sæculorum fidem li-
brat, verum etiam stylum et eloquentiam.
“Habebant, inquit, illi [impia cohors]
“idoneos artifices omni stylo. Latinitas
“tamen in omnibus a PLINIANA, aliaque
“simili vetere longe discrepans [a].”

IPSE fane quibus gradibus morbus iste
animi ingravesceret, in hoc libello narrat :
“Nos mense Augusto, anno 1690, cœpi-
“mus in Augustino et æqualibus fraudem
“subodorari ; in omnibus mense Novem-

[a] Proleg. p. 15.

A

“ bri

“bri suspicati sumus; totam deteximus
 “mense Maio, anno 1692, prolixis ex fin-
 “gulis Scriptoribus Græcis Latinisque ex-
 “cerptis descriptis [b].”

CIRCA id igitur temporis, tanquam si in
 tertium usque cælum jam raptus esset, caute
 et personatus nuntium inenarrabilem, cer-
 te haud credibilem, profert: “Afferam,”
 inquit, “hoc loco non inanis quidem sem-
 “per conjectoris, sed nunc tamen plus
 “justo fortassis suspiciosi, ingenioque ni-
 “mum indulgentis hominis conjecturam.
 “Accipiet quisque ut volet. Deprehendit
 “ille, ut quidem musitabat nuper nobis-
 “cum, cætum certorum hominum ante
 “sæcula nescio quot exstitisse, qui historiæ
 “veteris concinnandæ partes suscepissent,
 “qualem nunc habemus, cum nulla tum
 “exstaret: sibi probe notam illorum æta-
 “tem atque officinam esse; inque eam
 “rem istis subsidio fuisse, TULLIUM, Pli-

[b] Proleg. p. 15.

“nium,

“nium, Maronis Georgica, Flacci Sermo-
“nes et Epistolas: nam hæc ille sola censet,
“quod vereor ut cuiquam suadeat, ex omni
“Latina antiquitate sincera esse monu-
“menta, præter inscriptiones admodum
“paucàs [c].” Pullulasse denique ait hanc
largam fictionum segetem seculo quarto-
decimo [d].

Novum istud dogma ut non erat senec-
tæ suspiciosæ delirium, sed maturæ ætatis
fœtus, ad annum quinquagesimum nondum
profectæ; ita quosdam ex Loyolitarum
gente id monstri aluisse, erant qui multis
argumentis probare niterentur. Post-
quam enim per annos quosdam susque de-
que spargeretur, Dominus La Croze pub-
lice testatus est autorem summo honore a
fratribus habitum; adeo famæ ejus et suæ
securis, ut novæ editioni conciliorum procu-

[c] Chronologiæ ex Nummis Antiquis restitutæ Prolusio de
nummis Herodiadum, in notis, sub ann. LI. Permissio datur
1692.

[d] Proleg. p. 14. 16. 18. &c.

randæ eum præficerent: totius familiæ cordi
 esse veteribus monumentis pretium deterere,
 et quæ pro certis essent habita, incerta red-
 dere: eo forsan consilio Germon Jesuitam
 Mabillonii Benedictini librum de re diplo-
 matica, maxima laude ab omnibus receptum,
 oppugnasse; quem P. Coustant itidem Be-
 nedictinus propugnavit; idemque certamen
 noster mox redintegrat, p. 73. Tantus est or-
 dinum inter suos fraternus amor! Hæc si se-
 cum reputasset Middletonus nostras [e], vix,
 credo, tam fidenter contra Chapmannum
 sponderet Harduini commenta non esse nisi
 unius Jesuitæ veteris somnia, ab omnibus
 ludibrio habita, et habenda.

UT ut illud fit, exprobratio isthæc a
 Domino La Croze profecta A. D. 1707,
 hoc effecit, ut eopse anno Harduinus opi-
 niones, quas Superiorum permisso in lu-
 cem ediderat, eorundem jussu retractarit.
 Dissimulasse vero, non mutasse sententiam,
 ex hoc opere posthumo abunde patet; ubi,

[e] An Introductory Discourse to a Larger Work, P. S.

ut antea, bis triplicem solummodo veterum
 scriptorum turbam in vasto temporis gur-
 gite superesse docet. “ Servavit antiquitas
 “ duntaxat e Latinis PLAUTUM, Plinium,
 “ Virgilii Eclogas novem cum Georgicis;
 “ Horatii Satyras et Epistolas: e Græcis
 “ Homeri Iliada et Odyssæam, et Herodoti
 “ libros novem [f].”

CERNIS, lector, indiculum hunc expur-
 gatorium a priori aliquantum discrepare.
 Latinorum scriptorum convenit numerus,
 unica vero commutata persona; qua in re
 doleres viri inconstantiam et humanitus
 aliquid patientis, nisi dolus malus et artes
 inhonestæ elucerent, quæ bilem moveant
 magis quam veniam efflagitent. Inter varia
 nova tentamina, Plinio suo, famæ, scilicet,
 et nomini ejus consulens, patriam abju-
 dicarat; cum enim ille annos NOSTRÆ
 urbis sæpius memorans Romam intelligat,
 Romanus, inquit [g], erat, non Veronensis.

[f] Proleg. p. 196. [g] Chronol. V. T. sub anno U. C. 608.

Huic La Croze Ciceronis istud objicit :
 “ Ego mehercule et illi et omnibus munici-
 “ pibus duas esse censeo patrias ; unam na-
 “ turæ, alteram civitatis : ut ille Cato, cum
 “ esset Tusculi natus, in Populi Romani
 “ civitatem susceptus est [b]. Rursum,
 Juliam gentem a Venere, indeque ab Ænea,
 profluxisse negarat [i]. Cui La Croze re-
 gerit [k], C. Julium Cæsarem diserte Venere
 prognatum dici apud Cic. Ep. ad Fam.
 l. viii. 15. Quid ad hæc Harduinus? — Ex
 judicio sextumvirali Ciceronem submovet,
 et, ut vices ejus præstet, Plautum clam sub-
 jicit, ne posthac tam luculento suffragio
 obruatur.

QUANQUAM vero profanos Scriptores
 primum convellit, id præcipue in animo vi-
 detur intendere, ut patres et versiones sacri
 codicis, præter Vulgatam Latinam, in exi-
 lium relegaret. Nil mirum igitur, si cum

[b] Cic. de Legg. l. ii. init. La Croze, Vindiciæ Veterum
 Scriptorum, contra Harduinum, Roterod. 1708, p. 149.

[i] Chron. V. T. sub A. D. 14.

[k] Vind. Vet.

ratione et religione insaniens consilium primum nunquam abjecerit. Bellum sacrum indicit, et pergit monumenta vetera dejectum ut templum imperiumque Romæ super traditionis fundamentum stabiliat.

UT, inter *Opera Varia* Amstel. 1733 edita, in Virgilii *Æneida* et Odas Horatii Criticen contexuit, ita in his Prolegomenis palam facit se quosdam ex ecclesiasticis scriptoribus figillatim ad examen revocasse: “Augustinum, Bernardum, et Thomam
“consecimus, concilia quoque pleraque;
“cætera similiter peracturi, et alia scripta,
“dum erit vita superstes [1].”

PARTI cuidam hujus incepti ista Prolegomena exarata videntur, ut discimus ex additamento ultimo mox subsecuturo. Illud quidem in naufragio fortunarum suarum, quod tota familia Jesuitica nuper fecit, periit, aut nescio qua terrarum parte latet. Hoc vero fragmentum, quasi ex undis erep-

[1] Proleg. p. 10.

tum et in manus P. VAILLANT bibliopoditum, noluit ille orbi literario invidere. Paradoxa enim per se cum novitate sua delectant, tum longe magis Harduini artificio exornata, qui tam belle novit dare obscuris nitorem, lucidis umbram, fictis probabilitatem, omnibus denique speciem, prout velit, et gratiam. Istud, igitur, quicquid est, fideliter imprimendum curavit; autographumque ipsum in Museo Britannico reponendum, tanquam votivam tabulam, posteritati consecravit.

PAUCULA hæc, quæ raptim prælibavi, erudito colloquio, quo vir reverendus CÆSAR DE MISSY me honestavit, accepta debent referri. Si quid imprudenter dictum sit, meæ tribuendum est inscitæ; si quid quod non displiceat, ejus laudi; qui mox, ut spero, plura super hac re publica luce dignabitur.

P. S. CUM in MSto loci sint nonnulli lineola obducti, indicante eos esse omit- tendos; alii qui corrigentis manus ali- quantum postulare viderentur, quos ta- men sponte nostra religio erat immuta- re; utrosque singulos hic subjunximus, ut si lector aliquando tanti viri curas secun- das desideret, habeat faltem primas.

P. 3. l. 8. salva,] *Additum*, quam sacro- sancta dico Romana ecclesia, cæterarum omnium mater et magistra.

P. 10. l. 1—6. Si de nostra igitur Cen- sura in Augustinum — sed si de ea Censura iudicium ferre velit sancta sedes apostoli- ca —] *Forsan legendum*, si, inquam, de ea Censura etc.

P. 17. l. 10. realitatem ipsam formalem,] *Additum*, universalem, ac necessariam uni- versi, unitatem etc.

Ib. l. 13. condidere metaphysicum] *Ad- ditum*, in qua nullum veri Numinis vesti- gium fit: aggressi etc.

Ib. l. 18. nullum habent.] *Additum*,
Ethnicismus ipse est aperte, quem docent hodieque istis ducibus, maxime vero Au- gustino

gustino præeunte, ut jactant, Ambrosius Victor, Thomassinus, alique : et nemo obfistit, aut hincit. Non Catholici, ex inscitia malitiæ latentis, aut ejusdem indagandæ negligentia : non Janseniani aut Calviniani, ob concordiam aut consensionem. Nam quis ethnicus, non Naturam agnoscat Deam, aut Realitatem universalem Veritatemque entium, Naturalesque Veritates, aut supremam quæ his inest Veritatem, ut Janseniani Augustino duce ; cujus opera propterea studiose Gallica faciunt ex Latinis ! De sensu Augustini, vel Pseudo-Augustini potius, (de hoc enim unice loquimur) ; de sensu illius, inquam, circa Veritatem entium, in moralibus ac physicis, quæ Deus sit ; et extra quam negat alium Deum esse ; Catholicus ego Dei beneficio, et hæretici, præsertim Janseniani ; idem sentimus : et non est verum ? Fuere isti etc.

P. 60. l. 5. Christianum.] *Additum,*

Illustrissimus ecclesiæ Vapincensis episcopus, in Mandato quod edidit, die iv. Martii, 1711. perquam apte et Catholice, dixit, inter alia : *Mais il est important, que nostre clergé soit informé : 1°. Que l'autorité de S. Augustin et son sentiment sur la Grâce efficace, ont esté les grands prétextes, dont Luther et Calvin se sont servis pour introduire leurs*

leurs erreurs, et pour eluder les décisions de l'Eglise. 2. Que les sentiments de S. Augustin sur les matieres de la grace ne fixent nostre creance, qu'à l'égard des points décidés par les Papes et par l'Eglise. 3. Que la maniere d'expliquer l'efficacité de la grace, n'est point un des articles, sur lesquels on soit obligé de suivre le sentiment de S. Augustin. 4. Qu'on ne convient pas mesme dans les écoles, quel est sur cela le sentiment de ce saint Docteur. 5. Qu'on y convient aussi peu qui des Theologiens appellent Thomistes, ou de leurs adversaires, a mieux pris le sens de S. Thomas. — Quam etc.

P. 61. 1. ult. decretum.] *Additum,*

Non male Du Pin censuit in libro a se inscripto, *Traité de la Doctrine Chrét.* lib. i. cap. 12. pag. 285. Ainsi l'autorité d'un seul Pere, ou mesme de plusieurs, n'est point une preuve infallible de la verité d'un dogme. Il n'y auroit qu'une seule occasion, où l'on POURROIT soutenir, qu'on seroit obligé de se rendre au sentiment d'un Auteur ; sçavoir en cas que l'Eglise eust approuvé sa Doctrine, et l'eust receue comme estant de Tradition Apostolique. Mais il ne suffiroit pas pour cela qu'elle donnast des LOUANGES à un Auteur, ou qu'elle approuvast EN GENERAL ses écrits et sa doctrine : Il faudroit qu'elle marquast en particulier qu'elle est cette Doctrine qu'elle approuve.

approuve. . . . . L'approbation GENERALE de la Doctrine d'un Auteur n'emporte pas une approbation particuliere de chaque article. Temere igitur scripsit Arnaldus alicubi : *Après la decision de l'Eglise on ne peut croire aujourd'hui sans heresie. . . . qu'il peut y avoir des erreurs dans les livres de S. Augustin : scilicet post epistolas (ut credi vult) Celestini et Hormisdæ. Temere et sensu ad hæresim inclinante Janseniani docuere, quod Alexander VIII damnavit, prop. xxx. Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clare fundatam, illam absolute potest tenere et docere, non respiciendo ad ullam Pontificis bullam.* Cautius locutus Archiepiscopus Cameracensis, in Litteris per modum Dialogi scriptis contra Jansenianos, Præfat. xxxiii. *Le texte de S. Augustin n'a aucune autorité que celle que l'Eglise lui donne : et DANS LE SEUL SENS QUE L'EGLISE JUGE A PROPOS DE LUI DONNER.*

P. 168. l. 14—20. aïo duntaxat, ne magis illam integre descriptam fuisse — aut magis scitu necessaria sit —] *Legendum forsân, nec magis scitu necessariam fuisse, vel esse, quam illa etc.*

P. 182. § XV. initio, *Additum,*

Nulline ergo libri ante seculum decimum quartum? Immo multi: nam scribendi

bendi libros nullus est finis : sed quales habemus nunc innumeros, quos solæ majores Bibliothecæ servant, neque omnes quidem, sed paucæ : quos etiam nemo servare vellet aut posset, nisi Typographiæ beneficio et facile parabiles fuissent, et haud spissi voluminis : quales denique spernunt Bibliothecæ insigniores, ac jubent exulare, ut Regia, Colbertina, et similes. — Qui fit etc.

P. 195. l. 18. S. Benedicti.] *Additum*, Ubi cumque fuere Monachi harum fraudum architecti, (quibus se alii multi haud dubie sæculares adjunxere) ; ii sunt quos Accēmetas eadem appellavit antiquitas ; finxitque ob jugem etiam noctu psalmodiam sic esse appellatos ; ex Græco verbo ἀνοίμῃνοι, quasi insomnes : non ob psalmodiam certe, quæ pia quæsitæ postea est et quæ monachos deceret origo vocis : sed potius ob irrequietum laboris studium : quamvis ob priorem significationem alii Luxoviensibus monachis hunc titulum adscribunt ; alii cum Mabilonio, in præf. sæculi iv. parte 2. San-Dionysianis, ut ex Fredegario colligunt, cap. 79. At reipsa non alia de causa (ut id obiter dicatur) selecta vox ea Græca est ab improbo cœtu, ut aliæ innumeræ, quam et ad vetustatis opinionem conciliandam ; vetera enim credimus, quæ sunt ætati nostræ inusitata ;
et

et quoniam ex Hebræo derivata Judæum significat, הַקִּסְסָה: vel הַקִּסְסָה; posito verbo in benoni: Qui inimicos conterit. Hæc origo certe facit, ut et *Achinitenses* Liberatus appellet, Nicolaus 1. epist. x. *Acymitenses*: *Monasterii Aquimiti* dixerit Gelasius in libro adversus Nestorium et Eutychen. *Acæmitense monasterium* in fine codicis Concilii Chalced. in fine autem actionis D. *Acæmetensium codex* vocetur.

P. 192. l. 17. *Delend.* sæculo consequente

P. 204. l. 6. sæculi.] *Additum*, Bertcaudus, fictum nomen est ex בְּחִרְתָּ כֹּהֵן עֲדָה: ut Christum significet, Qui cum irascetur, dolentes removebit; dicens utique, *Discedit a me, maledicti.* — Exemplum etc.

P. 205. l. 8. sexcentos.] *Additum*, Simonius, in epistolis selectis, *Lettres choisies, tome i. lettre pag. 218. Je vous dirai seulement ici en general, que de tres habiles Critiques ont cru des manuscrits Grecs anciens de mille et douze cens ans, qui étoient cependant assez nouveaux.* — Hebræici etc.

P. 208. l. 13. Lumbardus ?] *Additum*, Ibidem pag. 531. recitatur prolixum ex eodem Martyrologio elogium Simonis episcopi Parisiensis, qui obiit anno 1304. Ibi recensentur ea quæ legavit Ecclesiæ Parisiensi: nullus

ADDITAMENTA. xvii

nullus est liber. — *De Manuscriptis Græcis.* — Post captam etc.

P. 209. l. 15. librorum.] *Additum*, Prolixius egimus de hoc argumento in Critica Pseudo-D. Thomæ. — Nullus etc.

P. 210. l. 16. omnes.] *Additum*, Sed plura vide de hoc argumento, in opere singulari quod scripsimus de Manuscriptis Græcis.

P. 211. l. ult. fervarent.] *Additum*, Mabillonius, De re Diplom. pag. 233. *Veritatem aut falsitatem (diplomatum) non auguror tantum ex materia, quæ antiquitatem majorem redolet: sed ex aliis simul characteris, et maxime stylo. Non me fallit impostoris larva sub corticis specie, aut ementitæ scripturæ antiquitate, si cetera non concordent.* Materiam vocat corticem, vel pergamenum in quo scribitur. — § XVII. NULLA etc.

P. 234. l. 12. existimantur.] *Additum*, Peracta ea jam est, Deo adjuvante, feliciter descriptis Augustini, Bernardi, et Thomæ; ac plerorumque conciliorum: ceterorum autem affecta, absolvenda, cum Deus et vires dederit et ætatem. Fas esse etc.

P. 237. l. 5. censuræ nostræ, — operum] *Antea*, censuræ nostræ, tum jam peractæ de Augustini et Bernardi operibus illis, quæ vulgo genuina creduntur, et de Summa Thomæ

xviii ADDITAMENTA.

Thomæ Aquinatis, ut vocant: tum peragendæ de ceteris, sed contractius; si Deus vitam et vires et mentem dederit. Liquido apparebit, ut spero, ex illa quidem censura operum etc.

Vir iste Corisopiti in Britannia Aremorica natus,
A. D. 1646; obiit Parisiis, Sept. 2, 1729; non
infeliciter a M. DE BOZE hoc epitaphio ad
vivum fere expressus:

In expectatione judicii

Hic jacet

Hominum paradoxotatos,

Natione Gallus, Religione Romanus,

Orbis literati portentum:

Venerandæ antiquitatis cultor et destructor.

Docte febricitans

Somnia et inaudita commenta vigilans edidit.

Scepticum pie egit

Credulitate puer, audacia juvenis, deliriis senex.

JOANNIS

JOANNIS HARDUINI,
JESUITÆ,
AD CENSURAM
SCRIPTORVM VETERVM
PROLEGOMENA.

I.

REM magni operis, sed et majoris invidiæ aggredimur, adspirante Deo, quoad vita ipso largiente suppetet, scripta quæ vetera existimantur omnia, libris exceptis, quos pro canonicis et sacris habet Ecclesia; et sex omnino profanis scriptoribus, Latinis quatuor, Græcis duobus, inter supposititia et a scelesto grege fabricata monumenta referre. Non aliis interim scriptoribus bellum indicimus hujusmodi, nisi summi Domini Dei, et Christi, et summi Pontificis, et Regiæ potestatis hostibus. Nobis certe licet esse tam rigidis in excutiendis ac repudiandis falsis monumentis, quæ sanctissimam nostram Religionem

gionem vel levissime convellunt, quam sunt rigidi iudices in foro ad excutienda ac respuenda monumenta, in quibus de hominum fortunis ac prædiis agitur, si qua in illis se offerat nota falsitatis. Atqui si vel una in aliquo instrumento notatio temporis vitiosa sit, in foro confestim magno animorum consensu, magnisque, sed iustis, clamoribus, rejicitur ac repudiatur instrumentum; quanto vehementius ac iustius vociferandum est, cum sacrosancta Religio petitur et labefactatur?

IPSA Religio pietasque Christiana postulat, ut se cum aliquo suo periculo minore a majore periculo liberemus. Minus periculum est, si factorum quorundam, quæ hætenus obtinere fidem, falsitas agnoscatur; majus autem et vero longe maximum, si, factis istiusmodi salvis, ipsa fides paulatim convellatur et corruat.

HABEANTUR ergo, si forte sic eveniat, pro deliramentis, quæcumque hic proferimus;

PROLEGOMENA. 3

mus; modo ne vera credantur placita, quæ in istis scriptis, quia impia vel hæretica sunt, reprehendimus: modo ab his caveat quisque et abhorreat, cetera parum curamus, etiam quæ de nobis hominum existimatio sit: dum fit fides de Deo vero, de Christo, de singulis sacrosanctæ fidei capitibus, integra et salva.

Quid enim refert, quod ante nos nemo id dixit, nullum dicti auctorem vel testem proferimus ex antiquis? An si quis nobis prævissset, id propterea verius foret; aut quia dudum ille obiit, dignior est fide? Non homini credatur, sed argumentis.

Si mihi tantum ingenii foret, quantum alicui ex istis veteribus; animumque cupido incesset operis cudendi sub ementito nomine scriptoris alicujus ex iis, quorum scripta creduntur deperdita: si illud in pergameno exararem, quod post annos aliquot referret sexcentos vel octingentos annos, atramento ad id apto adhibito: si

4 PROLEGOMENA.

quædam ex scriptis veteribus in illud opus excerpta transferrem, quæ sincera vulgo creduntur, ad conciliandam ei fidem et opinionem vetustatis: an non fas esset unicuique tentare, num posset fraudem impietatemque, si qua lateret, indagare ac detegere? Atqui quod ei de mea ista lucubratione liceret impune certe; idem in universa scripta, quæ nondum talem sunt experta censuram, unicuique, Catholico in primis ac Theologo, licere omnino censendum est. Licuit Petavio, exempli gratia, quod nondum quisquam fecerat, opera quædam Athanasio abjudicare (nam hunc unum proferunt auctorem Benedictini, tomo ii. pag. 49. et alibi): Licuit iis, qui Augustino et Bernardo adscripta opera recensuerunt, dimidiam eorumdem partem rescare ac repudiare: quod acute cernerent, non ejusdem omnia stili ac venæ esse: non licebit idem alteri, qui argumentis utatur, nihilominus indubitatis, et evidentioribus! Dictum omnibus ab Apostolo est; *Omnia probate; quod bonum est, tenete.*

QUÆRET

QUÆRET aliquis, qui fieri possit, ut *ἀθεότης* illa, quam in illis scriptis nos profiteremur perspicue deprehendisse, Theologos Scholasticos illius ævi præterierit. At quæro vicissim, qui fieri possit, ut hac ipsa ætate qua et plures sunt, nec minus ingeniosi, hos ea tamen nequitia fugiat: cum libri multo nitidiores, ob artem typographicam, et lectu faciliores sint et intellectu. In causa ex parte illud haud dubie fuit, quod cum illi adversus hæreticos manus consererent, ea tantum doctrinæ capita perlegerent in his Patrum (ut credebantur) monumentis, de quibus capitibus disceptatio erat; ad fontem et caput ejusmodi dogmatum non pervenirent. Itaque in id unum incubuere omnes, ut omni ope in suas partes ea testimonia, quæ sibi opponebantur, pertraherent; de Eucharistia, exempli gratia, de pœnitentia, de gratiæ efficientia, similibusque capitibus controversis. Et in eo certamine se laborasse felicius quisque existimavit, quo ingeniosius. Quod si omnia pari diligentia

6 PROLEGOMENA.

pensitassent; si ad fontes digitum intendifsent; si ab his Pseudo-patribus perspexissent atheïsmum induci; fraudem haud dubie totam agnovissent; ex atheïsmo scilicet nihil fani, nihil nisi alienissimum a fide Catholica de Eucharistia, de efficientia gratiæ, de reliquis fidei nostræ capitibus sequi posse: detestandaque scripta esse, quæ magna tractarant reverentia, quod a Patribus profecta crederentur.

Quis deinde miretur tot scripta impia a nemine fuisse olim impietatis accersita, quo tempore jacebant fere abdita in forulis Bibliothecarum, vel inde quasi furtim et clam et paulatim educebantur, et erant paucis admodum hominibus cognita: cum hac ætate nostra scripta plurima paris impietatis, in manibus omnium posita, non in Gallia modo, sed et in Belgio, Germania, Anglia, et alibi, a nemine tamen eo nomine reprehendantur? Quis miretur priorum sæculorum, a sæculo nimirum decimo quarto, quo hæc condita scripta putamus, 4 stuporem

stuporem potius, quam nostrorum? Quis miretur, de his ab Ecclesia nihil esse prolatum, cum delata a nemine ad tribunal Ecclesiæ fuerint? Neque enim Ecclesia, hoc est, summus Pontifex, aut concilium de libris solet ferre judicium, nisi de his alteruter judex interpelletur.

Non potuit, inquam, ante hoc tempus fraus tanta detegi. Nam neque quisquam persuasum habere potuit, aut credibile reddere, falsa ac supposita esse monumenta omnia, quæ scripta creduntur sæculis prioribus fere quindecim, nisi prius ea sedulo et attente perlegisset. Nam totum impiæ catervæ systema, cujus sibi partem suam quisque sumisset, non potuit nisi omnibus singulisque partibus diligenter expensis agnosci. Atqui non ante hoc tempus scripta fere omnia ex Bibliothecis eruta prodierunt. Latent quidem adhuc nonnulla, sed pauca; quæque ejusdem generis esse haud dubie, atque ea quæ exstant, facile quivis opina-

8 PROLEGOMENA.

bitur, cui de eorum quæ habemus præmanibus falsitate constiterit.

NEQUE Catholici igitur in scriptis illis impietatem agnoscere facile potuerunt, neque hæretici patefacere a se deprehensam. Nam quos utrique ut Patres agnoscerent, neque Catholicis licuit eos omnino repudiare, sed variis interpretationibus in suam inflectere sententiam conati sunt, ne a Patribus desciscere filii dicerentur: neque hæreticis venire potuit in mentem ut eos abjicerent, quorum scripta intelligerent impiæ suæ pariter hypothesei patrocinari: cum præsertim ut ostenderent se non recens ortos ac novæ doctrinæ conditores, talium testium suffragio indigerent.

CERTÈ debent Catholici Antistites aut permittere ut mysterium iniquitatis a nobis, aliisve melioribus, detegatur, et patefiat in aperta luce: aut valde metuere, ne tandem ex adversa parte prodeat aliquis impius, qui quid ista Patrum (ut appellant) monumenta contineant

contineant sceleratæ doctrinæ prodat ipse; inveniatque deinde patrocinium apud homines, qui nec irritum volent esse laborem suum in illis editionibus concinnandis, nec famam sibi adhærescere pravæ impiæque doctrinæ sive non intellectæ, sive (quod pejus est) propugnata. Fiet brevi, ni Deus hoc malum avertat, totus orbis Christianus invitissime atheus.

AB aliquo certe e Societate nostra prope-modum necesse est hanc malitiam detegi. Nulla enim alia fere familia est, cui non sit illudum, oblato libro aliquo insigni, qui nomen præferret viri in ea familia eximii: quem librum proinde, qua vi, qua arte, defendere illa decreverit. Habent Dominicani Thomam Aquinatem, Vincentium Bellovacensem, Monetam, Reinerum, aliosque; Franciscani Bonaventuram, Alensem, Scotum; Carmelitæ Thomam Valdensensem; alii denique alios; Benedictini integram legionem.

Si de nostra igitur Censura in Augustinum, Bernardum, et Thomam (nam hos tres, Deo adjuvante, confecimus; concilia quoque pleraque; cetera similiter peracturi, et alia scripta, dum erit vita superstes): sed si de ea Censura iudicium ferre velit aliquando sancta sedes Apostolica (quem ego diem videre peroptem): ne consultores admittat ex ulla Regulari familia, quæ ullum ex illis veteribus scriptis putet e suo gremio prodiisse, eaque proinde quocumque pretio velit esse salva. Adhibeat Theologos sæculares, aut ex illis ipsis familiis viros incorruptos et integros, qui unicum spectent Religionis bonum; hanc unam velint esse salvam, vel si cetera pereant omnia.

PERMISIT hætenus Dei providentia litigare inter se Theologos de Augustini, Thomæ, similiumque sententia: quoniam illi parum curæ est, quid super ejusmodi controversiis hi vel illi statuunt, dum salva et integra perseveret fides, quæ est omnibus necessaria

necessaria ad salutem. In hac fide neque
 Romanam Ecclesiam pati potest, nec The-
 ologos Catholicos passus est Deus errare.
 Nullum interim ex illis operibus Sedes
 Apostolica velut ex cathedra, hoc est, insti-
 tuto prius examine, auditisque ex utraque
 parte de illorum falsitate vel sinceritate
 litigantibus, est comprobatum. Satis est
 Romanæ Ecclesiæ sua fides, sua traditio;
 absque Augustini, alteriusve privati cujus-
 cumque subsidio: cum ipsa a nemine, præ-
 terquam a Christo et sancto Spiritu sibi
 promisso auctoritatem habeat, et magisterii
 potestatem: doceri a nemine debeat, sed
 docere omnes, ut mater et magistra. Nec
 alia res tam valide probat auctoritatem Ro-
 manæ Ecclesiæ, et providentiam Dei in
 conservanda vera fide per sanctam sedem
 Apostolicam; quam quod tot magnis nomi-
 nibus scriptorum insignium, tum Græcorum
 tum Latinorum, nec corrupta aliquando
 est, nec corrumpi se umquam sinet.

CUM

CUM ante annos triginta sex, nempe anno 1693, ac deinceps non semel, notissimam ac plane perspectam mihi esse profiterer veterum scriptorum *νοθεΐαν*, reclamarunt catholici quidam, viri boni, bona mente, sed tantum domestici: nec animadverterunt longe vehementius vociferatos esse Calvinianos in Hollandia Germaniaque; qui nimirum intelligerent, si sibi eriperetur Augustinus, si convinceretur *ἄθεος*, hanc illorum vocem notissimam, *Augustinus totus est noster*, hunc habituram sensum esse, Sceleratus et hostis veri numinis totus est noster. Nam reipsa nihil nisi atheïsmum docet, sub vocibus Christianis, qui Augustini nomen assumpsit, ac præfert.

AT tunc sapientior, inquiet aliquis, quam tot ingeniosi viri, qui scripta veterum legērunt, neque ea impia esse animadverterunt? Hic unius ex ipso illo improbo grege verbis respondebimus: Lactantii nimirum, libro ii. cap. 8. *Oportet in ea re maxime, in qua vitæ ratio*

ratio versatur, sibi quemque consulere, suoque
 iudicio ac propriis sensibus niti ad investi-
 gandam et perpendendam veritatem; quam
 credentem alienis erroribus decipi, tamquam
 ipsum rationis expertem. Dedit omnibus Deus
 pro virili portione sapientiam, ut et inaudita
 investigare possent, et audita perpendere:
 nec quia vos illi temporibus antecesserunt,
 sapientia quoque antecesserunt: quæ si omni-
 bus æqualiter datur, occupari ab anteceden-
 tibus non potest. Quare cum sapere, id est,
 veritatem quærere, omnibus sit innatum;
 sapientiam sibi adimunt, qui sine ullo iudicio
 inventa majorum probant, et ab aliis pecudum
 more ducuntur. Sed hoc eos fallit, quod
 majorum nomine posito non putant fieri posse,
 ut aut ipsi plus sapiant, quia minores vocan-
 tur; aut illi desipuerint, quia majores nomi-
 nantur. Quid ergo impedit, quin ab ipsis
 sumamus exemplum; ut quomodo illi qui falsa
 invenerant, posteris tradiderunt; sic nos, qui
 verum invenimus, posteris meliora tradamus?
 Ad id audendum, nihil nos certe nisi stu-
 dium

14 PROLEGOMENA.

dium veri tuendi incendit, quod est in
sacrosancta Religione una Catholica.

AT quorsum tot monumenta sollicitan-
tur, quæ tot sæculorum bona fides recepit?
Tantumne vero boni in eo errore est, aut
tantumne mali timetur, si veritas patefcat;
quantum malum est manibus omnium teri,
atque in oculis libros haberi, qui ab inimica
Catholicæ veritati cohorte scripti sint;
neque alio scripti consilio, quam ut Deo
penitus de mundo sublato subruant eadem
opera fidei Christianæ placita universa?
Qui libri infinitas atque interminabiles
fovent ac fovebunt in Ecclesia lites, donec
qui qualesque sint, agnoscantur? Horum si
quis patefaciat luce meridiana clarius ortum
ac natales intra annos retro quadringentos,
hoc est, sæculo quartodecimo contigisse;
hoccine leve Reipublicæ Christianæ bonum
putatur fore? Annon omni potius alteri
commodo, si quod esse ullum posset, longe
anteponendum?

CUR

CUR vero tamdiu distulit Deus hanc fraudem patefacere? Sicut exoriri eam passus est, ut de ea aliquando triumpharet; ita distulit eandem viris Catholicis monstrare, donec essent, ut diximus, eruta e Bibliothecis omnia, vel pleraque saltem, eaque insigniora opera, et pulcre edita commodè legi possent et intelligi, et ex ipsis adnotatis in margine scripturæ locis argui: id quod nostra tantum fere ætate contigit. Quanto sint enim adjumento hæc subsidia, norunt qui libros pervolvunt. Tanti esse ea nos arbitramur, ut prius quam ea præstarentur, detegi impiæ cohortis prava consilia non potuisse credamus. Non sine magna supremi numinis providentia factum interea est, ut Scholastici plurimi Patrum istorum lectionem neglexerint. Traditioni enim uni eo firmitus adhæserunt, eandem constantius defenderunt. Nos mense Augusto anni 1690, cœpimus in Augustino et æqualibus fraudem subodorari; in omnibus mense Novembri suspicati sumus: totam

16 PROLEGOMENA.

totam deteximus mense Maio anni 1692, prolixis ex singulis scriptoribus Græcis Latinisque descriptis excerptis: quo in labore pæne ad fastidium, sed interjecta persæpe summa ex vero detecto oblectatione, defudavimus.

DE fide Cyrilli, de fide Theodoreti, de fide Augustini, de fide Hieronymi, aliorumque, singularia sunt edita volumina, necdum finitæ lites. Quid si quis igitur harum litium auctores patefaciat ante annos circiter quadringentos in mundum ex inferis emerfisse, qui scripta impia sub sanctorum virorum aliisque nominibus proculderint pessimo consilio? Non huic homini grates habendæ, si rem evicerit perspicuis argumentis? Nam quis impiorum velit scriptorum patrociniū suscipere?

II.

ΘΕΟΜΑΧΟΥΣ dicimus eos fuisse scriptores omnes, quorum opera circumferuntur usque ad natam saltem Typographiam; et post eam quoque inventam non pauca similiter prodiisse ex eodem grege, sub nominibus ementitis. Deum illi non habent, nisi naturam rerum ipsam: Alii Ens merum vocant, τὸ ἐν, Realitatem ipsam formalem, Unitatem, Veritatemque entium, et eorumdem Manentiam in sua unitate ac veritate: Ens simplicissimum, absque ulla compositione metaphysica. Inde systema religionis ii condidere metaphysicum, aggressi videlicet de Trinitate, de Incarnatione, de Eucharistia et reliquis sacramentis, de gratia, de justificatione, de ceteris religionis capitibus differere, quatenus fieri potest ab iis qui Deum verum nullum habent.

FUERE isti in orbe Christiano primi hæresiarchæ, exorti sæculo decimo quarto,

18 PROLEGOMENA.

et in propaganda sua impietate callidi, nimiumque felices. Quomodo vero suos in vulgus errores spargerent? An Traditionem pro se afferrent? Stabat a sæculis ipsis tredecim Dei veri et Christi cultus in gentibus. An scripta veterum? Nulla exstabant. Oportuit ergo confingere scripta, nec sub suis certe, sed sub alienis magnisque nominibus, et sic errorem propinare tum sui ævi, tum subsequantium sæculorum hominibus, præsertim vero eruditionis studium præ se ferentibus. Ab his igitur credi voluere, Deum non esse nisi Naturam, tum universi conditricem per necessarias immutabilesque leges motuum, tum reatricem mentium per lumen naturale, per Veritatis lucem, ut vocant. Et spem conceperunt ii fore, ut pro reverentia erga sanctos, probabile posteris videretur, quidquid sub eorum nominibus appareret: illud vero caput in primis, unde tota Religio subruitur; Deum esse five τὸ πᾶν, five τὸ πᾶντες necessariam rectitudinem, ex regulis Mechanicæ, Geometriæ, Prudentiæ, ac Veritatis; ut Christiani ii
cense-

tenferentur qui Veritatis cultores et præcones effent.

RELIGIO Christiana religio veri Dei eft. Debet igitur in omnibus fuis placitis characteres præ fe ferre religionis, quæ verum Deum colit: hoc eft, in omnibus fuis dogmatibus debet veri Dei ideam exhibere. Planius et apertius: Omnia dogmata, quæ Christiana religio tradit a Chrifto edocta, ejufmodi effe oportet, ut ex iis intelligas et colligas, exiftere Deum aliquem verum: non debent effe hujufmodi, qualia effent, fi nullus effet Deus aliquis verus: fi fola pro Deo Natura effet, vel lumen Rationis feu Veritatis naturale. Chriftum, exempli gratia, credimus in Euchariftia effe, panis deſtructa ſubſtantia: Deum verum inde intelligimus hujus miraculi effectorem: hoc Natura præſtare certe non poteſt. Secta impia tranſmutationem hanc docet in mente credentium fieri pia cogitatione, quam vocant operationem Spiritus ſancti: cur? Quia Deum non credit ullum effe. Sic ſunt

placita Religionis Christianæ omnia. Sunt duo omnino modi, quibus possunt singula explicari: alter Catholicus, qui est ejusmodi, ut verum esse aliquem Deum supponat: alter atheus, qui in scriptis libris usque ad natam Typographiam continetur; qui nempe dogmata singula nostræ fidei sic exponit, quale esse unumquodque posset, etiamsi Deus nullus verus esset. Est hoc principium vere admirabile, vere divinum, et ad omnia pertinet dogmata fidei. Eucharistia in libris scriptis, quos dicimus, nihil nisi convivium est, quo qui sunt ejusdem sententiæ homines, de sua conjunctione gratulantur, quam in pane ex multis granis confecto vident significari; et de spe sibi data resurrectionis similis ei quæ Christo obtigit. Id vero credi certe potest et peragi, etiamsi Deus nullus sit verus, sed ex Naturæ legibus consecutura resurrectio sit, sive (ut vocant) ἀποκατάστασις, hoc est, restitutio in statum priorem sive totius universi, sive sublunaris orbis. Si sacramenta ex opere operato justificant, et vox sacerdotis, sive bapti-

baptizantis, five absolventis; necesse est Deum aliquem verum exsistere, qui dederit *potestatem talem hominibus*: At si resipiscentia sola et fides justificat; neque est aliud absolutio, quam restitutio in cœtum fidelium societatemque sanctorum, unde quis per peccatum exciderat; ab ipsa institui societate qualibet hæc potuit disciplina, absque Deo. Sic est in scriptis illis veteribus, et apud Calvinianos, Lutheranos, Jansenianosque, quibus illa præivere scripta, Religio tota externa et humana, tota hujusmodi, ut coli ab his Deum verum non possis intelligere. Catholici soli *pars Domini populus ejus, funiculus hereditatis ejus*, Deut. xxxii. 9. Ceteri Deum non norunt: quibus etiam dicturus est, *Non novi vos*.

Non sunt profecto in toto orbe Religionum formæ nisi omnino tres. Prima est, quæ vera sola est, et verum Deum colit. Ceteræ duæ falsæ, et eædem oppositæ illi veræ; altera per defectum, *ἀθεότης*, quæ Deum verum nullum colit; altera per excessum

22 PROLEGOMENA.

cessum *πολυθεία*, quæ plures falsos colit; Ad Atheïsmum pertinent sectæ omnes *Θεομάχοι* proxime recensitæ, scriptis illis veteribus (ut creduntur) nixæ. Ad *πολυθείαν* idololatria, quæ est multiplex. Ad veram religionem soli pertinent Catholici, qui in veri Dei cultu, et perfectiore multo, successerunt Judæis.

JAM frustra igitur vel tenuiter quisquam subdubitet, an ex multis religionum formis, quæ verum Deum agnoscant et colant, aliqua melius quam Catholica verbum Dei intelligat, aut rectius de Deo sentiat, deque rebus a Deo revelatis. Nulla enim forma religionis verum Deum agnoscit et colit, præter Catholicam. Nulli igitur nisi Catholicæ societati, hoc est, Ecclesiæ, sua mysteria Deus revelat. *Qui annunciat verbum suum Jacob, justitias et judicia sua Israël. Non fecit taliter omni nationi, et judicia sua non manifestavit eis.*

Si Deus est aliquis verus, ut est profecto, necessario credenda sunt omnia, quæ Catholica religio docet esse a Deo revelata; ut personæ in Deo tres, Christi corpus in altari; aut dici oportet, quod absurdum et blasphemum est, nihil Deo esse curæ, quid illa societas credat, quæ una sub cælo ipsum agnoscit et colit, ac toto corde invocat. Nam qui nunc illa mysteria negant, iidem etiam, veteres illos secuti, Deum esse verum negant; nempe eum quem Catholici agnoscunt, venerantur, diligunt, ac timent.

HÆC est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum, Joan. xvii. 3. Gemina cognitio, et Dei et Christi scilicet, ducit ad vitam. Dei quidem, ut solius veri Dei: ne Deus existimetur aut Realitas Veritasque sive entium sive æternarum veritatum, ut Pseudo-Augustino cum falso appellatis Patribus placet, aut Ens entium, quod eodem recidit, et ab atheis pro Deo esse inducendum

24 PROLEGOMENA.

Christus profecto prævidebat: Christi vero, ut quem solum missurus erat Deus humano generi Legislatorem ac Redemptorem. Confessio Petri utrumque illud caput comprehendit, *Tu es Christus filius Dei vivi*, Matth. xvi. 16. Unde meruit a Christo audire; *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam*. Quod si Ecclesia hac gemina confessione constat; portæ inferi apte etiam intelliguntur esse dæmonum conatus in atheismo inducendo, vel propagando, quo utrumque illud Christianæ fidei dogma impugnetur. Atque id nimium profecto comprobavit eventus.

FORMA religionis ab illo conscelerato grege inducta, et a Thomassino in primis clare explanata susceptaque, merus est gentilismus. *Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum*, quod est Ecclesia Christiana Catholica. Non sunt hac ætate longe quærendi pagani: inter paganos degimus: in ipsa primaria

primaria Christianissimi imperii civitate sunt pagani plurimi, etiam sub habitu Christianorum sacerdotum ac religiosorum: veri Bonzii, Bramæ, Druidæ; si fides quidem eorum spectatur, ex scriptis hausta quæ Patrum nomina in fronte præferunt. Nam quis, five Bonzius, five Brama, five Druida, non excerptis subscribat ex Pseudo-Augustino, quæ Jansenius, et quæ Ambrosius Victor collegit, de Dei natura non alia quærenda, extra Veritatem essentiarum omnium æternarumque veritatum? Qui magno conatu, ut isti, alique hoc sæculo multi, libris editis demonstrare existentiam Dei videri volunt, quia nihil non apte et vere est conditum, secundum necessarias leges motuum ac numerorum, et has volunt Deum esse et appellari; non pagani vere et athei sunt? non Deum verum ex mortalium animis ejiciunt?

ET Psaltes Regius, dum cecinit, *cæli enarrant*, et Sapiens, cap. xiii. 3. 5. et Paulus, et alii in libris sacris, Deum esse probant

probant ex admirabilitate operum ejus: hoc est, distinctum opificem docent ab operibus ejus, distinctione reali quanta maxima potest cogitari; nec distinctione tantum, sed reali etiam separabilitate; siquidem et infinitis ante mundum sæculis existit, quem condidit; et eundem potest semper velle annihilare. Nemo illorum Deum esse probavit, ut falsi nominis Patres, argumento eo quod constant omnia Veritate qua sunt vera formaliter: vel ex eo quod Ratio quædam sit universalis, lux rationalium animorum. Novum illud Evangelium Pseudo-patrum est.

MAGNA Dei providentia factum est, ut quos Christus Dominus voluit esse primos Ecclesiæ suæ Doctores, fuerint plebeii et de infima vulgi multitudine homines. Nam si Philosophos delegisset, similiaque summa ingenia, maxima nunc in Ecclesia tentatio foret, occasioque suspicandi, an non quod Dei nomine intelligi oportet, illud sit potius, quod Pseudo-patrum scriptis exponitur,

nitur, arripiturque avide ab his, et qui novi Philosophi et qui Janseniani sunt, Ens entium, et τὸ εἶναι; quam quod nos Catholici colimus,

Huic malo Deus occurrit. Mosen primo miserat, qui Deum verum doceret esse totius naturæ conditorem. Christum deinde misit, qui ut major certe propheta, majora de Deo doceret. Docuit Deum verum multa posse supra naturam, multo majora posse, quam in creatione fecit: ipsum etiam sublimiori modo subsistere, quam qui Judæis notus esset. Nihil certe Deus frustra facit. Necessè omnino fuit, ut et de tribus in Deo personis nos erudiret, et Eucharistiæ miraculum patraret ac credi juberet. Alioqui facile crederetur falso appellatis Patribus, novisque atheis, non alium esse Deum, quam quem ipsi credunt; siquidem nihil in mundo sit, quod non secundum leges motuum et mechanices factum esse appareat, quas immutabiles leges natura sequitur. At ternarium numerum personarum,
realiter

realiter inter se distinctarum, ob geminam vitalem operationem intellectus et voluntatis, aptare Naturæ vel Enti entium, vel Motuum legibus, athei non possunt. Miraculum in reproductione perpetua et continua corporis Christi sub specie panis, destructa substantia priore, alium adstruit esse Deum oportere, præter Naturam rerum, Ens entium, et Veritatem sive Realitatem rerum formalem. Oportuit igitur utrumque istud proponi fidelibus, ut intelligerent, non illud ab atheis sibi Numen colendum proponi, quod ipsi colendum a Mose et Christo et Apostolis et majoribus suis didicissent. Nihil enim Natura aut Veritas aliud potest efficere, nisi quod potest mens humana concipere, aut ipsa potest alio modo subsistere, quam quo possumus intelligere. Ad retinendam igitur et conservandam fidem de Deo vero, Christianis oportuit majora de eo revelari, quam Judæis: præsertim prævidente Deo fore, quod reipsa contigit, ut Judæorum Rabbini ipsi multi in illum abriperentur atheismum, decepti libris Cabalisticis,

listicis, quos idem grex impius sæculo decimo quarto quintove confecit.

INNUMERA, ut ita dicam, scripta, sunt Patribus adtributa. Sed quanto sunt plura, tanto est mirabilius, nemini uni illorum vel semel excidisse, id quod, Deo revelante, credimus, esse Deum unum in tribus personis realiter inter se distinctis. Ὁμολόγιον passim occinunt: quoniam Unitati certe vel Realitati entium consubstantialis est eorumdem veritas; cujuscumque generis illa substantia sit, hoc est, metaphorica tantum. Distinctionem personarum realem non memini me vel semel legere in scriptis quæ Patribus vel aliis tribuuntur per annos amplius mille trecentos a Christo nato. Atqui erat illa distinctio realis personarum Christianis quotidie inculcanda; siquidem hæc fides Christianos discriminat a Judæis. Nam Sapientiam Dei ipsam esse Deo ὁμολόγιον quis Judæus negat? Exortane sunt dogmata Catholica post annum Christi mccc? Quis ea excogitavit? quis proposuit? quis credi

30 PROLEGOMENA.

orbi universo jussit? Si hæreticos audimus, Theologi nostri Scholastici, superbi sunt, disputatores, altercationis amantes. Non potuere igitur illi ea cudere dogmata, quæ tenemus. Superbi enim et disputatores, iidem invidiæ et æmulationi obnoxii sunt. Si ternarium numerum personarum, vel hypostaticam Verbi unionem, vel transubstantiationem invenissent Franciscani, Dominicani Inquisitores reclamassent: vel Sorbonistæ, utrisque (ut fertur) insensi olim. Vetustior ergo quam Schola est forma religionis nostræ; Pseudo-patres antecedit, a quibus oppugnatur. Quis ergo filios Patribus peritiores fecit? an quantum de cælo delapsum Evangelium est? Quomodo factus est sæculo XIV. totus orbis ex atheo Christianus? Quomodo tunc sapere Ecclesia Christi cœpit?

III.

FECERE isti, id quod ex eadem impia caterva Theodoretus, libro I. hæret. fabul. cap. xix. fecisse Marcitas refert. *Adulterinorum falsique tituli librorum multitudinem conscripserunt, ut stultos terrerent.* Magnum opus magnum laborem desiderabat, cui ea factio non pepercit. Et vero habuit illa χαλκηνήρας, φιλοπόνους, Adamantios. Innumera prope fingi monumenta oportuit, ut traditioni non scriptæ, Catholicæ scilicet, traditionem scriptam totidem annorum opponerent. Multa et infinita prope volumina sunt exarata: intelligebat enim cœtus improbus, quo plura essent, eo difficilior fraudem esse extricandam. Totidem Græca, quot Latina: alioqui quis non statim fraudem suspicaretur in Latino orbe factam? Et utriusque Ecclesiæ consensum ostendi præterea oportuit: sic rem effecerunt. Græciæ dederunt in primis Nazianzenum, Chrysostomum: Cappadociæ, Basilium, Nyssenum:

32 PROLEGOMENA.

Nyssenum: Orienti, Theodoretum, Eusebium: Ægypto, Clementem, Origenem, Athanasium, Cyrillum: Italiæ, Ambrosium, Leonem, Gregorium: Palæstinæ, ac Syriæ, Justinum, Cyrillum alterum, Damascenum: Cypro, Epiphanium: Africæ, Tertullianum, Cyprianum, Optatum, Augustinum, Fulgentium, &c. præter alios ubique innumeros.

FUIT illud consilium tot voluminibus, tot historiis, tot conciliis, tot scriptis omnis generis fulciendum, aut omnino fuscipiendum non fuit, ac ne tentandum quidem. Itaque nemo multitudinem librorum vel molem miretur. Fuit ostendendum et pertractatus polemicos, et in homiliis ad populum, et in explanationibus scripturarum, et in epistolis, et in historiis variarum orbis Christiani gentium, non aliam, quam quæ ab ipsis traderetur, Religionis, formam fuisse: et quas opiniones docerent, et quas afferrent interpretationes scripturarum, et solutiones oppositorum, non unius hominis,
vel

vel unius regionis aut ætatis, sed totius orbis sensa esse, omniumque ætatum.

OPORTUIT innumeros, si fieri posset, et magnæ molis libros ab istis cudi; ut multitudini testium nemo auderet obsistere: quod si quis auderet, statim censeretur velle omnem traditionem convellere. Nullum enim est ex iis voluminibus, quod, si sejunctim spectetur, non illico damnetur ut hæreticum, atheumve. At cum apparet ceteros omnes scriptores huic consentire, jam ipsi Catholici referunt pedem: ac non modo neminem audent rejicere, sed se cogi sentiunt ut omnes amplexentur.

FINGI oportuit Patres plurimos: nam si unus tantum, vel duo, aut viginti; vel si Latini tantum, statim fraus suboluiisset: similiter si Patres tantum, non etiam historici, tum sacri, tum profani. Fingi oportuit et adversarios: Manichæos, Arianos, Donatistas, &c.

D

OPORTUIT

Oportuit fingi tot quæstiones, tot decreta, tot canones, tot definitiones, tot precum formulas, tot historias, controversias, &c. ut quidquid oriri posset difficultatis in materia Religionis, sive ad dogmata perti-
nens, sive ad disciplinam, id jam antea definitum sancitumque videretur, secundum principia atheismi et religionis naturalis; ne posterius auderent aliter statuere, quam a suis maioribus legerent fuisse definitum. Itaque nihil non prævideri diligentissime oportuit: nulla non quæstio etiam scholastica de Trinitate, de Incarnatione, de sacramentis, anteoccupari; nulla de disciplina Ecclesiastica contentio prætermitti.

CONTINUANDA scripta fuerunt per omnes ætates et per unumquodque sæculum, ne ficta putarentur, crederenturque ibi hæsisse artifices, ubi totum exposuissent suum systema. Itaque secari illud in partes oportuit, et sua cuique sæculo pars tribuenda;
ut

ut per quosdam gradus ætatum tum fides et sensa fidelium circa mysteria, tum disciplina, crevisse paulatim crederetur, et ad illud pervenisse fastigium, in quo erat, cum ista cuderent.

NEBULONUM istorum intererat non cessare a labore, sed persistere in falsis tum superiorum tum suorum temporum monumentis fingendis, iisque mundum onerare atque obruere; nulla ut exstarent alia vel legerentur, si fieri posset, quam quæ suis essent placitis conspersa.

Non potuere tamen, nec ausi sunt, impostores isti suam impietatem ætati suæ saltem totam proponere, nisi verbo et colloquiis. Posteris magis deludendis ac fallendis operam impenderunt. Nam cum aperte ipsis Catholica traditio adversaretur, religio autem res traditionis sit; quomodo æquales prolatis statim tot falsis testimoniis perverterent? Itaque, ut diximus, fallendi magis posteros spes illis fuit.

APOCRYPHA etiam scripta fingi oportuit, ut neque ipsis defuisse Critice existimaretur; et tanto plus fidei aliis scriptis accederet, quanto in aliis notandis et abjudicandis æquiores viderentur vel severiores. Unde autem profecta finxere, aut ubi cusa apocrypha? Apud Romanos præsertim, ut Clementina, et Petri quæ dicuntur, et Hermas sive Pastor: ne credatur quod Romæ exaratur, vel a Romanis, tanta olim reverentia exceptum fuisse, quanta quod ab exteris; cui statim conciliata auctoritas omnium suffragio fuit. Non quod illa scripta apocrypha quiddam contineant ad dogmata pertinens, quod credi nolint; sed quod credi nolint ea idcirco pro veris habita fuisse, quod essent a Romanis profecta.

CONSULTO fecere etiam opera quædam quæ vellent ipsi haberi a multis pro supposititiis, a nasutioribus saltem; quibus ipsi suppeditaturi essent in aliis scriptis argumenta, quibus illa opera spuria censerentur.

Intererat

Intererat tamen illa cudi, quoniam placitura ea essent nihilominus aliquibus Ecclesiis vel regionibus. Itaque cusa ea sunt; sed ejusmodi, ut in his quoque ipsis virus doctrinæ impiæ, si non integrum, saltem ex parte infereretur. Tales sunt libri Dionysio Areopagitæ, quos sciebant a Græcis, ac forte etiam a Parisiensibus avide excipiendos esse. Tales epistolæ Decretales summorum Pontificum, quas sperabant Romanis gratas et jucundas fore. Ita illi voto suo sperabant se fruituros, etiam illis operibus, quæ viri eruditiores pro adulterinis haberent, dum a minus prudentibus pro genuinis existimarentur. Potuit, inquam, sperare cohors impia, si non ante annos triginta fraus detegeretur, patronos sibi non defuturos, partim sui similes, atheos, impietati suæ suffragatores; partim viros simplices, ac minime malos, nec detegendarum fraudum peritos.

NUMERUS est maximus operum, quæ inter spuria nunc conjiciunt eruditi: cum tamen sub magnis Athanasii, Chrysostomi,

38 PROLEGOMENA.

Ambrosii, Augustini, aliorumque nominibus prius apparuissent, eaque ab initio nomina præferant in codicibus manu exaratis. Nec mirum. Eadem enim istorum doctrina est, atque aliorum; idem ingenium sapiunt, eandem spirant factionem et officinam. Cur ergo ab Ambrosio, exempli gratia, vel Augustino non sunt laudata? Quoniam a socio quidem laboris sunt concinnata, ea spe fore ut sub tanto nomine apparerent; sed quæ postea visa sunt primario artifice minus digna magno nomine, sive quod ab illius placitis quibusdam parumper desciscere viderentur; vel quædam proferre audaciuscule, quæ primarius artifex dissimulanda sibi putaret,

INTERDUM e contrario, nec raro quidem, opus suum opifex ita partiébatur, ut duobus illud scriptoribus tribueret; posteriorem prioris post ejus obitum continuatorem fuisse fingeret: cum tamen similitudo stili eundem fuisse utriusque opificem arguat. Ita Robertus de Monte continuasse Sigebertum

bertum fingitur, alii alios bene multos. Coëgit istud Mabillonium comminisci, lib. de studiis Monast. pag. 301. discipulos magistrorum suorum stilum esse imitatos, ut Bernardi Clarævallisensis Nicolaum Clarævallensem. Ita multiplicatis nominibus augebatur numerus scriptorum falsorumque testium.

MULTA illi denique credi voluere opera esse deperdita: unde vix quisquam eorum est, qui non alicubi, scripta quædam a se fuisse mentiatur, quorum nihil exstat. Sic Theodoretus in suis epistolis titulos librorum, ut ait, a se conscriptorum affert, alii alios prope innumeros.

ITA partiebantur inter se opus, ut duo, tresve, vel plures, scripta unius sæculi susci- perent elucubranda. Et ut cum de simili argumento duo vel tres scriberent, unus aliquid de industria prætermitteret, quod ab altero adjiceretur. Exempli gratia, de Hæ- resibus scripsere Epiphanius, Theodoretus,

40 PROLEGOMENA.

Augustinis, alii. Hæreses quasdam alter attingit, neglectas ab altero: de una aliqua locutus est apertius alter, alter obscurius.

NE mirarentur autem posteri, aut conspirationem suspicarentur et fraudem, cum viderent eadem omnia omnes Patres argumenta tractare, iisdem ratiociniis ac similitudinibus uti, adeo ut alter exscribere alterum sæpe videatur: fingi historias oportuit, quibus appareret sparsas orbe toto fuisse easdem hæreses, ubique propterea fuisse impugnandas. Arianos eam ob causam in Asia, in Ægypto, in Græcia, in Africa, in Galliis, in Hispaniis posuere; Manichæos ubique terrarum; Photinianos in Gallia; alibi alios.

DICET aliquis: Tantumne laboris potuere homines insumere, in tot libris con-
dendis supposititiis: Quasi vero cum de re constet, dubitare de modo oporteat: aut non homines constet fuisse, qui hos libros scripsere: aut non etiam recentibus hæreticorum exemplis manifestum fit, plura
multo

multo et spissiora volumina exarare improbos, ut errorem tueantur, quam Catholicos, ut veritatem propugnent. Confer Lutheri, Calvini, Brentii, Magdeburgensium, Fratrum Polonorum, aliorumque vegrandia onera verius quam volumina. Intelliges nulli labori parcere impios, ut impietatem adstruant. Sed et tractabant illi eamdem rem subinde multis modis. Eadem plane argumenta, exempli gratia, quæ sunt apud Cyrillum Alexandrinum in Commentariis in Joannem, eadem sunt omnino in Thesauro, eadem in dialogis septem; sola tantummodo forma paulisper immutata. Similiter Ambrosius facit, et ipse Augustinus. Sic facile fuit multa brevi et grandia cudere volumina.

Patrum Græcorum simul et Latinorum haud plura sunt opera, quam quot a Luthero vel a Calvino, cum suo grege, scripta sunt intra annos quinquaginta. Non tot certe opera sunt Augustini, quot sunt unius Tostati, quot sunt unius Alberti Magni. Et
Calvini

Calvini quidem, quanto in scribendi genere cultiora? Alberti Magni quanto in omni genere doctrinæ abundantiora? Si quæ sæpius iterat Augustinus expungas, ut semel dicantur, quartam saltem operum ipsius partem sustuleris. In Societate nostra vel septem scriptores, Salmeron, Vasquez, Suarez, Bellarminus, Cornelius a Lapide, Theophilus Raynaudus, Petavius, librorum numero ac mole Latinos quos appellant Patres superant. Fuere sæculo decimo sexto viri plurimi eruditione singulari in Italia, Bembi, Manutii, Politiani, aliique. Hi si in unum aliquod consilium conspirassent; quot potuissent edere opera Græce, Latine, prosa, carmine, multo elegantiora et cultiora, quam sunt vel Augustini vel Ambrosii aliorumve nominibus? Nam e recentibus alii cum ipso Tullio, alii cum Virgilio in scribendo certant.

AT plerique ex illis veteribus descriptores verius, ut eo verbo utar, quam scriptores sunt; præsertim dum edunt Commentarios
in

in Scripturam. Alii alios exscribebant, ut Rufinus et Cyrillus Augustinum, Ambrosius nunc Philonem, nunc Basilium, nunc Hilari-um in Psalmum cxviii. Justinus (qui ta-men prior creditur) Theodoretum; Oecu-menium Theophylactus; uterque Chrysosto-mum, &c. Non ut nostri Commentatores verum ac genuinum litteræ sensum quære-bant, quod est interdum operosum; sed quas mens statim suggerebat allegorias, quamvis frigidas sæpiissime et insulas, chartis manda-bant; quas alii describerent: habent enim easdem fere universi: ita ut tædio sit incre-dibili easdem sæpius inter legendum offen-dere. Itaque fere corrente calamo hæc opera exarabant, præsertim vero conciones, ut interdum ipsi gloriantur, singulas una nocte. Vide Sidonium id de se profitentem. Eandem habuere Bibliothecam Clemens Alexandrinus, Eusebius Cæsariensis, Theo-doretus, Justinus: nam eosdem auctores laudant, easdem fabulas confutant. Sic etiam alii.

IN istis deinde scriptoribus, qui posteriores credi ætate voluerunt, ii controversias planius explicant, et quæ priores non attigerunt, ipsi exponunt: sic nempe distributo scribendi penso, ut aliquid posterioribus reservaretur, quo discernerentur a prioribus. Nam si illa excipias quæ tradunt explicatius, eadem plane describunt, quæ dixere priores. Itaque aliquid eos adjicere novi oportuit, ne inutiles haberentur. Repetere simul ea necesse fuit, quæ priores dixerunt: sic spissius erat volumen, levius et exilius alioqui futurum.

QUI factum est ut a sæculo septimo ad decimum quintum in Hispania vix reperiantur scriptores septem? Omnes scilicet exinde scriptores impius ille cœtus credi voluit Parisiis floruisse, aut docuisse, aut didicisse certe quæ scriberent; ut ad illorum defendenda scripta Parisiensem Academiam, quæ eodem tempore exoriebatur, animaret. Hinc plerique omnes Germani, Itali, Angli,
Parisiis

Patrisiis studuerunt, aut docuerunt: Alcuinus, Rabanus, Petrus Lombardus, Thomas Aquinas, Bonaventura, innumerabiles alii. Existimarunt artifices nequissimi, si Academiam Parisiensem haberent patronam, fore ut Gallia sequeretur universa; quæ pars potissima Christianitatis est. Ex Anglia, inquam, Italia, Germania, multi prodiisse scriptores narrantur; sed qui Parisiis propterea feruntur studuisse, aut etiam docuisse.

QUI nono scripsisse sæculo credi voluerunt, et Beda etiam qui octavo, nihil aliud fere quam priora describunt. Exhaustis scilicet scribendi argumentis, ne tamen nihil scriberent, aut mendacia apparerent scripta priora, quibus a sæculo octavo vel nono adversaretur traditio; priora solummodo describunt fere vel augment; fictis circa priora illa novis controversiis. Sæculo XIII. et XIV. incredibile est quam sæpe quamque similia vel eadem potius de Spiritu sancto, de azymis, aliisque capitibus describantur, quibus dissident Græci a Latinis. Intererat
I potissimum

46 PROLEGOMENA.

potissimum impiæ cohortis, non exstare aliâ de controversia circa processionem Spiritus sancti monumenta, quam quæ ipsi cuderent; ne aliud esse sive Deus sive Spiritus sanctus in illis disputationibus videretur, quam quod ipsi statuissent, qui Deum verum agnoscere nollent.

HABEBANT illi idoneos artifices omni stilo. Latinitas tamen in omnibus a Pliniana, aliaque simili vetere longe discrepans. Ea autem est in omnibus simillima, quæ eandem omnium refert ætatem, nisi præjudicata aliqua opinio id credi vetat. Alii nihilominus aliis accuratiores et magis politi. Omnes in scribendo audaces; similiter cadentia et similiter desinentia curiosius sectati, quam sermonis elegantiam ac nitorem. Plures dum cito scriberent; quam bene scriberent, parum curabant. Nulla cuiquam erat a Censoribus edendi operis sui mora.

Si eadem omnes methodo scriberent, exempli gratia, methodo scholastica, non possent omnibus sæculis suffici scriptores : statim esset exhausta dicendi materies. Propterea priorum sæculorum scriptores jussi sunt apologias scribere, epistolas, tractatus adversus hæreticos, et homilias. Medio ævo scribere jussi Commentarios, et Collectanea ex Patribus, hoc est, ex iis qui priores lucubrationes dedissent. Postremo condere jussi sunt Summas Theologicas et Commentarios in Summas. Quæ incerti Auctoris esse dicuntur, ea de industria carebant scriptoris nomine, ut consequente ævo alicui magni nominis viro tribuerentur; ex quo falsis impii cœtus placitis auctoritas accederet.

IV.

SI sancta Sedes Apostolica consulatur quid sentiat de libris Augustini, Hieronymi, ceterorumque; respondebit sapientissime, opinor, nihil illud ad se pertinere: nihil sibi de his revelatum esse; an sint, inquam, necne eorum scriptorum, quorum nomina præferunt: id ad nullam spectare partem depositi sibi crediti: litigent de his ut voverint inter se eruditi; suarum esse partium interim hoc unum, ut quid tenendum in fide Catholica, quid servandum in moribus sit, juxta depositum sibi creditum, ubi præsertim de his duobus capitibus lis aliqua suboritur inter fideles, pro potestate sibi a Christo concessa definiat ac decidat.

Si dicerem habere me rationes et argumenta, quibus probem Evangelium Matthæi Matthæi non esse; nemo non me statim averfaretur et execraretur; nec vellet eas omnino audire rationes; sed penitus et statim aures occluderet, ratus se audire blasphemiam:

blasphemiam : ac jure quidem : quid ita ? quoniam videlicet nemo Christianus non intelligit esse hoc adversari testimonio Ecclesiæ, ac proinde Spiritûs sancti, quod Evangelium Matthæi Matthæi esse pronuntiavit. Ergo a contrario, cum paratus sit quilibet ad audiendas rationes, quas sum ei fortassis prolaturus ; mihi que proinde fas sit proferre quas velim, ut suadeam nunc istud, nunc illud, Augustino, Basilio, vel alteri cuilibet adscriptum opus, ipsius non esse, argumento istud certissimo est, nullum adhuc exstare Ecclesiæ judicium, quod ullum Augustino, exempli gratia, opus asserat, ex his quæ Augustini nomine circumferuntur.

NUMQUAM examinavit Ecclesia scripta Petri vel Pauli, quoniam fuere illi totius Ecclesiæ magistri, et primi Christi discipuli : vel primi discipulorum ejus discipuli, ut Lucas et Marcus. Satis habuit nosse hæc scripta esse Petri vel Pauli, Lucæ vel Marci, ut ea, absque ullo examine, censeret esse expertia vel levissimi cujusque erroris. In
E hujus

hujus cognitione facti oportuit eam errare non posse: pervulgata illius notitia, ut necessaria ei fuit, sic debuit esse certissima. At non satis habet, credi dicere a quibusdam, qui se dicunt eruditos, esse aliquod scriptum cujusvis episcopi, Augustini, exempli causa, vel Chrysostomi, ut vel illud ei asserat, vel expers omnis erroris esse pronunciet. At antiquitas credidit hos Augustini libros, quos terimus, esse genuinos. Quasi vero non ea antiquitas errorum mater plenissima sit; nec potuerint ante annos quadringentos falsa scribi, legi, credi: nec denique ex ipsis Patrum istorum libris, quos genuinos esse antiquitas credidit, plurimos eisdem nostra ætas abjudicarit, eruditorum plaudente judicio.

QUAM dixi notitiam facti pervulgatam, circa scriptores librorum sacrorum, fuisse Ecclesiæ necessariam, nec ulli proinde errori obnoxiam; eadem et circa definitiones conciliorum genuinorum, cujusmodi est Tridentinum, et circa Constitutiones summo-
rum

rum Pontificum, quæ sunt sinceræ, Ecclesiæ similiter et necessaria, et, ut ipsa revelatio, certissima est et indubitata; aut certe vices præstat revelationis. Ejusmodi est notitia pervulgata, qua constat prolatam fuisse a Clemente XI. constitutionem *Unigenitus*. Ejusdem conditionis illa evidentia, cujus et illa qua constitit olim apud primos Christianos Matthæi evangelium Matthæi esse, Pauli epistolas esse Pauli, et sic de ceteris. Et ab illis primis Christianis edocti sunt posterius omnes, ut de tali facto, veluti de fidei fundamento, ne vel tenuissime quidem dubitarent. De scriptis quæ Patrum dicuntur, nihil omnino simile dici potest. Nemo me jure adigat ad credendum, toti Ecclesiæ notum fuisse umquam, vel ab ea propositum fidelibus ut certo crederent hoc vel illud opus Hieronymi esse, vel Augustini. Si libri manu scripti nomen Augustini alteriusve præferant, liber autem intus hæresim aut ipsum etiam atheismum contineat; esse illum viri sancti aut omnino Catholici fœtum non credam; ne si Angeli quidem de cælo

cujuslibet nomen præferat : potius credam esse dæmonis transfigurati in Angelum lucis. Si non sunt tales isti quos Patres vocant, retinendi ii sunt, et amplectendi : si sunt autem ejusmodi, abominandi sunt, et detestandi. Ostendat aliquis non esse eos tales : at mihi quidem cum Deo consilium est patefacere, omnes, nemine uno excepto, tales esse : et de tribus jam penitus rem confeci : affecta etiam est de ceteris omnibus.

NECESSE certe omnino est, vel omnia scripta quæ damnamus, supposititia esse, vel nullum. At non verum posterius profecto : prius ergo verissimum. Ita certe inter se isti falsarii convenerunt, tanta inter ipsos consensio sententiarum est, ut si vel unum e monumentis quæ confinxere subruas, necesse sit corruere universa : id quod egregie isti præsenferunt mirum visum iri, nec credibile posteris. At ista ipsa consensio fraudem ostendit. Neque enim similis occurrit in libris post typographiam inventam editis. Si unum ex his falsi arguas,
non

non continuo necesse est corruere reliquos universos, eodem etiam anno aut in eadem civitate editos.

CERTISSIMUM alterum conspiracy atque consensus indicium est, quod et vix potest e Pseudo-patribus istis unus aliquis probe intelligi, nisi legantur et intelligantur omnes; adeo lucem sibi invicem præstant: et quod omnia hypotheseos impiæ placita in omnibus continentur. Frustra igitur mihi aliquem damnanti ob atheïsmum, exempli gratia, quem in demonstranda Dei existentia adstruat; opponat alium aliquem ex ipsorum numero similiter sentientem: hoc nihil aliud est, quam furem dicere furi similem: an continuo non fur uterque?

CENSURAM quidem gravem meretur, si quis dixerit sanctos Patres, sive universos, sive aliquos ex ipsis, Augustinum, Irenæum, similesque, vel atheïsmum docuisse, vel de aliquo fidei articulo secus ac nos sensisse. Damnari debet a Præsulibus, qui sic loqua-

tur. Incredibile enim est Ecclesiam impendisse sanctorum cultum iis hominibus, quorum scripta tot ac tantis infecta erroribus, omnium manibus tererentur. Pro sanctis haberi meo quidem iudicio non potuere, nisi quorum esset fides æque perspecta, ac mores probati. At longe aliud est dicere; sancti Irenæi, exempli gratia, viri maxime Catholici, nomen mentitur opus hæreticum ac nefarium: hoc est enim dicere; Fuit ab initio Catholica fides in sanctis viris, qualis nunc est; sed aliam fuisse credi voluere impostores. Quod quidem si probari certis argumentis documentisque possit; quis istud e re fidei Catholicæ neget esse? Quis neget illud ipsiusmet Pseudo-Augustini dictum, libro XVIII. de Civit. Dei, cap. xxxviii. jure usurpari: *Hæc scripta castitas Canonis non recepit: non quod eorum hominum qui Deo placuerunt, reprobetur auctoritas; sed quod ista non creduntur ipsorum esse.* Satiùs multo certe et optabilius est, ut salva sit reverentia debita sanctis episcopis et Patribus, ostendere scripta impia

impia eorum esse adscripta nominibus; quam cum Melchiore Cano profiteri, Eliberitanos Patres, exempli causa, esse *impie locutos*, *canone xxxvi.* aut cum Launoïo affirmare, Augustinum esse Prædestinianum: aut cum Ambrosio Catharino pronunciare, *Opinionem assertam a Divo Augustino et a Divo Thoma esse crudelem, truculentam, et homines in desperationem impellere: neque auctoritatem horum Doctorum esse habendam in tali pretio, ut illa oppressi clausis oculis amplectamur manifestum MENDACIUM.*

SELEGIT cohors impia aliquando viros sanctos ex familiis religiosis, sub quorum nominibus scripta impia publicaret; quamvis essent illi sanctitate quidem, at non scientia celebres, dum vixere. Quamobrem fingi oportuit, fuisse illis eam scientiam, scribendique peritiam, quamvis essent ipsius Grammaticæ rudes infusam divinitus. Vide in Breviario Romano lectiones de S. Antonio,

nino, die 10 Maii, et de S. Laurentio Justiniano, die 5 Septembris. At neque istorum, nec Thomæ Aquinatis manu, vel littera quidem una usquam scripta exstat, de tot operibus eorum Philosophicis, Theologicisque.

Scio plus reliquis commovendos esse Protestantes omnes, qui ægre ferent eripi sibi sui erroris patronos, traditionemque in pergamenis tantummodo fundatam. Si Patribus, inquit, non creditur, quibus credetur? Non Patribus, inquam ego, sed Matri sanctæ Romanæ Ecclesiæ: quamquam et Patribus, quos quidem constiterit esse vere sanctos Patres: quales agnosco, ob potestatem in Ecclesiam tamquam in oves et filios, omnes summos Pontifices a Petro ad Benedictum XIII. Nam de singulis dicit omnis Christianitas Catholica, *Nostre Saint Pere*: Et est unusquisque eorum Pater Patrum, Pater Senatus Episcopalis, et PAPA, hoc est, Pastor Pastorum. Catholici non egent ullis scriptis vetustis:

vetustis: vel si periissent omnia, satis una illis est traditio non scripta perseverans, tum in sancta Ecclesia Romana, tum in universis orbis Ecclesiis, antequam hæreses oriantur. At hæreticis subinde exorientibus, ne novi recentisque videantur, opus est aliquot testibus, quos pro se stare ostendant, quos esse statuunt veros Ecclesiæ fidei sua ætate testes, idoneos scripturæ sacræ interpretes, suisque nihilominus hæreticis commentis suffragantes. Itaque hæc sibi arma eripi ægre ferent.

AT absit ut Dei Ecclesia falsis testibus aut testimoniis egeat vel utatur. Potuit illa stare sine ulla etiam scriptura divina; et sic reipsa stetit ante scriptum a Luca Evangelium: sola nitebatur Apostolica traditione; sicuti nunc quoque stat sola Pastorum institutione, et communione cum Apostolica Sede in maximo numero plebis Christianæ. Quanto magis stare potest absque eorum scriptis qui Patres vocantur; quorum est tam improba mens, ut ab ipsis
etiam

etiam eorum defensoribus Catholicis varie accipiatur ob dictorum perplexitatem? Cum proponitur Ecclesiæ vel Apostolicæ Sedi controversia aliqua de fide dirimenda; numquid libros consulere opus habet (eos intelligo, qui Patrum dicuntur): ut statuatur quid credendum sit? Nesciebat ergo ipsa prius quid crederet. Absit ut hoc quisquam sentiat vel dicat. Ignorat certe fidem suam, qui nescit an fidei suæ contrarium sit, quod ei proponitur. Ergo, sepositis libris istis et neglectis, potest ac debet Ecclesia et Sedes Apostolica controversias fidei definire: ac revera sic facit. Cur quæreret Ecclesia ad definiendam aliquam de fide controversiam quid senserit Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, et alii? An debet Ecclesia ab illis doceri? Nonne ab illa, si et Catholici et Doctores fuerunt, ipsi didicerunt? Oblitane est ipsa quid illos docuerit?

EHEU! quo sanctissima Religio recidit? Non jam quæritur, non jam Christiani fatagunt,

fatagunt, quid Christus docuerit, quid Petrus, quid Joannes, quid Paulus fenserit: sed quomodo qui creditur Augustinus, Christi vel Petri, Joannis vel Pauli verba intellexerit. Quasi hanc esse oporteat credendi normam: aut inter natos mulierum non surrexerit major isto Augustino. Oportet enim majori eum luce fuisse illustratum a Deo, quam scriptores sacros omnes, quam Petrum, Paulum, et ceteros: quippe quos oporteat existimare locutos esse obscure aut minus accurate, nisi cum Augustino consentiant, qui est locutus apertius et uberius. Non placet Christus, non placet Paulus; non placent Pauli, non placent verba Christi, nisi interprete Augustino. Novus hic Paulus, novus hic Christus est. Non jam Evangelium consulitur, sed Augustinus cum assēctis. Ex quo illud consequuntur, qui id effecerunt; ut jam imperiti dubitent, num fides Ecclesiæ sit eadem hodie atque Augustini ævo: quoniam perspicue etiam ipsi intelligunt, nihil dici posse magis Ecclesiæ fidei contrarium et adversum, quam est in

4

omnibus

omnibus omnino capitibus Pseudo-Augustinus. Et minus jam curant homines utrum sint Christiani, quam utrum sint et dicantur Augustiniani. At mi satis est esse Christianum.

QUAM valde optarem vel a sancta Sede Apostolica, vel a sacra Congregatione Inquisitionis, exire simile edictum hujusmodi! “ Quoniam lites infinitas et inter-
 “ minabiles excitant Theologi super dictis
 “ Veterum; quæ lites dum videntur exci-
 “ tatae ad tuendam fidem, extinguunt in
 “ aliis fidem, in aliis caritatem; et quoniam
 “ de multorum ejusmodi scriptorum since-
 “ ritate vel *veritate* a multis non ineruditis
 “ disputatur: Prohibet sancta Sedes, ne
 “ deinceps vel in scholis, disputationibus ac
 “ Thesis Theologicis, aut in Concioni-
 “ bus, vel libris scriptis aut editis citentur
 “ scripta illa, quæ Patrum vel Doctorum
 “ Ecclesiæ vulgo appellantur, donec de illis
 “ a sancta Sede Apostolica definiatur ac
 “ statuatur. Prohibet etiam, ne legantur,
 “ præterquam

“ præterquam a Doctoribus, quibus ea le-
 “ gendi fecerint potestatem Episcopi; sed
 “ ab iisdem Doctoribus prius requisita per
 “ episcopos protestatione, se firmiter adhæ-
 “ furos sacrae Editioni Bibliorum a Cle-
 “ mente VIII. Vulgatæ, Concilio Triden-
 “ tino, Constitutionibus Sedis Apostolicæ
 “ adversus omnes hæreses et libros hæresi
 “ faventes, a Wiclefo usque ad libros pro-
 “ scriptos a Benedicto XIII. inclusive. Pro-
 “ hibet denique, ne in iisdem scholis, dis-
 “ putationibus, concionibus, libris, &c.
 “ citentur scriptores ulli recentes, qui quod
 “ affirmant, prædictorum scriptorum vete-
 “ rum auctoritate tueantur; aut alio in
 “ rebus ad Religionem pertinentibus testi-
 “ monio utantur, quam aliquo e proxime
 “ memoratis; Vulgatis nimirum Bibliis,
 “ Concilio Tridentino, Traditione non
 “ scripta, et Constitutionibus summorum
 “ Pontificum modo indicatis.” Proh!
 quantam Ecclesiæ pacem afferret tam Ca-
 tholicum tamque Apostolica dignum Sede
 decretum!

Si nihil de gratia efficaci per se, nihil de prædestinatione ante prævisa merita, ut in scholis utrumque intelligitur, Paulus in suis epistolis disputat aut loquitur, ut in nostra paraphrasi epistolarum ejus ostendimus; Augustinus qui aliud et aliter docuit, novum et aliud in mundum Evangelium invexit. At quid dicit Apostolus de his qui transferri se sinunt in aliud Evangelium? Neque vero *aliud* tantummodo istud Pseudo-Augustini, sed et contrarium Evangelium, et *καταγέλιον* est. Nos Evangelium unicum Jesu Christi agnoscimus, secundum quatuor Evangelistas, et epistolas sacras ac divinitus inspiratas, et secundum sensum sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Evangelium Pseudo-Augustini, similiumque, non agnoscimus. Singularem e contrario Dei providentiam prædicamus, qui non permiserit ullum adhuc Augustini librum nominatim ab Apostolica Sede probari vel commendari: nec ulla Concilia vetera, sive Romana, sive Gallicana,

Gallicana, five Germanica, five Hispana,
five extera.

PATRES novimus Episcopos omnes, qui
in fide Catholica et communione cum sancta
fede Apostolica defuncti sunt: præsertim
vero quos ex eo ordine in sanctorum nume-
rum Ecclesia retulit. Hi vere fuere Doc-
tores Ecclesiæ; quoniam vel per se vel per
alios docuerunt in Ecclesia sanam doctrinam.
Quæ causa est quamobrem in Officio Con-
fessorum Pontificum de omnibus sanctis
Episcopis in R. VI. vere dicatur, *Omnis
terra DOCTRINA EJUS repleta est*. Quid
enim Patres ut Patres sunt, nisi Doctores
Ecclesiæ? En Episcopi sancti a doctrina
laudantur, qua terram omnem, hoc est,
Ecclesiam, repleverunt. Nec quemquam
certe ex eo ordine, aliove, in sanctorum
catalogum Ecclesia refert, nisi quorum ut
mores, sic etiam fidem probarit, ut diximus.
At scripta Patrum quæ circumferuntur,
scriptura est contra scripturam, impia con-
tra sacram: quamobrem effecere iidem
artifices,

64 PROLEGOMENA.

artifices, ut in ipso etiam Romano Breviario plus legatur e Patribus, in Lectionibus nimirum, quam e scriptura sacra.

NULLA rei Christianæ perniciosior hæresis hactenus fuit, aut esse potest omnino, quam quæ nunc viget, nec plus duratura, nisi mature tanto malo avertendo prospiciatur. Contendet illa hæresis se nihil de Deo, de Christo, de sacramentis tradere, quam quod vetustis Patrum (ut appellant) libris, atque etiam Missalibus, Breviariis, aliisque libris Ecclesiasticis, continetur. Contra tantum malum doceri mature oportet, potuisse Ecclesiæ antistites aliosve decipi, cum tales libros, sic interpolatos, susceperunt velut orthodoxis non nocituros; Ecclesiam interim, quantum ad sensa de fide, nec deceptam esse, nec decipi potuisse, nec posse. Cujus rei argumento evidentissimo est, quod aliter longe credit, quam verba sonant talium librorum, et longe a sensu intento ab auctoribus; exceptis iis quæ sunt excerpta e
libris

libris sacris editionis Vulgatæ, et sacramentorum formis.

NOCUIT haftenus incredibiliter rei Christianæ eruditio, et quæ vulgo appellatur scientia. Nunc incredibiliter nocet eidem ignorantia fraudis adversus ipsam dudum instructæ ab atheis. Ergo nunc tempus est, ut rei Christianæ promovendæ ac tutandæ profit vera scientia; cujus pars potissima sit patefactio fraudis, quam excogitare ad labefactandam religionem falsi nominis eruditi; ejusdemque fraudis diligens et accurata confutatio.

V.

AIUNT Judæorum Rabbinos dicere solitos de Esdræ temporibus; Huc usque Prophetæ fuerunt: deinceps sequuntur Sapientes. Qui Patrum scripta finxere, simile aliquid credi voluere in Ecclesia accidisse: Usque ad Bernardum Patres, inquit: sequuntur deinde Scholastici usque ad Thomam: post illum omnes infantes. Id vero argumento evidenti est, multo post Bernardi tempora, cœpisse hos nebulones suam fraudem architectari.

CUR, amabo, aut unde Ecclesiæ displicere Patres? Displicuisse enim quis non putet, cum videat eam ab annis amplius quingentis nullos appellare Patres? Quo autem decreto, quo id loco vel tempore vel auctore est constitutum? At meo certe iudicio habuit et habet Ecclesia omni ævo Patres: episcopos videlicet doctrina et sanctitate conspicuos. Mihi unus ex Patri-
bus

bus est S. Franciscus Salesius: unus ex
 ipsis est S. Carolus Borromæus: sunt et alii
 sane multi: nec alterius generis Patres ha-
 buit umquam Ecclesia.

O COECITATEM hominum singularem!
 Primis illis Ecclesiæ temporibus, quemlibet
 de Religione scriptorem, episcopum obscuri
 cujusque oppidi, presbyterum, monachum,
 laicum, censent inter Patres: nullum pro-
 nunciant non cum reverentia suscipiendum:
 Post sæculum vero duodecimum, nullus
 deinceps Episcopus, Archiepiscopus, ne
 Papa quidem, si scribat aliquid, inter Patres
 habetur. Et non hæc amentia est! Causam
 agnosco: Afflati illi scilicet divino spiritu
 fuere: non sunt ita aut sunt raro valde, qui
 post Bernardum vixere. At Augustinus ex
 Manichæo et flagitioso juvene, Ambrosius
 ex Præfecto et laïco, Chrysostomus ex cau-
 fidico; omnes post conversionem repente
 docti et doctores; et (quod mirum magis)
 omnes ex æquo docti, omnes de iisdem rebus
 edocti, de iisdem hæresibus et controversiis,

scribunt stilo sublimi, qui nunc intelligentia percipi non nisi ab eruditis ingeniosisque possit.

VI.

PRIMA ac potissima impio cœtui cura fuit sacram scripturam depravare: hæc enim impiam hypothese[m] funditus diruit: quare hanc habere sibi consentientem oportuit. Itaque primus illis ac præcipuus labor fuit scripturam sacram perdiscere, Concordantias texere, Commentarios cudere, textum corrumpere, ne unum quidem apicem intactum relinquere, qui suæ posset hypothese[i] officere: discedere longissime ab Editione Vulgata; et quoniam neque possent hanc adulterare, et eam sibi adversari incredibiliter intelligerent, fingere eam recentiore[m] esse, Græcos quos finxere codices longe vetustiores esse affirmare.

DE scriptura Vulgata dicimus, quod Pseudo-Augustinus de libris sacris, libro

LXXXIII. Quæst. quæst. 68. *Libros quos Catholica disciplina custodit, falsatos esse nequaquam existimamus.* Quin immo, nec falsari posse contendimus. Nullus alicujus religionis vel superstitionis liber, ex quo venit in manus hominum illius sectæ, habitusque pro sacro est, potest adulterari; nisi ab illis, qui eandem formam religionis perditam velint; ne Alcoranum quidem. Sic neque Vulgata Editio, ex quo cœpit esse in usu fidelium: præterquam quod accedit huic conservandæ præcipua tutela Numinis. Itaque cohors impia, spe deposita corrumpendi libros sacros Latinos, qui omnium manibus tererentur, ad Græcos de novo cudendos, Hebraïcaque exemplaria, quæ pingerent eleganter, adulteranda, se converterunt. Latinos etiam corruerunt, sed quos abderent in Bibliothecis; quoniam nec eripi Vulgata vetus posset ex manibus totius populi Christiani ubique diffusi; nec quos ipsi libros corrupissent, in omnia distrahi oppida, in omnes diœceses et parochias Christianas. Ergo abdidere Hebraica

70 PROLEGOMENA.

ista Latinaque adulterata, et Græca a se conficta, in Bibliothecis; unde suis temporibus ea extraherent, veluti tela ex armamentariis, ad oppugnandam Catholicam fidem.

IN Græcis autem codicibus varias etiam finxere lectiones; ut idem in Latinis olim accidisse similiter suaderent; et in libris, quos in Bibliothecis reposuissent, exstare has discrepantes lectiones. Et nunc quidem licet adhuc cuilibet nebuloni ac mendaci fingere similes variantes lectiones, ut vocant. Certe si velim ego hodieque codicem Græcum fingere, et ex eo variantes lectiones mittere Oxoniam, ubi Novi Testamenti editio nova paratur, magna pompa verborum prædicabitur codex noster: inter ceteras lectiones nostra quoque locum habebit: et ab aliquibus primum, mox a pluribus magni fiet, in pretio erit. Cur autem Græci codices huic etiamnum patent injuriæ, a qua Vulgata Editio immunis est? Quoniam manibus omnium Vulgata tene-

4

tur:

tur: ac si codicem ego meum corrumpam, non continuo ad aliud ejusdem non dico civitatis, sed domûs etiam exemplar, nedum ad cetera Christiani orbis exemplaria, vulnus illud potest pervenire: Græci vero codices a solis doctis voluntur; necdum eruti creduntur omnes e Bibliothecis.

AT non est data a Deo scriptura, ut in Bibliothecis reponderetur: nec scribebantur libri sacri ante exortum impiæ factionis ut ibi reponerentur; sed ut legerentur ab ementibus. Nec poterat propterea ullum ex illis exemplaribus adulterari, quin statim fraus deprehenderetur. Itaque factio improba hanc rationem adinvenit, qua minus accuratam nec satis certam posterius existimarent Editionem Vulgatam; quantumvis sit reipsa intacta et integra: si nimirum quos ipsa cudisset codices, et in Bibliothecarum forulis reposuisset, auctoritatem obtinerent tum ex vetustate, tum ex aliorum testimonio librorum. Sic enim fore sperabat, ut quantum fidei fumosis istis voluminibus concederetur,

deretur, ex quibus sua posterī emendanda exemplaria crederent, tantum detraheretur ubique simul ac semel Editioni Vulgatæ. At id solis persuadere hæreticis, sui que similibus, aut falsi nominis eruditīs. Ausiores etiam fecere codices suos additis duobus Esdræ nomine libris, tertio nempe quartoque, præter alia. Sed repudiati sunt illi ab Ecclesia, quod eos ab initio non agnovisset, et abessent ii ab illis exemplaribus, quæ plebs omnis Christiana haberet.

Quod si in libris sacris Veteris et Novi Testamenti, qui sunt Græce scripti, manifesta corruptio, adulteratio, falsatio est; manifestum oportet esse susceptam eam falsationem esse ad Religionem labefactandam: nec in libris illis dumtaxat, sed in aliis omnibus, in quibus similia falsitatis indicia se offerunt. Nam si tantum ausi sunt illi in libris sacris, quanto id facilius potuere suppositis Augustini, Ambrosii, aliorumque sanctorum nomine voluminibus?

BENE-

BENEDICTINUS quidam objecit P. G. ipsum inducere Pyrrhonismum. Dictum amenter. Nam ita suspicari nemo homo potuit, nisi qui sic ratiocinaretur: Non est certior Vulgatæ Editionis incorruptio, quam sunt nostra Diplomata. Ergo qui de horum integritate vult dubitari, vult idem in dubium revocari vetustatem et incorruptionem Editionis Vulgatæ. Idem dici sane potuit, de scriptis quæ vulgo scripta Patrum censentur esse, ac de Diplomatibus. Amens fit autem vel impius, qui dixerit non esse Vulgatam Editionem certioris vetustatis, ob eam quam diximus causam, ob testimonium Ecclesiæ scilicet, tum Romanæ primum, tum per universum orbem diffusæ, quam ulla quæcumque scripta alia.

LIBRI sacri Novi Testamenti idcirco sunt sacri, ut diximus, quia sunt scripti ab Apostolis, quos ipse Christus Dominus voluit esse magistros orbis, vel scriptores rerum ab eo gestarum Apostolica auctoritate.

Quod

Quod si Deus non est nisi Recta Ratio, aut Lumen naturale, aut Veritas æternarum omnium veritatum (nam hæc eodem recidunt): nulla causa est, cur hi scriptores Rectam Rationem pervideant magis quam alii. Eam ob rem et Augustino, aliisque, quos Patres vocarunt, par auctoritas data est ab impia cohorte, ac sacris scriptoribus: neque tantam istis credi voluere auctoritatem accessisse, eo quod ad id delecti a Christo vel Apostolis fuere; sed ob consensum plurimarum Ecclesiarum, qui progressu temporis obtigit. Propterea primum quidem, quædam Apostolorum scripta, ut Pauli epistolam ad Hebræos, Joannis secundam et tertiam, Judæ et Jacobi singulas, et Apocalypsim, finxere fuisse diu revocatas in dubium. 2. Ipsorum nomine Apostolorum Evangelia et epistolas finxerunt, ut Petri, Andreae, Pauli, aliorumque; quæ scirent repudianda semper esse: eo consilio, ut quæ habemus Apostolica scripta, non idcirco recepta in Ecclesia esse existimentur, quia Apostolica sunt; sed quia pluribus Ecclesiis

Ecclesiis tandem placuerunt. Sic voluere conciliare auctoritatem libro tertio et quarto Esdræ: sed non potuerunt contra vim veræ Traditionis. 3. denique: nondum sæculo duodecimo receptos fuisse in Canonem credi voluere libros Sapientiæ Salomonis, Ecclesiastici, Judith, Tobia, et Machabæorum, teste Hugone Victorino, quamvis ii leguntur in Ecclesia.

In ea hypothefi impia, ex qua confequitur, verbum Dei scriptum non effe nifi verbum Rationis univerfalis, neceffe eft explicari allegorice omnia præcepta Legis cærimonialia et pofitiva; neque ea folum, fed et facta quæcumque hiftorica: fiquidem Ratio univerfalis dictare non poteft, nifi præcepta univverfalia et moralia. Hinc neceffitas oritur totam fcripturam allegorizandi: id quod Catholici deteftantur. Id vero ne mirum videretur, finxit improba factio præcepta Pythagoræ aliorumque nominibus, quæ non nifi litterali fenfu intelligere velle perabfurdum foret. Unde colligi

ligi isti voluere fore absurdum, si Mosæica præcepta ad litteram solummodo intelligerentur. Eamdem ob causam fabulas etiam confinxere affines illis narrationibus verissimis, quas scriptura sacra continet; nempe ut utræque ex æquo pro symbolicis factis acciperentur, quæ et Natura ubique præstat ex æquo, et ubique ex æquo ad componendos docendosque mortales adhibet. Ita promissiones temporales veteris Testamenti exponere allegorice facile fuit. At in libris historicis ut petitiones bonorum temporalium et eorundem largitiones, et temporalium pœnarum immisiones a Deo allegorice exponerentur, fieri omnino non potuit. Idcirco nulli fere Commentarii sunt scripti in Tobiam, Judith, Esther, et Machabæos. Libri sunt, ut credi voluere, secundæ classis.

VII.

NUNC demum mihi manifestum est ante sæculum decimum quartum iniens, aut definens decimum tertium, non habuisse Græcos aut Biblia, nisi Latina; aut Liturgiam, nisi Latinam; uti nunc in Indiis, et America tota. Mihi manifestum est, inquam, Græca Biblia, cum eadem illa sint quæ apud nos sunt, non ante illud tempus eos illa habuisse, ne Psalterium quidem. Sunt enim ea incredibiliter corrupta, compositaque ad hypothesim impiam, quæ Deum esse aliquem verum negat. Eam ob rem Græci nondum habent Vetus Testamentum typis editum; quoniam nec habuere umquam textum unum communem ac certum, eo quod discrepant inter se plurimum codices manuscripti; necdum convenire inter eos potuit de uno certo feligendo contextu, ut vocant; sicuti de Novo inter eos convenit, sed ex anno tantum 1638.

ERROR

ERROR de processione Spiritus sancti ex solo Patre, à sola exortus est impia factione; nihil certius: siquidem Manentia in esse, quæ est in hypothese impia Spiritus sanctus, esse vel procedere (processione utique metaphorica) non potest nisi ab Esse solo; qui cœtui impio Pater est: a Veritate Entis, qui Filius est, non habet esse; sed ab Esse tantum. Ergo schisma Græcorum non nisi ab impia factione cœpit. Ergo cum citissime sæculo decimoquarto ineunte, vel definiente decimo tertio. Ergo tunc quoque mutavit Græcia ritus sacramentorum, quos cum Romana Ecclesia prius communes habuerat; iis solum exceptis, quos adhuc in ipsa Apostolica Sedes agnoscit. Quæ sint ex his consecratoria, aliis in præsentī considerandum relinquimus.

SCRIPTA omnia Græca, sæculi decimi quarti et quinti, de Spiritus sancti processione, ac proinde cetera, adeo sunt similia inter se, verbis ipsis atque sententiis (nam
alter

alter alterum plane describit, Bessarion Calecam, aliique alios) ut fieri omnino non possit, quin omnia fuerint uno tempore et in eadem officina conflata: hoc est, quin omnia trium istorum sæculorum, XIII. XIV. et xv. cusa sint decimo tertio exeunte, sive ineunte decimo quarto sub aliis atque aliis, vel sub nullis nominibus; quæ deinde nomina adjecta sint, cum quibusdam additis temporum circumstantiis, ut viderentur esse opera trium istorum sæculorum.

MAGNO studio, labore, constantia, historiam in primis Byzantinam, librosque Græcos cudi et continuari usque ad tempora fere Leonis X. maxime oportuit: quoniam in eo tractu fuere Concilia collocanda, et hæreses, et Patriarchæ: quorum si quid simile fuisse diceretur in occidente, statim refellerentur auctores fabulæ constanti provinciarum super his rebus omnibus silentio. Idcirco necesse fuit nescisse diu occidentales, quid id oriente tot sæculis factum fuisset; ediscendum illud esse ex libris in oriente
cuis

80 PROLEGOMENA.

cufis (ut credi voluere) : et inde circa tempora captæ Constantinopoleos in occidentem universum sparsis. Hinc tot historiæ Byzantinæ volumina sunt ; hinc tot Græci Patres, historici, alique scriptores, tamen omnes in occidente ex impia officina exorti.

FICTA translatio Imperii in orientem fecit, ut et se Patriarcham et œcumenicum et parem summo Pontifici credat episcopus Constantinopolitanus, persuaferitque hanc amentiam toti propemodum orienti : et Turcarum Imperator (quod de Solimano referunt Annales sub initium sæculi decimi sexti) jactet se Constantini successorem esse, et ad se pertinere propterea utrumque Imperium, orientale et occidentale.

Cum quatuor in oriente Patriarchatus confingerentur, id sequebatur, ut quatuor deceret esse superiores ac potiores uno quinto, si solus iste aliquid teneret contra ceterorum quatuor censum ac ritum : exempli gratia,

gratia, si defenderet produci Spiritum sanctum a Patre et Filio, servanda azyma, aliaque similia.

QUÆRET aliquis quomodo et quando persuasum sit Græcis, ut mutarent ritum Romanum, et illum quem nunc habent assumerent. Id factum aïo videri sæculo decimo tertio exeunte, vel ineunte decimo quarto: captam occasionem esse ex odio Græcorum in Latinos; quibus tandem pulsus Constantinopolim paulo antea receperant. Id, inquam, tam fuit illis facile persuasum, quam persuasum fuit aut fuisse dicitur Papæ Gregorio XI. officium Præsentationis Beatæ Virginis Mariæ antiquissimum fuisse in oriente, in occidente vero aut incognitum aut oblitteratum: cum tamen et illud officium et approbatio Gregorii Pontificis, et epistolæ Caroli V. Regis Francorum super ea re, nusquam alibi existent, quam in MS. Victorino, I. 12. fol. 2. Vide Spondanum ad annum 1372. num. ix. Nec receptum illud officium est

in Breviarium Romanum, ante tempora Pii II. et postea paulatim in occidente; alicubi etiam vix post annos sexaginta. Factum id demum est apud Græcos, ea facilitate, qua etiam lapsam oblivionique datam fuisse solemnitatem Stigmatum S. Francisci, persuasum est Paulo V. ut in lectionibus Breviarii Romani antiquis narratur.

PERSUASIT, inquam, cohors improba et impia Constantinopolitanis in primis, unde error ad reliquos facile dimanavit, sæculo decimo quarto; ritum Latinum in sacramentis conficiendis et ministrandis, recentem esse, Romæ excogitatum, aut in Latino saltem orbe: et amplificandi sui dominatus causa illum in ipsam Græciam invexisse Romanos. Græcanicum esse vetustiore constare ex Liturgiis, quas nempe confinxerant Basilii et Chrysostomi magnis nominibus, aliisque ex monumentis.

MAXIMA

MAXIMA fuit impiæ cohorti cura, ut Patres et scriptores historicos Græcos magno numero fingerent, usque ad captam a Turcis Constantinopolim, et citra. Quippe sic facto opus, ut et Græcos in suas partes traherent, ficta et exaggerata prærogativa Sedis Constantinopolitanæ; et Latinis, qui hos libros pervolutarent, scrupulum injicerent, standumne sit dogmatibus et placitis Græciæ eruditæ, et celebrioris olim (ut credi curarunt) Ecclesiæ, quam Latinæ. Eam ob rem Græcos e patria profugos numerata pecunia conduxerunt; ut quæ primum ipsi Latine scripsissent aut Gallice, in Græcum sermonem converterent.

INDE fit ut in Bibliotheca Regia et Colbertina plures multo sint codices manuscripti Græci, quam in oriente toto; uti quidem ab oculatis testibus accepimus: quoniam in Gallia nimirum sunt omnes confecti, usque ad sæculum fere xv. desinens. Inde Gallicismi multi apparent in

Græcis ipsis. Latina quædam, quæ ut in Græcum verterentur, non satis otii aut pecuniæ fuit, pro Latina ex Græco interpretatione fuere asservata. Quædam e Græco jam facta ex Latino, rursus in Latinum sermonem sunt conversa, ut Synodicon et Acta Conciliabuli Ephesini. In Gallia divulgabant artifices allata esse Acta Conciliorum, aliosque Græcos codices. Orientalibus e diverso persuasum, ex Patriarchali Ecclesia Romana, ad quam fuissent primo transmissa, descripta fuisse. Sic ille dixisse fingitur in sexta synodo, act. xiv. pag. 1363. editionis nostræ: *Veniens de occidente, adduxi librum quinti Concilii.* Sic collectio Græca Regia 2951. scripta Romæ primum anno 774. et ex illis Actis confecta fingitur. Scripsisse eam ait ipse se Joannes Cinnamus, in fine, anno 1276. Sed fictum Cinnami nomen: nec dubitamus, quin anteriorem multo annum falsarius adscripserit. In papyro scripta est, quali hodieque Orientales utuntur.

BENE-

BENEDICTINI Latini Genua Constanti-
nopolim missi ibi Ecclesiam dedicarunt anno
MCCCXCV. Quid si circa id tempus aut
aliquanto antea eo ipso sæculo ab illis ex
occidente eo transvecti sunt libri Græci, quos
hic confictos fuisse dicimus, Liturgiaque
mutata? Inscriptionem ibi repertam, cum
anni illius nota, ostendit mihi P. Petrus
Besnier, e nostra Societate, qui Constanti-
nopoli descripsit. Græci ritus quos ali-
quanto tempore, puta decennio, usurparint,
statim Apostolicas traditiones vocant. At
profecto ab impostoribus decepti, accipere
quos habent a Latinis discrepantes, nec ab
Apostolica Sede probatos.

ANTE annos xx. inquit Scaliger, epist.
157. scripta die 13. Maii, 1602. pag. 380.
cum Meletius Syriga πρωτοσύγκελλος Σιλεσίας
πατριάρχης Ἀλεξανδρείας adhuc esset, Reginae
Navarræ pyxidem instructam gemmis cum
epistola Græca misit, ut Basilii, Chrysostomi,
Nazianzeni, exemplaria, QUÆ ALIUNDE

86 PROLEGOMENA.

NANCISCI NON POTERAT, *sibi mitteret.*
 Nempe quia reipsa scripta confictaque sub
 illis nominibus opera illa fuere, nec ulla
 sunt in oriente, vel fuerunt, nisi quæ illuc
 ex occidente translata : nec ulla certe ante
 sæculum decimum quartum jam adultum.
 Ea causa est quamobrem pauci admodum
 Græci scriptores conversi sint in linguam
 Ruthenicam. Vide in apparatu Posslevini,
 pag. 364. tom. ii. Ad Æthiopas vero soli
 delati sunt libri Græci, iique perpauci, nec
 ante sæculum xvi. Vide Hist. Æthiop. lib.
 iii. c. 4. n. 41, 42. &c. et c. 6. n. 49.

GRÆCI scriptores, præsertim in Enarra-
 tionibus in Scripturam, plus βαττολογῆσαι
 quam Latini; certi nimirum a paucis se
 lectum iri; nec proinde multum referre
 quid scriberent, dum volumina magna con-
 flarent. Sic est Gregorius Nyssenus, toto
 tomo primo, homo verbosissimus.

E PATRIBUS Græcis cur nullus omnino
 e Græcia proprie dicta exstat, præter Dio-
 nyfium

nyfium Areopagitam? cur nullus e Græcia illa erudita? An quia difficile est Attice loqui, idcirco nemo ausus est Atticum se mentiri? At ne Dionysii quidem stilus Atticus est. Omnes Græci scriptores eadem utuntur dialecto, etiam ii qui scripsisse dicuntur, antequam sedes esset Imperii posita Constantinopoli. In sermone Gallico videmus mutationes maximas ab annis quingentis. In Græcis Patribus et historicis ne tenue quidem vestigium mutatæ per annos mille et quingentos linguæ apparet: eadem omnes dialecto, eadem omnes syntaxi utuntur. Tam tersus Balsamon, quam Justinus, Basilus, Chrysostomus. Sic in Latinis eadem linguæ elegantia facundiaque scribunt Augustinus, Bernardus, Algerus, &c.

Ex horum lectione librorum hauriunt Græci in Occidente, ac Romæ præsertim educati, unde Græcorum errores omnes defendant pertinacissime. Quos si docerentur ac scirent esse supposititios et agminis

88 PROLEGOMENA.

scelerati fœtus, carerent armis, quibus obfistunt veritati.

SÆCULO sexto nulla est conficta nova hæresis: idcirco pauca sunt admodum ea ætate scripta Patrum Græcorum. Ex his Procopius in scripturam, suum opus ipse profitetur, conflatum ex priorum lucubrationibus esse. Post ter tria a Christo nato sæcula systema impii gregis confectum exhaustumque erat. Propterea sæculo decimo nulla propemodum exstant scripta, sive Græca, sive Latina: sæculum ignorantia exinde appellarunt.

VIII.

INTER cetera cœtus impii consilia, post bellum Deo ipsi indictum, etiam ut summi Pontificis auctoritatem ac potestatem imminueret vehementissime laboravit. Nullo non sæculo fere aliquem ex summis Pontificibus in fide errasse finxit. Tertio certe Marcellinum idololatram prodidit, quarto Liberium Arianum, quinto Zosimum Pelagianum, Arianum Hormisdam sexto, et Vigilium Eutychianum; septimo Monothetam Honorium: hoc est, in præcipuis quatuor de Christo capitibus hæreticos, et cum nova defuit hæresis, quam iisdem impingerent, fecere decimo sæculo prodigiose impudicos.

CUR fictum Italiæ regnum? nempe ut positis tantum regibus in Italia, Constantinopoli Imperatoribus, Episcopus Urbis Imperatoriæ de primatu contenderet cum Episcopo Romano: et ut Papa nemo esset

absque assensu Regum Italiæ. Vide Anselmum Havelbergensem, libro tertio.

AN potuisset Imperatorum aliquis velle cogere Concilia, ut de Constantino, et de Theodosio utroque, aliisque finxere: nisi ficta esset Romanæ historiæ hujusmodi, quæ Imperatorem exhiberet summum Romani Imperii arbitrum; nec penes Rempublicam sive Senatum partem ullam fuisse potestatis, sed tantum adulatorie servisse Augustis, amissa libertate? At illa imperii Romani forma, fabula mera est, testimonio nummorum amplius mille et quingentorum a nobis confutata.

OMNES sedes Patriarchales habuisse finguntur hæresiarchas antistites, aut hæresium certe fautores insignes: Alexandrina, Dioscorum, Petrum Moggum, &c. Antiochena, Paulum Samosatenum, Petrum Cnapheum, aliosque: Romana, Honorium Liberiumque. Ne sedes Petri scilicet ali-

4

cubi

cubi esse erroris expers existimetur, aut magis Romæ, quam alibi.

QUI falsos Patres pro veris habent, et juxta horum unanimum consensum scripturam sacram jubent intelligi, iidemque nihilominus gerunt se pro strenuis defensoribus sanctæ sedis Apostolicæ, et auctoritatis atque infallibilitatis Pontificiæ; ii, inquam, valde premuntur ab adversariis. Probant enim hi facillime hæc Christi verba; *Tu es Petrus, Pasce oves meas, Confirma fratres tuos*, ex unanimi Patrum illorum consensu non dare Summo Pontifici supremam supra Ecclesiam et Concilium auctoritatem, aut in definiendis fidei controversiis summam potestatem et quam vocant infallibilitatem. Sic urget acriter Bellarminum Launoïus in epistolis, tomo quinto.

CALVINIANI, alique, qui perviderunt D. Petrum numquam Romam venisse, argumento utebantur eo adversus Catholicos,

quod vocant ad hominem. Ex vobis, aiebant, non est successor Petri Romanus Pontifex, nisi Petrus ipse Romam viderit. Atqui Petrus certe Romam non vidit. Ego vero nego prorsus primam propositionem. Neque est successor Petri Episcopus Urbis Romæ; sed ut semper solet subscribere in Bullis et Constitutionibus, *Ecclesiæ Catholicæ Episcopus*. Quam ob rem sunt comparate ad Papam, qui est Episcopus Catholicæ Ecclesiæ, episcopi reliqui, quod comparate ad Regem Gubernatores provinciarum ac civitatum: quod comparate ad Regium five Generalem Procuratorem ii, qui ipsius Substituti, et quasi Vicarii, appellantur.

FICTA eo consilio est sortitio provinciarum inter Apostolos, ut existimetur non plus Petro, quam singulis aliis datum fuisse: sed forte Romam ei obtigisse, Jacobo autem Hierosolymam, Æthiopiam Matthæo, Thomæ Indiam, et sic de ceteris. Atque ut id certius posteris constaret, etiam in quibusdam Martyrologiis festum illud Divisionis

fionis Apostolorum consignarunt die xv Julii apud Latinos, in Ufuardo scilicet Rosweydi; *Ipsa die, divisio Apostolorum ad prædicandum.* Officium eo die de ipsa fit in Breviario Herbipolensi.

QUEMADMODUM Petro curæ fuit post Judæ interitum, subrogari alium in ejus locum, qui esset duodecimus, judicaturus (ut Christus promiserat) post descensum Spiritus sancti duodecim tribus Israël; ita necesse fuit Petro defuncto, a majoribus natu, hoc est, ab episcopis et presbyteris, qui erant in comitatu Petri, alium sufficere suo cœtu, qui idem munus susciperet ac sustineret, qui confirmaret fratres, qui claves haberet, et in universa Ecclesia potestatem, quam diu, ut Christus promisit, ædificaretur. Uni enim Petro ceteri Apostoli commendantur a Christo Domino confirmandi. Erunt autem in Ecclesia semper, ut hæreses, sic et Episcopi qui sint in fide confirmandi. Ergo ab aliquo uno, qui Petro sit par potestate; ac proinde etiam infallibilis judex
contro-

94 PROLEGOMENA.

controverfiarum: alioqui non posset alios in fide confirmare.

CERTISSIMUM perpetuæ in Ecclesia traditionis et doctrinæ argumentum, Papæ dignitas ac potestas est. Nam si libri corruunt, ut necesse est corruere, quos confet esse conditos ad atheïsmum inducendum; ostendi deinde non potest, unde aut ecquando, nisi a Christo, ea esse cœperit: nec poterit ullo argumento probabili suaderi, non eandem semper fuisse, ac nunc est, summorum Pontificum potestatem in quæstionibus fidei definiendis. Potestatem habuisse eos aliquam temporalem ante sæculum decimum non liquet: sed ex illa saltem ætate habuisse, ex nummis antiquis liquet.

ITAQUE ut primatus Papæ penitus abrogaretur, qui ubique summo consensu agnoscabatur, cum agmen impium est exortum, fieri non potuit. Concedatur ergo ei sane, aiebant: sed 1. postquam ostensum fuerit, prioribus

prioribus Ecclesiæ sæculis non sic censuisse Patres Græcos, Latinos, Afros: concessus dicatur a conciliis, non a Christo. 2. Lites confingantur super ea re motæ plurimæ, nec umquam finitæ. 3. Summa potestas in primum, hoc est, in primum dumtaxat inter pares locum mutetur: ita scilicet ut Constantinopolitano Antistiti tribuatur secundus dignitatis et jurisdictionis locus; et Patriarchæ constituentur quinque pares. Propterea Constantinopolitano mature, hoc est, jam a quarto sæculo quintove prærogativæ pares adtributæ, multo vero magis sæculo nono: ut esset ultimis temporibus, qui se Romano Pontifici opponeret: adjecta etiam contentione de fide; nempe de processione Spiritus sancti: quoniam in eo genere æterna diffidia sunt: ceteræ controversiæ possunt amice componi. Ita facile persuasum est Patriarchis Orientis, ut se jurisdictioni Vicarii Christi Servatoris subtraherent. Fecere id scripta ab impio cœtu monumenta; quæ vel hinc ad illos delata, vel in occidente, maxime vero in Academiis

Academiis Collegiisque Italiae, ubi litteris operam dederunt, lecta sedulo ab iisdem fuere.

IX.

CATHOLICA fides solo Dei verbo nititur, tum scripto in libris canonicis, tum per manus tradito, uti definit Concilium Tridentinum. Hæc autem traditio non est ulli errori obnoxia, quoniam est a Deo docente mortales, quid de se rebusque a se institutis credi velit. Est infallibilis, inquam, ea traditio multo magis, quam est infallibilis ea, quæ tenet Ludovicum XV. Regem Francorum ex nobilissima et perantiqua stirpe esse: Etiam si libri id nulli docerent, nulla alia monumenta, infallibilis ea traditio est. Sic est apud Catholicos traditio, non solum de reliquis fidei capitibus, sed de constanti ac perpetua successione Pontificum a Petro ad Benedictum XIII.

Nos Catholici similes sumus illorum nobilium virorum, quorum indubitata et confessa apud omnes nobilitas est. Non egemus scriptis ullis ad fidei nostræ antiquitatem probandam: quemadmodum illi primariæ nobilitatis viri non quærunt tabulas vel membranas, quibus suam fulciant nobilitatem; uti sollicite faciunt ii, qui dubiæ nobilitatis sunt. His similes sunt hæretici, qui testes quærunt, fidei suæ five infidelitatis potius socios ac patronos; alii Patres Antenicænos, alii alios. Atqui hoc est niti testibus forte supposititiis. Quid enim si Calvinianis aliquis aliquando ostendat, Augustinum esse supposititium; quemadmodum illi putant se ostendisse Anglicanis supposititias esse Ignatii epistolas; quamvis fide historica (ut quidem creditur) annorum mille et quingentorum receptæ essent ut sinceræ; nonne illis merito diceret; Vana est vëstra religio: quemadmodum Anglicanis ipsi dicunt, Vanus est episcopatus vester; qui solis Pseudo-Ignatii epistolis nititur?

H

QUOD

Quod dicitur, Nihil credendum nisi scriptum, quomodo probatur? Ubi scriptum illud est? Si scriptum non est, neque ipsum etiam credendum est. Si verum illud est, Nihil credendum nisi scriptum; cum illud scriptum nusquam sit, neque istud ipsum credendum esse necesse est. A quo deinde tempore cœpit istud esse verum? Et qua quis potestate istud definiit? Apostoli certe contrarium docuerunt: siquidem regulam fidei esse dixerunt, id quod, priusquam ipsi aliquid scriberent, per prædicationem docuerunt. 1 Petr. i. 15. *Verbum autem Domini manet in æternum. Hoc est autem verbum quod evangelizatum est in vos.* Non dicit, *quod scriptum*, sed *quod evangelizatum est*. 1 Joan. ii. 24. *Vos quod audistis ab initio*, non dicit, *quod scriptum legistis*, in vobis permaneat. Jam Christianis scribebant: ergo erant Christiani non per libros scriptos, sed per Apostolicam prædicationem. Denique stultum est dicere, nihil esse certum de fide, nisi quod scriptum
in

in Conciliis: cum et ipsa Concilia vetera, ut nunc sunt, fidei dubiæ sint; neque quidquam definiatur in Conciliis, nisi ob malitiam hæreticorum, a traditione discedentium; nihil proinde quod non esset prius de fide.

IPSEMET Pseudo-Irenæus, qui scripssisse creditur anno 200. *Quid autem, inquit, si neque Apostoli quidem scripturas reliquissent nobis, nonne oportebat ordinem sequi Traditionis, quam tradiderunt ii, quibus committebant Ecclesias? Cui ordinationi assentiunt multæ gentes barbarorum, quorum qui in Christum credunt, sine charta et atramento scriptam habentes per Spiritum in cordibus suis salutem, et veterem Traditionem diligenter custodientes, &c.*

PSAL. xliii. 1. *Deus, auribus nostris audivimus: patres nostri annuntiaverunt nobis. Non credunt illi scripturæ, quia scripta est; sed quia refert ea, quæ patres sui ipsis annunciant. Psal. lxxvii. 3, 6. Quanta audivimus, non quanta legimus, et*

100 PROLEGOMENA.

cognovimus ea: et patres nostri narraverunt nobis? Quanta mandavit patribus nostris nota facere ea filiis suis: ut cognoscat generatio altera: filii qui nascentur, et exsurgent, et NARRABUNT filiis suis.

EXOD. iii. 6. *Ego sum Deus patris tui: quasi diceret, Si vis nosse me, disce a patre: nec alium testem desidera.*

DEUT. xxxii. 7. *Interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi: majores tuos, et dicent tibi. Non dicit, Interroga libros.*

TRADITIO Christiana, Apostolica, et divina, continetur in dogmatibus, quæ Ecclesia credidit, usque ad exortum hujus scelerati agminis. Quæ autem ipsa credidit illis temporibus, ea ipsa sunt, quæ cœtus impius impugnat sub fictarum hæresium nominibus. Neque enim ea impugnet, nisi ea intelligeret credi in Ecclesia, et suis contraria placitis. Atqui hæc quæ impugnat, nostra sunt omnia. In nostris igitur placitis continetur Traditio Apostolica, Christiana, et divina.

Si

Si nulla esset traditio scripta, esset vera nihilominus, ac verissima fides, quam laudat Apostolus: *Fides ex auditu: non dicit ex lectione* esse.

Si Traditio non est constanter servata post Apostolos sine scriptis, felicior in secta sua Mahometus, quam Christus. Sacramenta in Ecclesia sunt ex traditione, quemadmodum (si fas est ea comparatione uti) apud Turcas ex traditione circumcisio est; cujus in Alcorano ipso nulla mentio est. Sed in Ecclesia traditio, veritatis; extra Ecclesiam, erroris confirmatio est. Et certe voluisset, opinor, Mahometus circumcisionem tollere, cum atheus esset; sed contra usum et traditionem suæ gentis non est ausus id moliri.

NIHIL impii et libertini malint, quam deprimi aut negligi aut etiam labefactari vim Ecclesiasticæ traditionis, judicii que Ecclesiæ ea traditione nixi. Attestatur ipsi scripturæ sacræ ea traditio non scripta, et

judicio quidem infallibili: nulli scripto veterum sic attestatur.

LEX Mosaïca per annos amplius mille et quingentos stetit cum solis libris sacris, et diu paucissimis; nempe cum solo Pentateucho, cum traditione, et Pontificis responsis in dubiis, Deut. xvii. 8, 9. Nulli tunc fuere præterea libri de religione et rebus sacris. Quidni staret similiter religio Christiana, cum libris sacris, traditione, et summi Pontificis responsis; cum sit Ecclesia ex ea parte similis Synagogæ?

TRADITIO scripta, traditio Socinianorum est, qui traditionem oralem, sive quæ auctoritatem habet omnem ab attestante Ecclesia, plane rejiciunt: et tamen scriptam traditionem admittunt, usque ad Concilium Nicænum; quoniam eis aliqua hujusmodi necessaria est, ut certo sibi constare probent, Matthæi Evangelium, exempli gratia, Matthæi esse. *Est quiddam medium*, inquit Socinus, epist. iv. ad Christoph. Ostorod. *inter scripturas et traditionem. Immo, non quiddam modo,*

modo, sed multiplex quiddam: SCRIPTÆ NIMIRUM HISTORIÆ, aliaque testimonia, et rationes; ex quibus factum est et fit ut cordati homines Matthæi Evangelium pro vera de Jesu Christo historia habeant, Thomæ non habeant, NULLA HIC intercedente AUCTORITATE ECCLESIÆ, ET SPIRITUS, quo ipsa perpetuo gubernetur.

SI nulla esset scripta traditio, esset illa tamen vera fides, qualis fuisse de ὁμοσίῳ creditur in CCCXVIII Patribus Nicænis, qui illud stabiliisse suo decreto existimantur, cum vel nulli vel pauci libri nomen illud aut fidem haberent.

SI stare debet Religio testimonio scriptorum librorum, actum est de summa Religionis. Nam præcipuum Religionis caput, ex quo cetera omnia connexa pendent, illud est, Quis Deus sit et cujus naturæ, quem Christiani colunt. Alium enim profecto, quam quem Christiani colunt, Deum libri illi omnes inducunt, qui a Patribus

scripti dicuntur; quippe nullum, quam quem athei velint.

TRADITIO viva longe certior testis est fidei et veri atque antiqui usus in sacramentis, quam libri vel manu scripti, vel editi. In Rituali Romano ante Paulum V. et annum 1614. baptismus ponitur sub sola merfione trina. An id tamen vel in Gallia vel Roma etiam est observatum? Neglectum prorsus est, traditione et usu antiquo prævalente nequitiae agminis impii, a quo istud ibi intrusum fuerat. Quidam Episcopi, sed, Deo favente, perpauci, extremam unctionem volunt præmitti Viatico: et sic quidam olim, etiam Parisiis, posuere: quoniam libri quidam veteres et quædam historiae, sed fictæ, sic agendum esse suadebant. Quis tamen morem gessit? Neglectus ille usus, spretusque merito a fidelibus est. Vivit traditio accepta ab Apostolis. Nihil igitur scriptum, aut verum est aut utile, nisi cum perpetua Ecclesiæ Traditione consentiat.

INGENTIS

INGENTIS miraculi instar est profecto, quod contra portas inferi, contra conatus impiæ cohortis, vis Traditionis non scriptæ se mirabiliter hæctenus exseruit. Nam cum in ipsum Missale Romanum et Breviarium et Rituale suum virus factio illa effuderit; ita ut vix ullus sit liber alius, in quo subtilius, quam in istis, dogmata fidei Catholicæ convellantur; stat nihilominus in animis fidelium atque Doctorum sana et integra fides, ab his dissentiens, quæ Missali et Breviario et Rituali continentur, exceptis sacramentorum formis: si quidem in reliquis ad verba præcise ut sonant attendas; non ad Ecclesiæ et Catholicorum sensum ea recitantium. Nuper editum Rituale Parisiense orationem exhibet in Exsequiis Defunctorum, qualiter fiunt in Ecclesia Metropolitana: quæ docet aperte animas gloriam percipere tantum supremo die judicii. Hæccine propterea dicenda est Ecclesiæ Parisiensis fides?

QUI

QUI in Gallia et Lotharingia non recipiunt Concilium Tridentinum, non idcirco, quantum ad dogmata fidei attinet, minus sunt Catholici. Hæc enim ipsa amplectuntur et tenent, non quia sunt a Concilio Tridentino definita; sed quia ex antiqua et Apostolica traditione, et Romana fide atque institutione, hæc acceperunt.

A TRADITIONE per manus accepta, absque scripto, abhorrent omnes hæretici: nam si unam concesserint esse servandam, ex his quas Ecclesia recipiendas docet, cogerentur omnes, quas eadem approbat, suscipere et retinere. Quæsit ex me Calvinianus quidam, ubinam esset Traditio dogmatum, quæ Catholici tenent. Respondi esse in ore omnium Catholicorum, ac proinde certam et immutabilem: non in libris scriptorum; nam hi possunt scribere quod lubet: sed corpus Ecclesiæ integrum non possunt fallere. Sic traditio de Calvinii sensu in ore et animis totius Calvinisticæ plebis

plebis perseverat; ac propterea certa ipsa quoque est, nec mutabitur, vel si libri pereant universi, in quibus de sensu Calvini aliquid scribitur.

QUAM parvi aut nihili fieri traditionem scriptam Deus velit, his ipse novissimis sæculis ostendit. Nam cum non nisi falsa sint monumenta, quibus vulgo Doctores Catholici nituntur, nec tantum falsa, sed et adversa fidei; his nemo tamen eorum nititur, nisi quatenus contortis et coactis interpretationibus efficit, qua vi qua arte, ut cum traditione non scripta consentiat; hoc est, cum iudicio sanctæ Romanæ Ecclesiæ, et consensu Orbis Catholici.

TRADITIO certe alterutra necessaria est: alioquin quomodo se pars aliqua potiorē esse ostendet, in interpretandis sacris litteris? Eam ob rem Sociniani priorum trium sæculorum Patres sibi vindicant. Quod si frustra faciunt, quoniam supposita esse scripta illa demonstramus; superest una traditio
non

non scripta, sed vivæ vocis; Episcoporum videlicet, qui tunc ævum degebant, cum cœtus impius hæc scripta cuderet, et eorum qui nunc vivunt, idemque atque illi sentiunt.

OPTIMA traditio est, non scripta: nam scripta quæ terimus esse supposititia, vel (si ita placet) fuisse corrupta ac depravata, non est *ἐκ τῶν ἀδυνάτων*. At viva traditio semper est incorrupta eademque constanter. Fieri enim non potest, ut non constet apud omnes in Ecclesia hoc anno, quæ fides esset Ecclesiæ anno præterito, aut ante decennium; et sic patribus nostris constabat de fide suæ et superioris ætatis.

Soli non scriptæ traditioni favet aperte divinum Numen, et ea una fidem Ecclesiæ illibatam tuetur. Quantumvis et Pseudo-Augustinus et Pseudo-Fulgentius, alique magno artificio sint libri conscripti, et ab omnibus cum honore ac reverentia suscepti, qui gratiæ efficaciam ponunt esse irresistibilem;

PROLEGOMENA. 109

bilem ; tamen Ecclesia statuit et tradit quod accepit a Domino. Augustinum et alios explicent Theologi, ut voluerint : ipsa interim interrogata respondet ex sua traditione invariabili ; *Interiori gratiæ qui dixerit in statu naturæ lapsæ numquam resisti*, anathema sit.

Si hæc monumenta quæ falsa et supposititia esse Deo donante demonstrabimus, partus sunt sæculi decimi quarti ; manifestum est sæculis tredecim stetisse religionem absque traditione scripta incolumem et illibatam, qualem nunc Ecclesia Romana et cum ipsa Catholicus orbis tenet ac profitetur. Christiani per annos mille et trecentos aut nullos scripsere libros, aut libellos dumtaxat pios, qui usu tererentur et sic facile perirent : quemadmodum Judæi per annos mille et quingentos, solis fuere sacris libris et traditione contenti.

TRADITIONEM vivam, non eam quæ scripta est in monumentis quæ Patrum creduntur,

duntur, aliisve quibuscumque, regulam esse fidei, argumento evidenti est, ut jam subindicavimus, quod ea scripta Catholici semper intelligunt secundum illam Traditionem: ac si forte ea huic contraria videantur, ea statim Catholici vel apocrypha, vel corrupta, vel benigna interpretatione mollienda exclament. Sacra ipsa scriptura Traditionis necessitatem ac potestatem docet: Traditio ipsius sacrae scripturae veritatem ostendit. Qui Pseudo-patres Catholice sensisse ostendere volunt Doctores Catholici, quid aliud spectant, nisi ut Traditionem non scriptam, quam a majoribus accepere, strenue defendant? Ergo hæc potior quam scripta est, et prior, et magis infixæ animis, et venerabilior.

Si sola traditione scripta continetur Religio Christiana; nemo spem suam ponat in Christi meritis, in meritis et satisfactionibus passionis Christi: sed in Christo tantum, hoc est, in exemplo ipsius resurrectionis, cui similem Deus sive Natura nos jubet sperare.

PROLEGOMENA. III

sperare. Nam in Christi meritis spem nostram esse collocandam, nemo unus e Patribus dixit: Non in epistolis, non in tractatibus, non in sermonibus ad populum, non in disputationibus, nusquam denique id dictum occurrit, ne semel quidem, ab omnibus. Tantæ rei dissimulatio, quid aliud nisi manifesta rei inficiatio est? Sane si Deus non est nisi Natura, nullus esse potest meritis locus. At aliud certe ratio, et religio, et traditio non scripta docet.

SCRIPTOR incertus, sed non e nostra Societate certe, immo parum eidem æquus, in libro quem inscripsit, *Lettres écrites à un ami sur les disputes du Jansenisme*, pag. 7. sic optime ratiocinatur: *En rigueur l'Eglise n'a aucun besoin du témoignage de l'antiquité pour établir la vérité, et par conséquent la perpétuité de sa créance. Son propre témoignage lui suffit: Pour cela le principe de S. Irénée n'ayant pas moins lieu pour la Tradition écrite, que pour les livres sacrez, qu'il n'estimoit pas lui estre nécessaires. 'Etiam si,' disoit-il,*

il, 'Apostoli nobis non reliquissent scripturas, ' nonne debemus ordinem sequi traditionis?'
Ainsi, QUAND TOUS LES AUTEURS EC-
CLESIASTIQUES ET TOUS LES CONCILES
SEROIENT PERDUS, OU QU'ILS N'AU-
ROIENT JAMAIS EXISTE, il faudroit tou-
jours demeurer également attaché à la TRA-
DITION ORALE ET VIVANTE DE L'EG-
LISE, et croire qu'elle n'y change jamais rien,
quelque éloignée qu'elle soit de son origine.
Elle aura dans tous les tems droit de dire à
ses enfans ce que Saint Chrysostome disoit à son
peuple: Les choses que je vous enseigne sont
de tradition: n'en demandez pas d'autre
preuve. Ce n'est point par écrit que l'Eglise
a reçu sa foi, ce n'est donc point non plus par
écrit qu'elle est obligée de la transmettre.

Idem, pag. 6. Il faudroit auparavant
prouver que l'Eglise de chaque siecle residoit
essentiellement dans les Auteurs qui nous re-
stent; ou bien montrer qu'ils étoient inspirez.
Car si on convient qu'ils n'étoient que des par-
ticuliers, quelque saints et éclairés qu'on les
veuille

veuille supposer, ils auront pu avoir des sentimens erronez sur des points fondamentaux de la Religion.

ET pag. 67. *Affurément ce n'est pas rendre un bon service à l'Eglise, de fonder la verité de ses décisions, sur l'intelligence d'Auteurs qu'on ne peut point dire en rigueur représenter l'Eglise de leur tems. Est-ce, je vous prie, que quatre ou cinq Theologiens par siecle, peuvent estre regardez comme autant de Conciles Oecumeniques?*

DICET aliquis: Forte introducta paulatim hæc fides est, quæ nunc viget, quemadmodum introductæ sunt in Officium diurnum, in Missale, in Rituale, preces plurimæ, a vera fide alienæ. At magna certe disparitas est. Nam quando fides mutatur et sensa hominum de rebus divinis impugnantur, non potest omnino hoc fieri, quin boni reclamant, et in antiqua fide perseverent: ut patet ex successu Calvinianæ

114 PROLEGOMENA.

novitatis in Gallia. At preces Ecclesiasticæ
possunt facile suscipi, quando sua specie
oblectant, et nihil habere prima specie cre-
duntur, quod fidei adversetur.

A TRADITIONE prius accepta videtur
Latine oratio Dominica, quam fuerit scrip-
tum Evangelium. Nam ubi dicimus
quotidianum, Matthæus posuit *super sub-
stantialem*.

X.

SI scripta omnia vetera respuis, inquiet aliquis, unam fidei regulam statuis esse verbum Dei. Ita sane: sed, ut ait Concilium Tridentinum, geminum est verbum Dei; aliud scriptum in libris sacris, aliud traditum ore Ecclesiæ et per manus. Sed ipsum verbum Dei scriptum aïo intelligendum juxta sensum, quem ipsi Pastores ab Ecclesia Romana didicerunt. Nam prius illos esse oves oportuit, quam fierent Pastores; prius discipulos et filios Ecclesiæ, quam Magistros et Patres in Ecclesia.

LIBRIS scriptis omnibus non detrahimus auctoritatem: proferri in testimonium traditionis libros non vetamus: sed quos? Qui fuerint statim probati omnibus bonis; qui publicam lucem statim aspexerint; quos Patres, hoc est, Episcopi Catholici, expenderint et commendarint: non qui furtim editi, qui abditi in forulis et scriniis bibliothecarum,

thecarum, qui non nisi multo postea exinde eruti, qui prolati ab his quos vel sua decipit inscitia, vel impietas impulit ut Religionem Christianam his armis pessumdarent; qui denique vix unquam integre lecti a quoquam et perpensi, ut decuit: hos esse idoneos traditionis testes negamus, aut in existimatione ulla habendos.

DICET aliquis facere nos omnia nutare quæ credimus. Dicet immerito et imperite. Historica facta quidem respuimus: sed fidem Catholicam, receptamque universalem disciplinam, verbo Dei scripto et tradito sic stare ostendimus, ut perpetua utraque fuerit, nec aliquando etiam publice impugnata, ante sæculum decimum quartum; ac ne tunc quidem, nisi ab atheis.

DICET alius, omnino in me convenire, id quod de quibusdam hæreticis refert Vincen-
tius Lirinensis, cap. XXI. *Audias enim quos-*
dam ipsorum dicere, Venite, o insipientes et
miseri, et discite fidem veram; quam præter
nos

nos nullus intelligit, quæ multis ante sæculis latuit, nuper vero revelata et ostensa est: sed discite furtim atque secretim: delectabit enim vos. Et item cum didiceritis, latenter docete, ne mundus audiat, ne Ecclesia sciat. Paucis namque concessum est tanti mysterii capere secretum. At absit a nobis, ut fidem doceamus, quæ multis antea sæculis latuerit. Illam ipsam prædicamus et exponimus, quam Catholica ubique tenuit ac tenet Ecclesia. A quibus autem illa impugnata fuerit, coacti fuimus latenter primum indicare piis et eruditis viris: quoniam sunt in hac re prudenter tractanda imperitorum ingenia, quæ multa sunt, nec exasperanda, ne nos numero suo obruant.

AT si scriptos a Patribus libros omnes supposititios esse statuimus, inquires; periclitantur ipsæ sacrae litteræ. Minime certe: nam cum Catholicus sis, qui hoc opponis, sanguinem profunderes, ut Evangelium Matthæi, exempli gratia, vel Pauli epistolas,

confitereris auctorem Matthæum vel Paulum habere. Pro asserendo autem libro aliquo, qui præfert nomen Augustini, Episcopo Hipponensi, qui Augustinus dicitur, ne plagas quidem tres verberum perferres in publico. Sic a Catholicis semper propugnabuntur sacræ litteræ; quantumvis veniant in contemptum libri ceteri.

ERGO, inquires, comburendi sunt libri omnes. Immo vero, sunt ii diligenter adservandi: maxima enim ex iis utilitas reddit: siquidem docent, usque ad sua tempora viguisse fidem quam in suis omnibus capitibus impugnant, quæque nostra ipsa fides sanctissima est. Deinde quid tum si comburerentur? Si quod docemus et credimus, esse eos nimirum omnes supposititios, Deus revelaret; sane ita esse crederes; nec tamen existimares quidquam inde Religioni decedere, vel traditioni. An vero plus oberit Religioni, si studio et labore fraus ei inimica detegatur, quam si revelatione patefiat? Quacumque via verum noscatur, quid interest?

interest? An verum vero potest nocere? At retinendos aīo servandosque cum maxima cura Augustini ac ceterorum omnium libros, quamvis supposititios. Sunt enim illi perquam utiles ad perdiscendam Religionem: dummodo diligenter scruteris quid scriptor sentiat, et contra sentias ipse quam quod docet.

ERGO, inquires, Nicænum Concilium, Ephesinum, et similia abnegas. Absit, inquam ego, ut fidem, quam Catholici credunt his Conciliis stabilitam, rescindi velim: hanc teneri usque ad sanguinem a singulis mortalibus pervelim: sed fidem eam his Actis contineri, si probe ea intelligantur, negamus: ficta ea esse pertendimus ad veram et Catholicam fidem labefactandam.

UT ut est, inquiet alter, Tu faves Puritanis, de quibus Spondanus post alios differit, ad annum 1565. num. xxii. *qui omnes antiquos Patres ad unum rejiciebant; non ferentes eos allegari, etiam ad confirmandas suas*

suas opiniones. Respondeo: Adde quod ibidem sequitur: *siquidem Ecclesiam statim ab ipsis Apostolorum temporibus corruptam fuisse dicebant; ne videlicet cogerentur admittere aliquas traditiones:* tantum inter illos et nos intelliges interesse, quantum inter hæreticos pessimos, et bonos Dei dono Catholicos.

DICES: Si sunt supposititia scripta Patrum, standum erit sola scriptura, quod Calviniani volunt. Respondeo 1. negando sequelam. Sed erit existimanda illa sola vera societas sancta, seu vera Ecclesia sub cælo, quæ cum libris sacris verum Deum colat. Atqui sola Catholica five Romana Ecclesia verum Deum colit: ergo sola ea vera censenda Ecclesia est. Minor certissima est. Nam Lutherana quoque et Calviniana secta impiæ factionis principio nititur; non esse Deum scilicet præter Naturam et Lumen naturale, quam Rectam Rationem et Veritatem summam æternarum omnium veritatum vocant. Socinianorum Deus æther est.

est. Ergo sola societas Romanæ fidei vera Ecclesia est. Constant hæc autem omnia ex ipsorum libris et placitis, quæ cum atheismo optime conveniunt; hoc est, quæ stare ac defendi possunt, quamvis nullus verus agnoscatur Deus. Quod si quis ex ipsis verum nihilominus velit Deum agnoscere, et sola scriptura contentus esse, novam ille cudet hypothesim, novam Ecclesiam, atque eo nomine falsam. Præterquam quod de suo systemate certus esse non potest. Unde enim certo scire potest, nisi ex revelatione didicerit, nihil aliud esse vel credendum vel faciendum, præter id quod sacris libris continetur? At ejusmodi revelatio certe nulla potest esse: cum facta Ecclesiæ revelatio ei adversetur.

ITAQUE respondeo 2. etiamsi sola scriptura sacra standum esset, certum esse quemque oportere de genuino sensu scripturæ: atqui certus esse Calvinianus non potest, sensum quem scripturæ adscribit esse genuinum, hoc est, illum esse, quem vetus Ecclesia tenuit. Nam si monumenta cetera
omnia

omnia sunt falsa, præter scripturam; quod nos contendimus, et demonstrasse jam magna ex parte scimus; quibus deinde argumentis docebit, sensum quem affingit scripturæ, fuisse sensum veteris Ecclesiæ? Quod si deinde sensus ille, quem scripturæ affingit, est idem ipse in illis monumentis, quæ Athei condiderunt eo consilio, ut Romanam fidem labefactarent, si possent; ac si illud quidem certe constat: certum erit similiter, sensum, quem Calvinianus affingit scripturæ, esse profectum ab atheismo, nec nisi atheorum esse: solumque genuinum esse scripturæ sensum illum, quem oppugnant athei, hoc est, illum quem defendit Ecclesia.

DICES: Ergo illis sæculis, in quibus istos falsarios collocas, erant omnes monachi et viri ecclesiastici athei, impii. Respondeo, immo vero: impii soli fuere artifices librorum quos repudiamus: et quam illi numero pauci, præ reliqua fidelium multitudine? Florebat interim Catholica fides in sancta
Sede

Sede Apostolica, in Episcopis, Monachis, Clericis, qui nihil scripsere; in multis etiam, quorum nominibus opera sunt supposita; in plebe denique universa Christiana. Erant illi certe Catholici Episcopi et Doctores, a quibus ad nos Catholica traditio dimanavit. Alioquin quandonam aut a quibus illi diversam accepere fidem ab ea quæ fictis illis sæculo decimoquarto libris continetur? cujus hortatu vel impulsu?

UTINAM, inquiet aliquis, adfuisses Congregationi de Auxiliis: victoriam asseruisses Molinæ, cum adversario ostenderes unius præsertim athei, hoc est, Pseudo-Augustini, auctoritate niti! Quam utilem impendisset operam, si quis similis tui Concilio Tridentino adfuisset! Respondeo, non sic oportuisse fieri: volente Deo, ut causam suam acriter impugnata ab hæreticis, sat tenuiter a Catholicis forte defensam, cum opposita sibi scripta in suas partes pertrahere conarentur; victricem nihilominus unus ipse discedere faceret: quod sane præstitit; ut
non

non haberet homo quo gloriaretur de victoria Deo vel Ecclesiæ adserta. Ne melioribus quidem, quam nos qui pusilli pugiles sumus, instrumentis Deus eget, qui infirma mundi sæpe numero eligit, ut confundat fortia.

XI.

COEPTA fraus primum videtur ab officio Ecclesiastico, post corrupta Biblia et Græce conficta. Cum neglectus esset multis locis cultus divinus, per speciem reformationis induxit cohors impia formam officii Ecclesiastici, ipsiusque sacræ Liturgiæ, quæ nunc obtinet, exceptis lectionibus e scriptis Patrum, quæ nondum erant conficta, cum Breviarium Mozarabicum appellatum concinnare: unde lectionibus istis caret: habet repetitas ex scriptura tantum. Itaque per cantum, per hymnos, per officium Ecclesiasticum, insinuavit se virus omne primum in Ecclesiam. Per bona quidem nonnulla

nonnulla tunc ab Ecclesia sunt admissa, ut cantus Gregorianus, a Gregorio IX. sic dictus, opinor, et ritus sive cærimonix, quæ ad maiestatem religionis conferunt. At in precibus inserta sunt simul undè suas hæreses et consecratoria ex sua impietate placita stabilirent. In libros etiam Rituales grassata istorum improbitas est, ubi trinam immersionem scripsere, ut diximus, quæ ibi usque ad tempora Pauli V. permansit.

DUM esset Avenione Pontifex, auctores illi fuere quibusdam Urbis Ecclesiis ut Psalterium reciperent a se corruptum, sub Hieronymi nomine: idque ibi etiamnum perseverat in Ecclesia Vaticana. Sic illi sperabant se Vulgatæ Editionis auctoritatem esse elevaturos. At alia longe fides est Romanæ Ecclesiæ, quam peculiari semper cura Deus tuetur: aliud ritus nonnulli, quos interdum finit induci, etsi haud satis per se probabiles, donec ipso auctore emendentur aut tollantur omnino. Sinebat ante sæculum jam senescens decimum tertium Sedes

Apostolica unamquamque Ecclesiam, ut vellet, laudes Deo canere, ipsamque Missam celebrare, cum sciret cunctas in fide conspirare: nec proinde Congregatione aliqua Rituum, ut postea, tunc opus fuit, aut multiplici Breviarii reformatione.

NIHIL obest fidei integritati, quod in libellum precum diurnarum, vel quod in ipsas Liturgiæ nostræ preces, hostes illi veri Numinis falsa multa inseruerunt, quæ quotidie nos ipsi integre recitamus. Neque enim quod canimus, sed quod credimus, nos fideles et Christianos facit: eaque recitare salva fide, quæ interius semper eadem perseverat, possunt ac debent nihilominus ii, qui hac recitandi lege tenentur, donec ea sancta Sedes Apostolica reformarit, aut alia quælibet Ecclesia, cui id juris sit.

Quod in Breviario Romano quidquam aliud legitur quam ex sacris libris, mera ea Ecclesiæ Romanæ permissio, ut ipsa quidem credi vult ficta synodus Cloveshovienfis,
 anno

anno 747. vel potius mera tolerantia est : a qua proinde discedere poterit, cum volet. Utinam vero id quam primum velit ! Prodesse causæ, hoc est, impietati suæ ipsummet Missale Romanum Janseniani norunt, qui illud inter alia vetustatis opera suæ impietati suffragantia, verterunt in Gallicum sermonem.

Quod si potuerunt in Ecclesia incaute preces quædam admitti, quæ sensus omnino contrarios habeant iis placitis quæ Ecclesia tenet ac defendit ; quantumvis sint illæ preces per se breves, et sapissime recitentur, et quotidie sint in ore omnium, ac proinde facile quales sint possit agnosci : Quis deinde miretur ingentia volumina, quæ plerique, præsertim Episcopi, Canonici, Parochi, Religiosi, alique, omnino non legunt ; Doctoresque ipsi ex parte aliqua dumtaxat leviter perstringunt, ea non ab Ecclesia tamen, sed in Ecclesia potius, tamquam Patrum quorum nomina præferunt, genuinos partus fuisse suscepta : cum pauci ea, ut diximus,

diximus, legant, pauciores intelligant; nec ea ad examen umquam Ecclesia vocarit?

MAGNUM intercedit discrimen inter id quod est Recipi aliquid ab Ecclesia, et Recitari aliquid ab Ecclesia. Recitatur in Ecclesia id quod privati Doctores quidam huic negotio præpositi ab episcopis, siquidem ii Catholici sint, putant posse pie intelligi, nec habere quidquam veneni occulti. Qua in re possunt ipsi falli, nec fraudem ab aliis oblatam animadvertere. At non recipitur ab Ecclesia, tamquam a columna veritatis, nisi quod ad fidem pertinet, tam scriptum, quam traditum. Vis nosse perspicue discrimen utriusque? Si non modo summus Pontifex, sed quilibet episcopus, cui jus est in sua diœcesi condere pro arbitrio formam Breviarii et Missalis; si quis, inquam, ejus loci et ordinis, expungat deleatque e Breviario et Missali vel Rituali suo quidquid ibi aut versionis Græcæ vel Italicæ est, vel e scriptis Patrum (ut vocant) excerptum; id ei omnino licebit sine ulla cujusquam offen-

offensione. At si ipse summus Pontifex, cum toto etiam Collegio Cardinalium, vel unum versiculum vellet eradere e sacris Bibliis Vulgatæ editionis, quales et quanti ederentur clamores adversus hanc novitatem? quis non reclamaret? Alia scilicet librorum sacrorum auctoritas in Ecclesia, et reverentia ab ea ipsa, quam quorumlibet aliorum monumentorum est.

PERSUASERE impii precum illarum artifices, Romanis ipsis, absente (ut opinamur) Pontifice; sed prius Gallis, tunc cum liceret singulis episcopis Breviarii et Missalis formam in sua cuique diœcesi præstituerent; ut illum ritum, qui præ se ferret pietatem ac vetustatem in suis sacris adsciscerent. Finxere etiam Græcam et veterem Italicam sacrorum librorum translationem, quam in libros Ecclesiasticos infererent; quoniam in ipsa Biblia Vulgata ut corruptelas eas inducerent, fieri omnino non poterat. Enimvero e manibus omnium toto orbe Christianorum qua possent ea arte eripi, ut adul-

K

terarentur?

terarentur? Ne istud infani quidem tentarent. Displicuit istis, exempli gratia, legi in Psalmo, *Quadraginta annis offensus fui generationi huic*: Natura enim aut naturale lumen, quod ipsi pro Deo habent, nemini irascitur. In Bibliis sacris cum id mutare non possent, in Breviario sic correxerunt: *Quadraginta annis proximus fui generationi huic*. Et quis adhuc reclamatur?

ET adhuc quæritur, quomodo fieri potuerit, ut hanc Breviarii et Missalis ac Ritualis formam ubique reciperent Episcopi, neque ullus fraudem persenserit. Respondeo primo, nihilo minus, immo multo magis mirum debere videri, nunc cum est orbis eruditus, nemini vel subolere virus quod in his libris contineri nobis manifestum est, vel zeli satis esse ad conquerendum, aut (si quidem episcopus sit) ad emendandum. Respondeo 2. fecisse olim impostores, quod fecisse pro inducendo festo Stigmatum S. Francisci aliquos ex Franciscanis, manifestum esse ostendimus

ex sola collatione lectionum Breviarii, quæ fuere in eo officio sub Paulo V. et earum quæ nunc sunt. Mentiti sunt, inquam, prisca falsorum monumentorum artifices, nihil se novi inducere; vetustatem solummodo venerandam, restituendam esse; neglectum illius haud satis luctuose desleri posse. Protulere quos finxerant vetustos libros Missales et diurnarum precum: Canones Conciliorum, quibus præcipitur ut unus ordo psallendi et orandi in Missis et matutinis vespertinisque officiis sit. Fecit paulatim reverentia vetustatis, sed falsæ, ut quæ fidei Catholicæ videmus esse contraria in Liturgiis et Precibus, ab universo orbe religiose susciperentur; manente nihilominus, ut Episcopi probe norant, in animis Catholicorum vera fide. Est in Congregationibus Cardinalium, est in Episcopis potestas, ad immutanda ea quæ prava sunt, cum animadverterint, ea prave ut scripta sunt intelligi.

DICES: Concilium Tridentinum, sess. xxii. cap. 4. et can. 6. affirmat nullos esse errores in Canone Missæ. Respondeo loqui sacram synodum contra hæreticos, qui aiebant ibi errores aliquos contineri circa fidem vel disciplinam universalem. Ejusmodi est doctrina de transubstantiatione panis in Corpus Christi per verba Christi, de ejusdem sub speciebus latentis adoratione, de sacrificii oblatione et fructu pro non communicantibus, et pro defunctis: de Sanctorum intercessione, qua ibi petimus adjuvari: de verbis consecrationis submisisse pronunciandis, aliisque similibus capitibus. In hoc genere certe Canon Missæ ita est ab omni errore purus, uti dicitur cap. iv. *ut nihil in eo contineatur, quod non maxime sanctitatem ac pietatem quamdam redoleat, &c.* At si de verbis ipsis quæstio sit, si quis dixerit videri nonnulla a minime piis hominibus fraudulenter suggesta; sed ab Ecclesia tamen incogitante, ita permittente Deo suscepta fuisse, salva interim fide; non arbitramur

tramus cenferi hunc poffe, errores in Canone Miffæ tales fufpicari, cujufmodi negat effe ullos fynodus Tridentina: fiquidem errores non verbis, fed pravis fententiis continentur.

SIMILITER fi de quibusdam nominibus fanctorum agitur, cum ad errores, de quibus fancta fynodus agit, folum pertineat, fi quis neget fanctos effe invocandos, ut fit in Canone Miffæ; Catholicus quivis fynodo adverfari minime cenfendus eft, qui fanctos ibi quidem crediderit invocandos; et ipfe eofdem religiofe invocet, precibus illis ipsis adhibitis, quæ ibi leguntur; quædam tamen nomina fanctorum eo putet irrepliffe (ut in Martyrologium certe quædam inserta conftat) quæ quidem ficta fint; fi præfertim iis tribuantur, quibus ea fictæ hiftoriæ tribuunt, ut Lini et Cleti nomina.

XII.

NOLUIT adhuc certe Sedes Apostolica, necdum vult, nec volet aliquando, scripta ista, quæ Patrum, dicuntur, proscriptis sacris haberi; hoc est, eo loco et ordine, quo sunt sacri codices: quamvis id fuerit propositum iis, qui in Breviario simul cum scriptura sacra legi hæc monumenta primi curarunt; et quidem in precibus matutinis e novem lectionibus lectiones sex posuere ex scriptis Patrum (ut vocant) petitas.

NISI hæc monumenta omnia infamentur, perpetua erunt in Ecclesia hæresium fomenta. Nam omnia sua in illis deliria impia Calviniani, Lutheranique, et Janseniani reperiunt. Et tanta vis est argumentorum, quæ isti Ecclesiæ et Religionis hostes exinde arripiunt; ut primum quidem nulla possint Catholici similiter inde pro veritate et causa Dei promere bona fide: Deinde ut responderi

deri aliter non possit his quæ isti opponunt, quam si dicatur aliam longe esse ac fuisse traditionem Ecclesiæ universæ: id quod probari nullo fere scripto testimonio potest ante annos fere ducentos, aut ante exortam saltem typographiam, si sincera creduntur monumenta ante hoc tempus exarata. At si eadem supposititia esse constet, ut reipsa sunt; jam habebit nostra Traditio longæ senectutis auctoritatem: erit enim annorum mille septingentorum; et de Deo quidem, qualis sit, usque ab Adamo et Mose.

Nos fane non præterit, sanctam synodum Tridentinam, sess. v. profiteri, præter *sacrarum scripturarum regulam, sequi se sanctorum Patrum ac probatissimorum Conciliorum testimonia, et ipsius Ecclesiæ judicium et consensum*. Verum de Patribus et Conciliis sic est locuta, quod hæc ab adversariis æque et a Catholicis doctoribus admitti cerneret, ut authentica, hoc est, ut ab illis profecta scriptoribus, quorum præferrent nomina. Quamobrem hæc indiscussa ex communi

opinione laudat; cum interim statuisset, nihil ex illis scriptis in sua transferre, nisi quod sciret idcirco a Catholicis haberi velut probatissimum, quoniam secundum sanum Ecclesiæ Catholicæ sensum ab illis acciperetur. Nemo enim profecto ignorat, non dico omnia priora Concilia et omnia Patrum (ut appellant) scripta; sed ne unius quidem scriptoris antiqui vel unam lucubrationem ad criticum examen fuisse vocatam a sancta synodo, vel ab aliquo e summis Pontificibus, ut statueretur, an vere esset illius, cujus nomen præfert in titulo. Quamobrem in istiusmodi rebus, quæ sunt meri facti, de quibus synodus ex recepta ævo suo opinione loquitur, Ecclesiæ iudicium accessisse non nisi imperite dicitur: sed valere illud necesse est apud æquos iudices, quod ait Melchior Canus, libro v. de locis Theologicis, qui est de auctoritate Conciliorum, cap. v. *Quæ in Conciliorum vel Pontificum decretis vel explicandi gratia inducuntur, vel etiam obiter et in transcurso præter institutum præcipuum, de quo erat potissimum controversia;*

troverfia; ea non pertinent ad fidem; hoc est, non funt Catholicæ fidei judicia.

TILLEMONT, tom. xi. pag. 391. *Il y a des homelies citées sous le nom de S. Chrysostome par des Conciles assez anciens; parce que les Conciles ont accoutumé de se servir de ce qui se trouve reçu de leur tems, sans s'arrêter à examiner si les pieces sont veritablement de ceux à qui on les attribue. Accepit ille hanc observationem ex Frontonis Ducæi Notis in Chrysostomum, tom. vi.*

NIHILO magis Acta Conciliorum alia, e veteribus, quæ nunc habemus, Roma probavit, quam probavit Acta sextæ synodi. Hæc autem ab Apostolica sede numquam fuisse approbata constat ex eo, quod nomen Honorii Papæ e Breviario Romano expunxit die 28. Julii in Officio S. Leonis, quo illud intruserat ex Pseudo-Anastasio cœtus impius, veluti notatum anathemate in ea synodo. Ergo censet in Actis synodi illius similiter non debuisse inter hæreticorum

corum nomina nomen illud inferi. Censet illa igitur Acta esse corrupta: nec proinde illa approbavit. Acta Conciliorum Roma credi debet ea probasse dumtaxat, quæ Pontificia bulla confirmavit, ut Canones et Capitula Concilii Tridentini.

SI definitiones Conciliorum nituntur testimoniis Patrum, non sunt eæ a suspicionem vel periculo erroris immunes: nituntur enim testimonio censuræ obnoxio. Nam qua revelatione constat, quæ sola certe infallibilis est, aut traditione, quæ par sit ei qua tenet Ecclesia Petri vel Pauli epistolas Petri vel Pauli esse, librum hunc vel illum Augustini vel Ambrosii esse? Quis ignorat in quibusdam Conciliis quædam, quæ sunt hæreticorum scripta, reperiri Patribus attributa? Nullo tali testimonio niti voluit Ecclesia suas definitiones in Concilio Tridentino, aut in Constitutionibus Summorum Pontificum, quæ sunt indubitatae scilicet ac genuinae.

IN Concilio Tridentino longe potior vis est Canonum, quam Caputum, in quibus doctrina Canonum explicatur: quemadmodum longe major est auctoritas Evangelii, quam Commentariorum etiam eorum, quos edidisse sancti Patres vulgo creduntur. In Canonibus dictat omnes sententias Spiritus sanctus. In Capitibus possunt irrepere quædam mera facta, quæ ipsa synodus non pro certis et indubitatis profert, siquidem ea non examinavit; sed tantummodo tanquam vulgo recepta recitat, quæ nec quidquam vel obsunt fidei vel profunt. Ejusmodi est quod refert de Novatianis, de Concilio II. Nicæno, &c.

DICES: Sub Clemente VIII. receptus est Patriarcha Alexandrinus, ea conditione ut anathema Dioscoro diceret: ergo Ecclesia Romana suscipit acta Concilii Chalcedonensis. Item anno 1441. concordia Jacobitarum in Ægypto cum S. R. Ecclesia sub Eugenio IV. eadem habet et de ipso et de

omnibus aliis hæreticis; et omnia vetusta Concilia commemorat. Respondeo fictam hanc jure videri Jacobitarum concordiam cum S. R. E. sub Eugenio IV. cum in nummo vetere argenteo quem habemus dicantur solummodo *uniti Græci Armeni in synodo Florentina cum S. Sede Apostolica, sub Eugenio Papa IV.* Pictus in averfa nummi area est Despota Byzantinus et Patriarcha Armenus, flexis ambo genibus, summum Pontificem in sublimi pictum suspicientes. Respondeo 2. sub Clemente VIII. Romanam Ecclesiam tunc præcipue fidem recipi Chalcedonensis Concilii voluisse, qualem fuisse Concilii fidem ipsa cum occidente credit; Doctores super illa quæstione facti secuta, qui sunt nunc ab annis fere cccc. inducti in errorem ab auctoribus Actorum istorum supposititiorum: at super doctrina fidei, suam dumtaxat traditionem secuta, et sic interpretans ipsummet symbolum Chalcedonense.

CONCILIIUM Tridentinum, sess. xxv. de Imaginibus, cum ait; *ID QUOD Conciliorum, præsertim*

præsertim vero secundæ Nicænæ synodi decretis contra Imaginum oppugnatores est sancitum: non definit, aut existitisse synodum Nicænā secundā, aut quis fuerit sensus illius, si ulla fuit: sed quid illam sensisse Catholici crederent, et Ecclesia Romana ipsa ex Doctorum Catholicorum sententia existimaret, si revera synodus illa existit. Neque enim expresse examinavit, an aliqua fuerit. Neque est eadem ratio de sensu Jansenii, exempli gratia: nam et librum constabat esse Jansenii, et de sensu auctoris inter Catholicos et Jansenianos conveniebat: itaque de illo sensu, non quis, sed qualis sit, ab Ecclesia expresse pronunciatum est. Damnatæ sunt *opiniones* illius *quinque* tanquam hæreticæ. Deinde *id quod*, voces tantum significat ex Nicæna II. synodo esse acceptas; sensum vero teneri eum volunt Tridentini Patres, quē super ea re Traditio et Sedes Apostolica Traditionis magistra Catholicos omnes docet, et quem Calviniani ac reliqui Protestantes improbant.

IN Concilio Tridentino, sess. III. de symbolo fidei dicitur, *Præmittendam esse confessionem fidei, Patrum exempla in hoc secuta synodo, qui SACRATORIBUS CONCILIIIS hoc scutum contra omnes hæreses apponere consuevere.* At aio sensum esse, se exemplum sequi eorum, qui Patres vulgo creduntur, et Conciliorum, quorum Acta vulgo sacratiora putantur. Nec sensum quem habent verba, sed quem sub illis verbis Ecclesia intelligit, assumere se Patres Tridentini cum Apostolica Sede credi certe volunt.

NUMQUAM juridice Ecclesia pronuntiavit de genuino sensu five Actorum illorum, five librorum alicujus ex vulgo appellatis Patribus: liquet enim omnino neutrumquam fuisse ab Sede Apostolica ad examen vocata. Tantum dicit vel synodus vel Pontifex generatim sensa sanctorum Patrum esse Catholica: quod est verissimum: alioqui nec Patres nec sancti forent. Nullas propo-

propositiones ex libris Pseudo-Augustini excerpfit Synodus Tridentina, quas diceret in sensu auctoris esse bonas ac veras; sed verba tantum accepit nonnulla, quæ non ut Augustini, aut sensu illius qui ea primo scripsit, sed interdum emendata, et suo intelligenda sensu proposuit omnibus.

AT Calviniani ipsi Concilium Lateranense sub Innocentio III. agnoscunt, et Canonem *Omnis utriusque sexus*. Sane: sed ita faciunt, quoniam oportet eos assignare tempus, quo inducta fuerit, ut volunt, Confessionis necessitas; aut fateri, id quod res est, nullum assignari posse initium illius instituti, nisi a Christo Domino. Eam ob rem hunc illi Canonem elegerunt; quia nullum eis validius telum occurrit. At reipsa tamen Canon ille ab impio grege primum est conditus; nec jure divino necessariam esse, ut est, Confessionem adstruit; nec sacerdotis potestatem ad conferendam gratiam ex opere operato. Sacerdotem tantum spectat ut medicum. Quod si autem
fictus

fictus est; ut contendimus, canon ille, quamvis a Summis Pontificibus postea laudatus; si frustra proinde assignatur ab hæreticis illud initium inductæ in Ecclesiam necessitatis confitendi peccata, jam nullum ab iis poterit assignari. Et sic quoque victrix causa Ecclesiæ est.

LAUDAT Concilium Tridentinum Canonem, *Omnis utriusque sexus*; sed ex recepta opinione Doctorum: et quod in eo laudabile est, suum facit: quod eidem deest et est tamen potissimum in ea materia, sapientissime et ex Traditione supplet.

XIII.

DECERNIT Concilium Tridentinum, sess. iv. non esse interpretandam sacram scripturam *contra unanimum consensum Patrum*. Respondeo primo, dicere Concilium id se decernere, *ad coërcenda petulantia ingenia*, quæ scripturam interpretari velint *in rebus fidei et morum ad ædificationem doctrinæ Christianæ pertinentium, contra eum sensum, quem tenuit et tenet sancta mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu et interpretatione scripturarum sanctarum, aut etiam contra unanimum consensum Patrum*. Itaque in quo non fuerit unanims omnium consensus, licet in eo capite ab illis discedere; si non propterea discedas a fide et doctrina Ecclesiæ. Et si fuerit etiam unanims consensus, sed contra eum sensum, quem tenuit et tenet sancta mater Ecclesia, desinent illi merito existimari Patres: et aut de aliis locutam esse sacrosanctam synodum credi oportebit, hoc est, de Catholicis Episcopis,

L

qui

qui in communione Sedis Apostolicæ obierunt; aut cum Doctoribus Catholicis posuisse pro confesso unanimem istorum Pseudo-Patrum consensum non adversari sensui Ecclesiæ et Sedis Apostolicæ: quod assumptum pro vero si examinassent, falsum deprehendissent.

Non est in ulla alia quæstione magis unanimis consensus Patrum, hoc est, eorum qui vulgo Patres appellantur, quam in demonstratione de existentia et natura Dei, nam est eadem apud omnes. At est illa plane *ἀθεος*: neque hoc solum, sed quidquid omnino habent de Deo, de tribus in Deo personis, de Christo, et quæ sunt ex illis fidei capitibus consecutaria. Aliud igitur Spiritus sanctus dici debet intellexisse, cum unanimem consensum Patrum passus est commendari. Certe sensum intellexit illum, quo filii sanctæ Romanæ Ecclesiæ agnoscerent intelligi scripta ea oportere, quæ Patrum esse vulgo crederentur. Nam *pro patribus tuis nati sunt tibi filii*; pro veris Patribus

Patribus nati sunt filii ab illis edocti, qui vera veri nominis Patrum sensa, ab eis accepta, retineant ac defendant.

P. LONGOBARDI, de Sinensium ritibus, pag. 18. *Quand nous leur disions que le Xangti étoit le Createur de l'Univers EN LA MANIERE QUE NOUS LE CONCEVONS, ILS RIOIENT, et nous tournoient en ridicule, estans fort ASSUREZ, que, selon les principes de leur secte, le Xangti est le Ciel mesme, ou la vertu et la puissance du Ciel; et que par consequent il n'a pu estre avant le Ciel, mais seulement lorsque le Ciel a esté, ou après qu'il y a eu un Ciel. Que si nous voulions pousser la dispute, et prouver à nostre maniere que l'Architecte est avant la maison qu'il fait, ils nous interrompoient, et nous arrestoient tous court, en disant : ET BIEN, PUISQUE VOSTRE DIEU EST NOSTRE XANGTI, VOUS N'AVEZ QUE FAIRE DE NOUS EXPLIQUER CE QUE C'EST, PARCE QUE NOUS SÇAVONS MIEUX QUE VOUS CE QUE C'EST QUE LE XANGTI. Enfin quelque effort que nous*

L 2

faisons

fassions pour leur soutenir, que les Interpretes n'ont pas donné une bonne explication au mot Xangti, ils reviennent toujours à nous dire, que nous n'entendons pas leurs livres. Hic, mutatis nominibus, pro Sinensibus pone Jansenium, Andream Martinum sive Ambrosium Victorem, Thomassinum, Malebranchium, similesque Augustinianos : Pro Xangti pone Veritatem æternarum omnium in omni genere veritatum, quam pro Deo isti habent : erunt omnia paria. Rident isti primum, cum nos profitentes audiunt, Deum quem nos colimus, coli ab Augustino ceterisque Patribus. Deinde interpellant, et dicunt : Si Deus quem colitis, Deus est Augustini et ceterorum Patrum (nam super ea re mirifice unanimis consensus eorum est) bene habet ; vestra expositione nobis opus non est : enim vero quis sit Augustini ac ceterorum Deus multo quam vos melius novimus. Jam illi quæ sit Augustinianæ gratiæ natura melius nosse se quam qui Catholici sunt, et pro se facere putant Augustinum, palam jactitant : et magnos sane
in

in illa Pseudo-Augustini gratia propaganda faciunt progressus. Ni Deus adjuvet, faciet eisdem progressus ex nostra inscientia vel inertia Pseudo-Augustini ac totius impiæ cohortis Deus.

SYNODUS Tridentina si Patrum scripta definiret continere Traditionem Ecclesiæ, ad quæ usque tempora ætatem Patrum definiret? An usque ad tempora Bernardi, ut fit? Cur alios episcopos, qui postea scripsere, respueret? An divum Franciscum Salesium hodie Ecclesia rejiceret? Si solos sanctos admitteret, cur non omnes? Cur post Bernardum nullus Pater, post Thomam et Bonaventuram nullus Doctor Ecclesiæ habetur; cum a Bernardo anni amplius 550. effluxerint, a Thoma et Bonaventura, anni 450? nisi quia Patres appellare Ecclesiæ vel Ecclesiæ Doctores, non ex usu fuit aut est Ecclesiæ Catholicæ, sed ex ingenio primum cœtus impii, deinde et hominum quos decepit. Simul omnes illi Pseudo-Patres in una sunt officina conflati sæculo

xiv et xv. Postea tales reperti non sunt conditores Patrum.

SYNODUS Tridentina ibi tradit regulas infallibiles, in quibus veritas continetur integritasque fidei: atque eas dicit libros sacros esse et traditiones in Ecclesia Catholica conservatas. Non potuit regulas tradere, nisi errori minime obnoxias: cujusmodi sunt illæ duæ. Non sunt autem regulæ infallibiles Patrum lucubrationes. Non potuit igitur aut ea scripta aut scriptores ipsos dare pro infallibili regula dignoscendæ veritatis. Nec certe dedit. Non potuit affirmare, scripta quæ Patribus tribuuntur, continere certum et infallibile testimonium Traditionis receptæ, antequam illa singulatim expenderet; ac certo fecerneret genuina ab adulterinis: deinde statueret nihil esse in singulis nisi consentaneum veræ traditioni. Neutrum fecit: neutrum facere hætenus certe voluit.

SAPIENTER ac vere responsum ex Urbe est ad provinciam Rheni inferioris, 9 Decemb. 1594. his verbis: *Rogatus Pontifex ut juberet neminem admitti Salmanticæ ad Gradum Theologiæ vel Cathedram, nisi in doctrinam S. Thomæ juraret, respondit se id non velle neque posse facere.*

DICES: Concilium Tridentinum, sess. vi. cap. II. videtur Patrum scripta approbare, dum ait: *Nemo temeraria illa, et a Patribus sub anathemate prohibita voce uti (debet): Dei præcepta homini justificato ad observandum esse impossibilia. Nam Deus impossibilia non jubet, &c.* Respondeo, cum tempus nondum advenisse judicaret Spiritus sanctus ut mysterium iniquitatis detegeretur, passus est sacrosanctam synodum his vocibus uti, quibus uti tunc, prout res erant, necesse esset et utile; tunc nimirum, cum veluti scripta Patrum ab illis ipsis admitterentur, contra quos synodus decreta condebat. Fuit igitur illa oratio quodammodo a Spiritu

sancto quasi ad hominem argumentatio: Vos, hæretici, scripta hæc arbitramini Patrum esse: atqui contra vos docent, &c. Deinde laudat sancta synodus sensa et dicta Patrum, non qualia reipsa sunt in libris; neque enim aut hos universos, aut ex iis ullum peculiari examine discusserat; sed qualia esse crederentur a Catholicis Doctoribus: neque alia posset Tridentina synodus approbare. Itaque in facto error fuit; nec tamen in decisione facti, sed in suppositione: dum posuit scilicet synodus, velut pro confesso, sensum librorum eum esse, quem Doctores Catholici referebant.

ATTAMEN, inquies, Concilium Tridentinum laudat et commendat in interpretandis sacris literis consensum Patrum, sess. iv. Respondeo synodum Tridentinam tantummodo *decernere*, uti jam dictum est, *ut nemo suæ prudentiæ innixus, in rebus fidei ac morum—sacram scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sensum quem tenuit et tenet sancta mater Ecclesia aut—etiam*
contra

contra unanmem consensum Patrum, ipsam scripturam sacram interpretari audeat. At ego nec meæ prudentiæ innixus, sed sola sanctæ Sedis Apostolicæ fide nixus, neque ad meos sensus contorquens, sed ex Ecclesiæ sensu placitisque interpretans; nec unanmem quorumcumque sensum Ecclesiæ sensui anteponens; nec Patres agnoscens, nisi quos ipsa post singulorum examen agnoverit: quod examen constat ab ea nondum esse institutum.

NEC vero vel synodus Tridentina, vel, summi Pontifices in suis Brevibus sanctorum Patrum communem consensum vel Augustini vel Thomæ doctrinam commendant, nisi hypothetice; hoc est, si quidem constiterit, qui proferuntur sub eorum nomine libri, eos esse vere illorum et doctrinam minime contrariam continere fidei sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quæ mater est et magistra ipsorummet Patrum. Nam id ex eo patet, quod finit omnino et fas putat esse cuilibet omnia et singula ejusmodi opera ad examen
vocare :

vocare: id quod de libris scripturæ sacræ nec synodus ulla œcumenica, nec summi Pontifices possent permittere. Quorum autem in scriptis, post illud examen, reperta placita fuerint, contraria fidei Catholicæ, hos certe Ecclesia abjudicat, et a suo cœtu repellit.

QUI ergo erunt Patres, quorum consensum laudat synodus Tridentina? Respondeo, omnes Episcopi et Doctores, qui sunt defuncti in communione Sedis Apostolicæ. De his, una cum Apostolis et Prophetis, nunc illud intelligimus, *Deus patrum nostrorum*. Quomodo vero eorundem unanimis consensus agnoscitur? Ex fide et doctrina successorum, similiter Sedi Apostolicæ adhærentium. Sic autem statuendum est, esse etiamnum in Ecclesia donum Spiritus sancti ad intelligendas scripturas. Quem igitur locum sacrarum litterarum Doctores Catholici unanimiter adhibent ad aliquod dogma statuendum, in hoc unanimem fuisse consensum oportet eorum, qui fuere vere Patres et Doctores. Ex hoc loco, exempli gratia, Quo-

rum

rum remisieritis peccata, &c. colligunt potestatem sacerdotum in remittendis peccatis: hi sunt Patres: nec alii olim Patres, nisi horum in ea re similes. Ex isto, *Pluit Dominus a Domino*; aut ex illo, *Verbo Domini cæli firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum*, colligunt plerique veterum duas tresve personas in Deo: non sunt illi Patres: nemo unanimi eorum consensui in hac re credit. Scripturam allegorice interpretantur universi unanimi incredibilique consensu, etsi nonnulli parcius: quis hanc hodie interpretandi rationem non penitus aspernatur, excepta Janseniana factione, in Bibliis De Sacy nuncupatis?

RIDEAT etiam me qui velit, dicentem, Summos Pontifices et Synodum Tridentinam, dum vel Patres universim laudant, vel Augustinum aut Thomam nominatim appellant, illud intellexisse, sanctorum virorum, qui in Ecclesia agnoscuntur his nominibus et coluntur, se doctrinam sequi; non eam quæ scriptis continetur supposititiis,

fi

si qua sint, quæ illorum nominibus falso circumferantur. Qui me sic dicentem riferit, sive sic asserentem prophetasse aut Patres Tridentinos, aut Christi Vicarios, quoniam essent suo quique modo Pontifices Ecclesiæ Dei: rideat et ille Joannem Evangelistam, dicentem de Caïpha, prophetasse eum, quoniam esset Pontifex anni illius; quamvis alio spectasse Caïpham, quam quod sensus verborum ipsius propheticus innuit, hominis malevolentia doceat.

IGITUR quasi prophetico spiritu locuta synodus Tridentina videri potest, cum Patrum communem consensum laudavit. Neque enim scripta intellexit quæ exstant, siquidem ea inter se non consentiunt nisi in impietate: sed cum illi quorum exstant scripta *ψευδεπίγραφα*, cum Ecclesia non consentiant; illorum voluit consensum laudare, ac vere illos Patres esse pronunciare, quorum doctrinam cum sanctitate vitæ Romana Ecclesia extulit, id est, episcopos omnes et Doctores, quos in album sanctorum retulit.

Nam

Nam hi profecto inter se et cum ipsa semper consenserunt.

AIO ego igitur, dum summi Pontifices in suis Brevibus Augustini vel Thomæ doctrinam commendant, tantum hæc duo dicere: Primum est, viros sanctos non potuisse nisi secundum Catholicam fidem aliquid scriptis mandare: Alterum; aut inveniendum proinde in libris, qui eorum nomina in titulo præferunt, sensum eum, quem Catholici Doctores verbis eorum inesse putant; aut libros ejusmodi sanctis esse prorsus abjudicandos. Neque enim viri sancti et Doctoris Catholici alia potest esse doctrina, aut aliam in quoquam possunt Romani Pontifices approbare, quam quæ summorum Pontificum Constitutionibus consentanea sit. Non dicunt, suo jussu lecta fuisse hæc scripta et examinata diligenter, et secundum sensum ab auctore intentum ea esse Catholica. Quare si quis ostendat non esse ea Catholica, modo defendat acerrime sensum, quem Romana tenet

Ecclesia, et quem ipsa credit a Doctoribus Catholicis in illis scriptis agnosci; is est apprimè Catholicus, et Pontificiis dictis ea quam summi ipsi Pontifices optant reverentia obtemperat.

DOCTRINAM Catholicam in libris contineri, qui Augustino tribuuntur, Catholici Doctores, qui eos genuinos putant, omni ope contendunt. His credunt Romani Pontifices, re non aliter discussa, neque ex delegata sibi potestate ab Apostolica sede ita statuentibus ullis Doctoribus. Itaque error facti est in utrisque, et ante librorum eorundem examen aut accuratum aut juridicum, quale præcedere solet Apostolicas definitiones. Error facti est, si quis ita velit, in ipsis summis Pontificibus: at non est error facti male definiti; sed error facti cum Doctoribus Catholicis et propter ipsos incaute pro vero suppositi.

AT ex Augustino et Thoma et aliis excerpta quædam in Breviario Romano leguntur.

tur. Hic verbis respondeo Antonii Gal-
lonii, presbyteri Congregationis Oratorii
Romæ, in Apologetico pro Card. Baronio,
adversus Constantinum Bellottum, Ordinis
Benedictini, edito Romæ, in Typographia
Vaticana, anno 1604. pag. 10. “ Quod
“ enim dicis *ex Joanne* (diacono) *acceptas*
“ *esse* LECTIONES, *easque in Breviarium*
“ *Romanum illatas*: inde scilicet arguis,
“ *non licere amplius Joannis ejusdem scripta*
“ IN CONTROVERSIAM REVOCARE? At
“ neque Breviarium ipsum, præter LEC-
“ TIONES EX SCRIPTURIS CANONICIS
“ excerptas, Romana Ecclesia recitandum
“ ita tradit, ut omnia quæ in eo sunt, velit
“ locum obtinere scripturarum Canoni-
“ carum. Nam si ita esset, cur correctioni
“ exposuit illud Pius Papa Quintus, cum
“ fuerunt nonnulla correctæ? Cur nuper-
“ rime sub Clemente Papa Octavo recog-
“ noscendum iterum idem est traditum,
“ cum loca pleraque sunt emendata? Nam
“ inter alia illud ipsum, quod Joannes
“ diaconus asserit de Cardinalatu Gregorii
“ sub

“ sub Benedicto Papa, est correctum; ut
 “ fuerit Benedicti ipsius nomen sublatum,
 “ quod tandem viri docti id senserint APER-
 “ TUM ESSE MENDACIUM.” Quanto ius-
 tius expungentur ex Breviariis omnibus
 omnes quæ dicuntur esse ex Patribus lecti-
 ones, cum deprehensa in iisdem fuerit aperta
 impietas ?

ALEXANDER VII. in Brevi dato, die 7
 Aug. 1660. laudat *inconcussa tutissimaque*
dogmata Ecclesiæ Doctorum Augustini et
Thomæ, et eorundem ingentia nomina: sed
iisdem præfert sanam et incorruptam doctri-
nam, qualem tot declarationes Apostolicæ
Sedis et sanctorum Patrum traditiones re-
quirunt.

IN Brevi quod scripsit Innocentius XII.
 die 6 Febr. 1694. *Augustini, inquit, qui*
tantæ scientiæ fuit, ut inter magistros optimos
etiam a nostris prædecessoribus haberetur; et
cujus doctrinam secundum eorundem præde-
cessorum statuta Romana sequitur et servat
Ecclesia.

Ecclesia. Ex communi Theologorum sententia loquitur, sed eadem ipsa falsa: nam ipsæ Cælestini et Hormisdæ epistolæ, quas spectat hoc loco summus Pontifex, supposititiæ sunt et fictæ ab impio cœtu, qui ipsummet condidit Augustinum.

CLEMENS Papa XI. die 28 Januarii, 1704. in damnatione libelli, *Veritable tradition &c. par M. de Launoy &c.* dicit visum eum fuisse Cardinalibus Inquisitoribus *ad minus tamquam impium, blasphemum, nec non fulgidissimo Catholicæ Ecclesiæ lumini, maximoque Doctori sancto Augustino, quinimmo ipsimet Ecclesiæ atque Apostolicæ sedi injuriosum.* Et mox: Romanorum Pontificum, inquit, prædecessorum nostrorum, qui ejusdem sancti Doctoris præcelsam doctrinam magno semper in pretio habuerunt, totoque mentis affectu amplexi fuerunt, laudabilibus vestigiis firmiter inhærere volentes, librum damnat ac reprobat, et retineri prohibet, sub pœna excommunicationis ipso facto. Respondeo primo, libellum vere dici impium

et blasphemum, qui quem sanctum scriptor libri credat, ab Ecclesia inter divos relatum, hunc impiæ doctrinæ ac novitatis reum accersat. Respondeo 2. vere pariter dici, ipsimet Ecclesiæ et Apostolicæ Sedi injuriosum; tum quod supponat fuisse ab ea relatum in sanctorum numerum impii (ut dixi) dogmatis assertorem: tum quod asserat cap. VIII. falso dogmati viri sancti favisse summum Pontificem Cælestinum; aut hunc saltem pravam S. Augustini doctrinam neque damnare voluisse, neque approbare; ex quo facta sit illa problematica. Respondeo 3. quod dicitur, sancti *Doctōris præcelsam doctrinam magno semper in pretio habuisse summos Pontifices, totoque mentis affectu fuisse amplexos*, non alium posse habere sensum, præter istum: Summos Pontifices, et Sedem Apostolicam, viri sancti doctrinam, quem inter sanctos ipsa retulerit, magno semper in pretio habuisse, &c. quoniam illi putant, et vere putant, nefas esse existimare, in libris illius, quem esse sanctum pronunciarint, existare doctrinam impiam. Nefas
et

et blasphemum haud dubie foret hoc de S. Francisco Salesio, hoc de S. Carolo Borromæo sentire; quorum scripta esse genuina, ab ipsismet, dum viverent, orbis universus didicit. An vero tam certum exploratumque sit, opera quæ Augustini et Thomæ, similiumque nomina præferunt, partus eorum esse genuinos; quamvis nunc eos benigne Catholici Doctores interpretantur, ne viri sancti hæreseos et impietatis magistri fuisse existimentur; nondum Sedes Apostolica, nondum ipsi Doctores Catholici expendunt; et fas esse etiamnum putant unicuique de hac re diligenter inquirere. Ac si deprehendatur ab aliquo sagaci ac laborioso Doctore Catholico, nomini magni Doctoris et viri sancti suppositos hos libros fuisse ab impio cœtu; ipsa Sedes Apostolica ante omnes declarabit, non aliam fuisse Summorum Pontificum mentem atque sententiam, quam quæ fuisse a nobis dicitur. Certe quidquid Sedes Apostolica examinasse se dixerit, et probarit deinde vel damnaverit, id omnino a Catholicis omnibus probandum

164 PROLEGOMENA.

vel damnandum censeo. Qui secus existimaverit, hæreticum et damnatum jam tunc a Deo deputo. Scripta autem, quæ Augustino tribuuntur, an Augustini sint, necne, numquam examinavit, numquam se jussisse ea examinari dixit Sedes Apostolica. Donec igitur ea examinarit, non potest de his aliter loqui, quam loquuntur, re nondum perpensa, et ex sola communi popularique fama, omnes Doctores Catholici; nullo interim sensu librorum eorum approbato, quam quem Catholici Doctores approbant, et quem ipsa Sedes Apostolica per suas Constitutiones tenendum proponit. Non potest igitur nunc quidem Sedes Apostolica aliter loqui, quam facit. Damnosum enim esset profecto rei Christianæ Catholicæ, confiteri eum, qui Doctor egregius ab ipsa met Ecclesia Catholica creditur, hunc antesignanum fuisse Lutheranorum, Calvinianorum, ac Jansenianorum, hoc est, omnium atheorum. Interim doctrinam libris comprehensam, qui Augustino tribuuntur, reipsa a Sede Apostolica damnari, maxime

vero novissima Constitutione Clementis ipsius XI. quæ incipit, *Unigenitus*, consentiunt cum Catholicis bene multis, et mecum certe, Janseniani omnes; qui de hac re magnos quotidie clamores edunt; qui ut salva sit Augustini doctrina flagitant; et quibus negari non potest tam probe perspectum esse Pseudo-Augustini sensum quam Jansenii, hoc soli negant illiterati, vel contentiosi ac litium æternarum amantes.

DICES: Tu post annos mille et septingentos dicis quantum est scriptorum veterum Græcorum ac Latinorum de rebus Ecclesiasticis, id omne esse supposititium: quod tanto temporis spatio nemini adhuc venit in mentem. Respondeo non potuisse ferri judicium de his operibus antequam et fierent et legi possent: ficta sunt autem ea sæculo decimo quarto: legi vero vix potuere, nisi cum typis edita sunt, id quod fere contigit sæculo XVI. tantum. Statim autem fere ac conficta sunt, iis sunt abusi Wicleffus et socii, deinde Lutherus et Calvinus.

Catholicis vero plus cordi fuit traditionem non scriptam quoquo modo tueri, quæ falli non potest; quam scripta dubiæ fidei legere; id quod est plenum laboris et tædii. Adde nec satis eisdem otii fuisse, ut spuria fecernerent a sinceris; vel potius ut ad impietatem inducendam ac stabiliendam fabricata esse omnia intelligerent.

NULLUM argumenti genus mihi videtur miserabilius esse aut imbecillius, quam quod ducitur ad fidem nostram convellendam, ex testimonio scriptorum, qui erui cœpti sunt e forulis Bibliothecarum sæculo XIV. fere senescente. An enim si ego, exempli gratia, et focii decem, aut (si placet) quadraginta, hoc sæculo, ego quidem Parisiis, alibi alii, conspiremus in eodem aliquo argumento nova quadam ratione tractando; inde quisquam jure colligat post annos centum vel plures, Parisienses omnes, Romanos, Burdegalenses, Tolosanos, Lugdunenses, Hispanos, Italos, Germanos, orbem universum nobiscum delirasse, et ab inditiis
fibi

sibi præjudiciis recessisse? Præsertim cum manifestum sit, ejusmodi scripta, statim ut conficta sunt, abdita fuisse magno studio in Bibliothecis, ne nisi post certum tempus inde exirent: nec fuisse nota ea aut pro sinceris habita, nisi testimonio pariter desipientium, et simili furore delirantium.

XIV.

AD fulciendam omni ex parte fraudem, oportuit scribi historiam in primis Ecclesiasticam. Sic enim ostenditur per res gestas diversas eam fuisse et fidem et disciplinam omnibus sæculis, quam vellent introduci et observari. Eam ob rem ad constituendam historiam, conciliandamque ei fidem, oportuit, præter alia, seriem constare Romanorum Pontificum; ut constaret nimirum, quo sæculo, quo circiter anno, quisque vixisset; cujus ex aliis Patriarchis æqualis esset. Sic Augustinus in epistola CLXV. dam seriem describit Romanorum Pontificum,

ficum, fidem conciliat (si credimus) totî historiæ Ecclesiasticæ usque ad sua tempora, et illi ipsi seriei quod utrique nimirum intelligebat necesse esse fidem conciliari ad hypothesim suam stabiliendam. At sunt ficta quæ affert ille omnia Romanorum Pontificum nomina. Lini certe, exempli causa, nulla Romæ memoria exstat; hoc est, nulla ejus nomine Ecclesia, vel capella, nullum cultus ipsius vestigium est. De ceteris singulatim dicere non est hujus loci. Non dico non fuisse perpetuam, nec interruptam seriem Romanorum Pontificum: absit. Aïo dumtaxat, non magis illam integre descriptam fuisse, aut magis necessariam scitu fuisse vel esse, quam fuit aut integre descripta in libris sacris series Pontificum Judæorum; et in archivis singularum civitatum orbis Christiani series episcoporum; aut magis scitu necessaria sit, quam illa Judæorum Pontificum scitu necessaria vel fuit, vel etiamnum est.

HORRET

HORRET animus dicere, nullam esse magis fabulosam historiam, quam est ea quæ historia Ecclesiastica dicitur, duodecim priorum sæculorum. De vitis sanctorum non loquor: nam de his res est manifesta: quidquid est præterea historicum hoc verbo complector. Quod si verum est, quis deinde miretur tractatus etiam rerum quæ ad religionem pertinent esse fictos, cum historica narratione nitantur, quæ falsa et ficta est? Nihil dici potest Catholica religione sanctius aut divinius, si dogmata spectes: nihil sordidius, si vel scripta *Ψευδοπαλέρων*, vel historicas narrationes (exceptis libris sacris) consideres. Vere *inimicus homo superseminavit zizania.*

QUOT fere tamen historiæ sunt, totidem sunt allegoricæ narrationes; ne scilicet Veritatis pro Deo cultores, mendacia mera scribant. Sed et totidem eæ dramata five tragædiæ sunt ex arte contextæ: ex quibus si vel unum caput demas, veluti subtrac-
destina,

destina, ruat ædificium necesse est. Omnes autem eo concorditer spectant, ut adstruant ἀθεότηα, nihilo minus quam libri, qui vocantur dogmatici.

CONJUNCTIS operis scripsit historiam agmen pestiferum: unde se invicem exscribunt sæpissime: sic numero librorum legentes obruerunt, et incredibiliorem fecerunt suspensionem mendacii vel suppositionis. Vix quidquam similius est, quam sunt inter se scriptores de hæresibus, quamvis alter altero longius interdum progredi, aut rem magis illustrare videatur. Et sunt hi numero fere viginti. Chronicorum vero scriptores multo sunt plures, et se crebrius describunt. *Urspergensis, Altissiodorensis, Stadenſis, et Parisius, hujus temporis auctores, iisdem pæne omnes verbis usi: ut videantur ex eodem fonte hausisse, quæ de his scripserunt*, inquit Spondanus, ad annum 1215. n. vii. de Concilio Lateranenſi. Verius diceret, ex una omnes prodiisse impia officina.

Si Deus non est, ut credi vult cœtus impiorum, nisi Natura rerum et lumen naturale, quæ et Recta Ratio est; nec proinde Religio Christiana alia est, quam obedientia Rectæ rationi, quæ et Philosophia dici potest, cum Recta Ratio sit etiam Veritas et Sapientia: sequitur eos omnes, qui Rectæ Rationi obediant et lumini naturali, esse Christianos. Ergo pagani plurimi erant Christiani, quamquam sine Deo, ut Paulus affirmat. Eam ob rem scribi cudi-que historiam Græcam oportuit et Romanam, plenam flagitiis Principum et Populorum; homicidiis, cædibus, impuritatibus omnis generis: ne, si ex rationis ductu vixisse credantur, Christiani fuisse existimentur.

CUR fabulæ sunt in libris ethnicorum, quæ similitudinem aliquam referunt historiarum sacrarum? Quoniam si non est Deus nisi Natura, et sunt in aliqua parte terrarum res gestæ quædam ad erudiendos homines, cæque propterea literis consignatæ, qui libri
sacri

facri vocantur; oportet et in aliis quoque terris vel gentibus similia evenire effecta Naturæ, quæ pariter scriptis mandentur. Ergo et alibi oportuit ostendere scriptas fuisse historias rerum gestarum, apud Ægyptios, Græcos, Romanos, quæ mortales pariter erudirent.

UT historiam Romanam Græcamque conficerent, nomina virorum multa desumpsere ex nummis antiquis, quorum habuere magnam supellectilem: per ipsos enim ad nos ii pervenerunt. Quæcumque nomina in nummis non exstant, vel apud Plinium, ea ex Hebræo finxere, ut suis locis indicamus. Nullam prius exstitisse Romanam Græcamve historiam, qualem habemus, ex eo indicio manifestum est; quod nimirum incredibiliter pugnat ista cum nummis veteribus, quantum ad Genealogiam, Chronologiam, et res gestas Principum pertinet, ut ex nummis Augustorum a Cæsare ad Heraclium, aliisque, ostendimus. De his quæ leguntur in historia scripta,
nihil

nihil omnino nummi veteres habent; sed prorsus contrarium exhibent: et quod majus esse in historiis fabulositatis indicium potest? Nihil fere eorum quæ sunt in nummis sculpta, historia scripta repræsentat; et non est istud alterum certum *vobis* argumentum? Et quid mirum, mentitos esse in historia profana, qui sacram perverterunt aut adulterarunt?

¶ Si nullos haberemus rerum gestarum a regibus nostris sæculo XVI et XVII. scriptos annales, præter indiculum dumtaxat, in quo regum essent perscripta ex ordine nomina, et obscuros rumores bellorum; quam locuples ille nebuloni alicui fundus videri posset, ad contexendam historiam, seu verius fabulam istorum temporum? Fingeret nunc bella civilia in provinciis diversis, nunc externa cum Anglis, Batavis, Germanis, Italis, et Hispanis; nunc fœdera et tractatus pacis. Talis visus est nefariæ coitioni fundus ille, qui spatium exhibebat mille et ducentorum annorum post Christum, et eo

amplius : quo sancte vivere, quam annales scribere erudite, majores nostri maluerunt.

Nisi exstarent libri typis editi, et Registra publica, quomodo scire possemus quis fuerit episcopus Parisiensis ante annos centum quinquaginta vel certe ducentos? Atqui nulla sunt Registra publica in Gallia ante sæculum decimum tertium jam adultum.

Si quis vellet historiam condere non modo. prisca temporis, sed et hodierni, regni Marocci et Fezzæ vel Algerii, quæ sunt in litore Europæ adverso positæ regiones, quam posset ille impune mentiri? Si cui similiter in mentem veniret condere historiam Persarum, et vel ibi vel in regnis Africæ proxime appellatis, in Marocco dico et Fezza, ostendere Christianam Religionem maxime floruisse, Ecclesias cum monasteriis ædificatas, Concilia celebrata, persecutiones etiam interdum exortas; Reges singulos appellare de nomine, tum Christianos, tum Mahumetanos; posset fabulari quidquid vellet

vellet impune. Et erat istud multo facilius sæculo decimoquarto quam nostra ætate, quæ fabulas odit. Talis est historia universa Ecclesiæ Africanæ, quæ nunc legitur.

OMNEM propemodum historiam præteriti temporis confinxere, qualis cum impia hypothefi sua congrueret. Sed quod potissimum subruere ac subvertere conati sunt, stetit integrum illæsumque in animis fidelium: nempe cultus veri Numinis, et veri Dei hominisque Christi. Judicavit Dominus eatenus causam suam. Crederent homines ut luberet de rebus Græcis, Romanis, Francicis, Hispanis, Anglicis, aliisque; etiam de historicis narrationibus rerum in Ecclesia gestarum: Curat Deus scilicet, quid otiosi litterati sentiant. At rem suam interim tutatus egregie est, et pro sua pietate tutabitur.

Non in pergameno tantum, sed et in plumbeis laminis quædam illi scripsere,
ad

176 PROLEGOMENA.

ad Ecclesiasticam historiam profanamque spectantia: id quod et alii recentiores etiam sunt imitati. Sic Ahmed ben Cassem al Andaloufi, Maurus Granatensis, qui vivebat anno 1599. citat manuscriptum codicem Arabicum S. Cæcilii Archiepiscopi Granatensis, qui repertus fuerat cum SEDECIM LAMINIS PLUMBEIS, inscriptis Arabico charactere, in spelunca prope Granatam; ita etiam attestante D. Petro De Castro y Quionas Archiepiscopo Granatensi. Hæ laminæ plumbeæ, dictæ Granatenses, Romam postea sunt delatæ; ubi post examen plurium annorum, damnatæ sunt tandem ut apocryphæ, sub Alexandro VII. De Infantia Salvatoris multa continebant fabulosa: de quibus vide D'Herbelot. Ejus generis sunt plumbeæ multæ laminæ, quæ in sepulcra conjectæ corpora ibi sanctorum posita esse testantur, vel Principum virorum, aut nomina Consulium habent scripta, ad conciliandam Fastis fidem. De falsa (ut quidem vult credi Pseudo-Guibertus de Novigento)

plumbea

plumbea lamina, in qua scriptum erat,
FIRMINVS MARTYR AMBIANORVM
EPISCOPVS; vide ipsum, libro I. De pig-
noribus sanctorum, cap. iv.

IN lapidibus etiam varias insculpsere
fraudes; inscriptiones falsas, ficta paria
Consulum, canonem Hippolyti, aliaque.

SI soli scriptores Ecclesiastici cuderentur,
suspicio statim fraudis esset, cum nihil pro-
fanorum scriptorum videretur esse pari cura
servatum: præter causam alteram superius
allatam, quæ coëgit scripta profana fingere
etiam anteriorum temporum. Historiam
propterea Græcam Romanamque, qualem
et quantam habemus, condi oportuit. Scribi
quoque poëmata omnis generis; sed quæ
prodesse similitur impiæ hypothese ful-
ciendæ; et in quibus ingenium nefariæ
coitionis sagacioribus appareret. Ex iis
libris oportuit videri hausisse Ecclesiasticos
scriptores ea quæ narrarent de historiis,
N fabulis,

fabulis, et religione ethnicorum; neque de suo quidquam fingere.

UT nostra ætate sermone Gallico ac vernaculo scribunt eleganter Janseniani, pristinae illius impietatis ex asse heredes; ita sæculo XIV. qui optime Latine scribebant, ii nobis fecere Ciceronem, Maronis Æneïdem, Lactantium, ceterosque omnes, quos fama fert eleganter supra alios scripsisse. Sed sub alienis et magnis nominibus suas voluere illi lucubrationes apparere, quoniam id e re sua erat; ut e re Jansenianorum est occultare sese, nec suum nomen libris a se exaratis inscribere, cum metuunt potestatem. Jucunda erant et elegantia ingenia, ut Spondanus eos appellat, qui occasione diffidii inter Papam et Fridericum Imp. vaticinia confinxere, ad annum 1239. n. VI et VII.

ALIENA suis lucubrationibus nomina apponebant, non sua: cur? ut plus eis ex nomine viri insignis, ac præsertim episcopi
et

et sancti, auctoritatis accederet; et ut implerentur sæcula quæque multis testibus suæ ἀθείτητος. Nonne ævo nostro prodierunt duo ingentia volumina sub nomine Patris Lemos? Quin ea suo sub nomine apparere artifex fecit? Par ratio est utrobique.

AT ex Æneïde, inquiunt, vates sibi comparasset famam immortalem. Æneïda, Tullii vel Plutarchi, aliorumque nomine scripta condidere viri magis impietatis suæ, quam famæ propagandæ cupidi. Itaque nullum est ex his opus, quod non ex omni parte resipiat impiam factionem; nullum certe, quod non profit, si vetustum credatur ex titulo, ad conciliandam similem opinionem vetustatis aliis, a quibus laudatur.

SI fumosis inscriberentur membranis, quæ vel in uno hoc Collegio Parisiensi per annos xxx vel xl. novissimos scriptæ sunt Rhetoricæ, Tragædiæ, Orationes, Poëmata, Odæ, Panegyrici, Tractatus de rebus physicis, Epistolæ, Epigrammata, aliæ-

N 2

que

que Exercitationes scholasticæ, novi possent apparere Quintiliani, Senecæ, Plinii juniores, Virgilii, Statii, Lucani, Horatii in *Odīs*, et forsan meliores. At nunc et fallendi causa et ars et voluntas abest; quæ omnia tunc erant maxima. Mambruni nostri Constantinus *Æneïdi* haud impar est: Sarbievii *Odæ* Horatianis, meo quidem iudicio, sunt potiores: Malapertii *Sedecias* Senecæ tragædo prænitet.

MIRIFICUS est inter historicos scriptores consensus, qui cõtionem pestiferam arguit; etiam cum diffidere a se invicem plurimum putantur: quæ diffidia affectavere de industria, ne conspirassent inter se omnes viderentur. Consensio autem illorum in eo posita est, quod sunt omnes fere allegoricæ historiæ vel ænigmaticæ; in quibus et loca et tempora et nomina etiam dissimilia, eandem occultam et allegoricam habent significationem. Hinc autem intelligas, quam multa scribantur hac nostra ætate inutilia, ad illos inter se conciliandos, et ad inve-

inveniendam ex eorundem qualicumque conciliatione historiæ veteris veritatem.

MISSIONARII e Perside ad nos retulerunt, historias Persicas de bellis Romanorum contra Persas, nullo modo cum nostris annalibus convenire. Neque tamen veriores putamus Persas esse, quam sunt scriptores nostri supposititii. Nam ante tempora Mahometis, quæ libris historicis Arabum continentur, meras esse fabulas mera somnia, qui peritiores sunt hic linguæ Arabicæ mihi sunt assensu.

XV.

QUI fit ut ante inventam Typographiam ne liber quidem unus exstet, qui fit vel in uno dogmate Catholicus; et in Bibliothecis curæ fuerit eos dumtaxat fere recondi asservarique libros, qui essent ab aliquo ex impio cœtu conscripti? Currerent alii in vulgus libri; ac vetustate paulatim ibi interirent, usu detriti. In Bibliothecas enim si recondenderentur libri Catholici, totidem adversus hujus impiæ cohortis partus ii testes essent. Itaque magna cura eliminandi exinde fuere, et arcendi ab introitu. Ante Bibliothecas igitur institutas, quæ nullæ fuerunt ante sæculum XIV. siquidem constant omnes libris non aliis, quam qui sunt tunc ficti; præter Biblia, et libellos precum qui portarentur facile et tererentur usu; sed quotidie restituerentur. Ut nihil Judæi servavere scriptum, præter Biblia, quæ gestari una manu, et in pera possunt.

Sic

PROLEGOMENA. 183

Sic et Christiani fecere usque ad exortum impiæ cohortis.

NULLI libri scripti videntur nisi post annos ab ea ætate quam mentiuntur, certe multos, nunc plures nunc pauciores: ut possent nimirum mentiri, nihil aliud scriptores sensisse, quam quod eis affingerent. Nam id ipsis vivis fingi haud potuisset. Idcirco nec ulla historia scripta est a cœvo scriptore; sed multo post ejus obitum cœvo scriptori est adtributa: hoc est, post annos fere centum. E recentioribus, historia Concilii Florentini, post annos circiter triginta est edita, quam ipsum est celebratum.

SÆCULO ineunte decimoquarto susceptum fuisse consilium cudendi Patrum scripta, ex eo (ut diximus) debet manifestum esse, quod ultimum sive novissimum Patrum falsarii voluere esse Bernardum Clarævallensem. Quod velle non potuerunt nisi post annos saltem ab ejus excessu du-

centos. Tunc enim persuadere potuerunt a se scripta illius esse reperta. Hoc autem ita velle et facere eos oportuit; primo, ne post suam ætatem aliqui alii Patres esse similiter censerentur, qui tamen ab ipsis dissentirent, hoc est, orthodoxi et Catholici. 2. ut usque ad tempora patrum suorum omnes Doctores secum sensisse suaderent; sibi nefas esse proinde ab illis discedere. Cum tamen Ecclesiæ moris non esset, appellare Patres ullos scriptores: nam si hunc morem habuisset, adhuc retineret. Non retinet autem. Atque hac quidem parte fraus suis artificibus egregie successit. Creditum ex illo tempore est, 1. novissimum Patrum esse Bernardum: quasi non potuerint esse postea viri docti qui per Evangelium filios Christo gignant. 2. nefas esse a doctrina scriptis eorum comprehensa vel latum unguem discedere.

Quis vero miretur, turbulentis temporibus Philippi Pulcri, ac paulo antea fortassis, sed multo magis post ejus excessum, fuisse

fuisse viros ingeniosos, sed atheos; qui juxta hypothesis impiæ placita (quæ plurimum sane acuminis, nec minus certe, quam impietatis, habent) libros cuderent, quos in Bibliothecis velut nothos filios in obscurissimis natalium tenebris abderent et recondere; post aliquot annos persuasuri hominibus eos ex Græcia, ex Africa, ex Ægypto, sub divo Ludovico, ex Italia et ex aliis orbis partibus alias advectos fuisse; atque ex Gallia ipsa ex aliis locis, quam ubi degerent? Quis istud, inquam, putet incredibile, qui viderit nobiscum, temporibus religiosissimi principis Ludovici Magni, quo tempore dicuntur et esse reipsa sunt eruditi viri plurimi, quique Catholici certe haberi velint; nihilominus libros, non clam, non manu tantum exarari, nec paucos; sed plurimos aperte typis edi, qui Atheïsmum docent manifeste, in regno Christianissimo, in urbe primaria, paucis id advertentibus, nemine reclamante?

Visum est impostoribus opportunum tempus fabricandis falsis monumentis, tunc cum dici possent alia ex Oriente, sive post captam a Francis Constantinopolim, anno 1203. sive post receptam a Græcis (ut quidam scribunt historici Orientales), anno hegyræ 655. qui est annus Christi 1257. alia ex Ægypto, Syria, Africa, post expeditiones divi Ludovici in eas regiones, advecta fuisse in Italiam et Galliam. Hinc factum videtur ut in Hispaniam rari codices antiqui pervenerint; in Britanniam minorem vix ulli.

USQUE ad natam Typographiam et facilitas magna fingendi fuit, et libido. Post eandem natam difficilius id fieri potuit. Itaque tempus fingendi fuit, sæculum XIV. et XV. et XVI. Tempus typis edendi, sæculum XV. XVI. et XVII. Tempus examinandi, et fraudis detegendæ, sæculum XVII. exiens, cum consequentibus; ne vires ea fraus cum annis acquirat. Et
provi-

providentiæ fuisse singularis arbitramur, quod nemini Deus hanc mentem injecerit, ut totam (quemadmodum appellant) Antiquitatem falsi suspectam haberet, priusquam e forulis Bibliothecarum tota exisset. Pro sunt enim monumenta alia mirifice aliis intelligendis et coarguendis. At nunc nihil fere expectandum est, quod sit alicujus momenti, præter ea quæ publici juris facta sunt. Tempus ergo nunc est, nec antea fuit, ut quam sint Catholicæ Religioni exitiosa, omnibus palam fiat.

SCRIPTA Græca sæculi XIII. XIV. XV. et XVI. ficta videntur ab anno fere 1450. Venetiis: unde sunt advecta in Germaniam. Idcirco manuscripta exemplaria pleraque ibi etiamnum sunt, in Bibliotheca Bavarica, Augustana, &c. et exstiterè diu in Palatina. Permulta sunt Venetiis, Mediolani, &c.

SCRIPTA Latina prius facta sunt quam Græca: unde Latini priorum sæculorum nullos pæne Græcos laudant, aut certe paucos,

paucos, et in fine operis postea additos. Idcirco Concilii Nicæni, quod destinarant, alii alios canones citant, quos postea Nicænorum canonum conditores omiserunt.

HABUIT cætus impius Mathematicos computatores eclipseon, Jureconsultos conditores codicum ac legum, Medicos qui de medicina scriberent, Poëtas, qui carmina ederent, linguarum peritos interpretes sibi addictos, qui scripta a se Latine, in Græcum potissimum sermonem, sed et in Hebræum Arabicumque converterent: quemadmodum Vittembergenfes Græculum habuere, qui Confessionem Augustanam ad Jeremiam Constantinopolitanum mittendam interpretatus est, laxiore paulo ac solutiore stilo, quamvis eodem plane sensu. Qui scholas tunc tenere, ii operam quoque suam contulere, scriptis voluminibus de Grammatica, Rhetorica, Dialectica, Musica, sub Augustini, Cassiodori, Rabani, aliorumque nominibus: quæ totidem videntur adsignatæ monachis,

monachis, in quibus se exercerent, lucubrationes.

CIRCA annum 1350, vixisse ponitur Maximus Planudes, qui libros quindecim Augustini de Trinitate vertit in Græcum sermonem; hoc est, haud multis postquam absoluti sunt annis. Vide quæ de adventu Manuelis Chrysoloræ in Italiam anno 1397. refert Spondanus, num. VI. *Is, inquit, mox incipiens docere litteras Græcas, quæ per annos pæne septingentos temporum iniquitate in Italia conticuerant; Venetiis primum, et mox Florentiæ, Romæque, ac demum TICINI; Italorum ingenia adeo excitavit, ut non solum eam linguam feliciter susceperint; verum etiam Latinam, quæ multam barbariem a longo tempore contraxerat, in antiquum nitorem restituerint.*

PAPIÆ certe vel Papiensis pars magna mihi fuisse videtur improbæ factionis: 1. ob corpus S. Augustini, quod ibi esse commenti sunt. 2. ob insignes prærogativas,
4 quas

quas finxere Papiensibus episcopis a summis Pontificibus attributas: et quidem satis feliciter: Has enim vero hodieque servant, fulti istis duxtaxat falsis monumentis. Has vide apud Ughell. tom. 1. Italiæ sacræ. In Belgica Gallia, circa Theodonis villam, quædam ex his operibus fuisse condita suspicamur ex libro 1. Pauli diaconi, cap. v. Sed multo plures in Gallia primum, et maxime Parisiis: Gallos deinde imitati sunt Angli, aliique.

MULTI tunc erant in occidente ex oriente profugi, periti linguarum orientalium, quibus libri Gallice vel Latine scripti tradebantur in linguam Græcam, aliamve peregrinam transferendi. Sic nuper in hac civitate vidimus hominem Æthiopice peritum, qui in linguam Æthiopicam vertit e Græco homiliam Chrysostomi de Natali Christi. Hæc si in Æthiopiam deferatur, mox ibi ea translatio ejusdem ævi ac Chrysostomus ipse, censebitur. Idem de codicibus Græcis manu scriptis, aliisque ferendum

ferendum iudicium est. Propterea finxere anno 1285. studium Arabicæ linguæ aliarumque Orientalium fuisse Parisiis institutum, ut refert Spondanus ad eum annum, n. xxii. Falsum istud : sed vere creditur multo postea ex primigenio fonte Latino translata esse in Arabicum sermonem Elmacini historiam, Eutychii annales, Arabicam versionem Bibliorum, &c.

NARRAVIT mihi P. Petrus Besnier, e Societate nostra, sibi ostensum Constanti-nopoli fuisse tractatum de Primatu Papæ Græce scriptum, sub nomine Arsenii Patri-archæ Hierosolymitani, cujus successor Dositheus tunc vivebat. A se autem de-prehensum esse, Latine primo scriptum eum tractatum fuisse ; deinde a quodam Medico in Græcum sermonem translatum, hortatu trium Residentium, qui erga Romanam Curiam erant pessime animati. Id vero primum se deprehendisse ex stilo qui mi-nime resiperet hominem sub cælo Græco natum.

AB anno 1350. circiter usque ad annum 1480. ficti videntur quotquot habemus scriptores et scripta attributa sæculo undecimo et consequentibus, usque ad illum annum 1480. in primis vero Summorum Pontificum libri Decretales, Extravagantes, &c. Hoc spatium temporis ut suis auctoribus impleretur, quæstiones sunt renovatæ de processione Spiritus sancti, et de primatu Romani Pontificis, quæ jam antea persæpe fuerant agitatæ. Summæ item scholasticæ concinnatæ sunt, ut in scholis recepta fuisse Patrum scripta et sententiæ crederentur. Duo tunc ficta sunt de Spiritus sancti processione Concilia: alterum imperfectum, Lugdunense, ut postea sæculo consequente alterum a Barlaamo Concilium postularetur, quod esset numerosius; hoc est, ubi Patriarchæ adessent; quod denique celebraretur sæculo sequente, anno 1439.

CHARTÆ, diplomata, privilegia falsa, cudi cœpta sub Philippo Pulcro, plura sub Philippo

Philippo Valesio, plurima post Carolum V. Francorum Regem, ut alibi docuimus. Quædam etiam in Ægyptiaca papyro, allata in Europam post expeditionem S. Ludovici Ægyptiacam.

IN examine five Censura singulorum operum innumera indicamus, quæ se subinde offerunt, argumenta, ex quibus haud dubie ætas singulorum ea esse intelligitur, quam adsignamus. Nondum desiisse cudi sub nomine Augustini opera sæculo decimo-quarto senescente, testes sunt Sermones ad fratres in Eremita, quos eruditi consentiunt, tunc ab aliquo Gallo-Flandro fuisse confictos.

Quomodo, inquires, non obstupuit orbis, tantam simul effundi copiam librorum sibi prius ignotam? Respondeo primo, si nulla esset hodie ars Typographica, posset hodieque turba nebulonum, puta Jansenianorum, quorum alii in aliis essent regni civitatibus, educere e Bibliothecis vel scriniis suis,
O scripta

scripta quæ vel a Cardinale Perronio vel a S. Francisco Salesio exarata olim fuisse mentirentur, aut ab aliis superioris sæculi luminibus. Sic olim prodire alia alibi sub magnis nominibus opera, sed falsa, quæ nunc vera creduntur. Respondeo 2. neque omnes libros simul scriptos, neque simul esse effusos, neque uno in loco. Alii Parisiis, alii in Italia, alii alibi proferebantur, idque paulatim. Plurimi lucem non aspexere nisi post annos centum aut ducentos ab ortu suo: ut Facundus, qui paulo ante nostram ætatem prodiit; ut quidam alii ævo nostro. Alii ex oriente recens advecti, ut Græci omnes; alii ex Italia dicebantur: et ab iis quidem id prædicabatur, qui soli claves scientiæ, hoc est, qui soli Bibliothecas haberent. Cur miraretur orbis prodire libros ex iis domibus, in quibus scripti plerique palam credebantur? Nam a Gregorii M. certe temporibus usque ad sæculum XIII. aut nullus aut rarus est scriptor, quem non e sua domo et familia fuisse Benedictini jactitent.

NE quisquam tamen infestum me Benedictinis hodiernis putet: non magis illos credi volo filios impiorum, quam filios indisciplinatorum, quorum in locum venire, inducta Reformatione. Iphis Monachis S. Remigii Remensibus Mabillonius ipse epistolam imputat spuriam Benedicti ad Remigium episcopum, sæculo 1. Bened. in præfat. § 2.

FURTIVÆ hujus monetæ officinæ fuisse videntur, Corbeia, S. Vincentii Parisiensis five S. Germani verius cœnobium, San-Dionysianum, Floriacum, Luxovium, in Italia Bobiense, Casinum, &c. De Bobiensi vide Italiam sacram, tom. iv. in episcopis Bobiensibus. In Casinenfes vide Baronii animadversiones, occasione corporis S. Benedicti.

ET Victorini nomen, sub quo nomine exstant Commentarii in Apocalypsim, et Hugonis ac Richardi Victorinorum, et

ipsum Augustini nomen suspicionem injiciunt societatis Victorinæ domus, cum reliquo impio agmine. Libri extra Bibliothecas Monasteriorum aut nulli aut rari, usque ad sæculum XII. inquit Mabillonius, lib. I. de studiis Monast. cap. xvi. pag. 136. Verius diceret, ne in illis quidem ante sæculum XIV.

MULTOS Plinius in suo Opere scriptores laudat, quorum scripta interiisse dolemus. Neglexit ea antiquitas, servavitque dumtaxat e Latinis Plautum, Plinium, Virgilii Eclogas novem cum Georgicis; Horatii satyras et epistolas: e Græcis, Homeri Iliada et Odysseam, Herodoti libros novem. Neglexit alia plurima nihilominus egregia monumenta. An ergo alia innumera custodisset, quæ jure merito spernunt eruditi ob tenuitatem argumenti, ob stili mediocritatem, aliaque vitia plurima; nisi quorum intererat hæc adservari, ii curassent ea deponi in Bibliothecis, non hominum privatorum; nullas enim ii tunc habuere; sed

sed Cœnobiorum, unde nihil solet nisi ægre distrahi? Intererat agminis impii non pauca scribi, quibus sua fulciretur hypothesis. Intererat igitur omnia ea etiam diligentissime adservari. Invenere quomodo compotes voti fierent.

Quod de Joachimi libris dicitur in Concilio Arelatenſi anni 1260. pag. 511. edit. noſtræ; hoc de libris omnibus dici oportet, qui Patrum nomine inſcripti circumferuntur: *A majoribus noſtris uſque ad hæc tempora remanſerunt intacti* (ſcilicet uſque ad Wicleffum): *utpote* LATITANTES APUD QUOSDAM RELIGIOSOS IN ANGULIS ET ANTRIS, DOCTORIBUS INDISCUSSI: *a quibus ſi* RUMINATI fuiſſent; *nullatenus inter ſacros et SANCTORUM CODICES relati fuiſſent.*

Quam fraudem objicit Claudio Taurinenſi Jonas Aurelianenſis, hac utebantur iſti ex ſceleſta cõitione ſcriptores; nempe ut ſcripta ſua in Armariis callide relinquerent,

rent, posteros infectura. Sic ille in præfatione librorum de cultu Imaginum: *De hæresi Ariana fertur quædam monumenta librorum congeſſiſſe, et ad ſimplicitatem et puritatem fidei Catholicæ et Apoſtolicæ oppug-
nandam in ARMARIO Episcopi ſui clauſtrina
calliditate reliquiſſe.* Mendax ſcriptor ſæculi
decimi quarti vel quinti, factitatum fingit
ſæculo nono, quod ipſe præſtaret.

QUOMODO ex ea ſceleſta coitione nemo
reſipuit, nemo arcanum retexit? Quia qui
Deum negavit, vix reſipiscit. Janſenianus
hodie, qui quidem eruditionem præferat,
quotuſque ad bonam mentem redit?

XVI.

OMNES Bibliothecæ Monasteriorum (nec vero aliæ usquam fuerunt ante annum circiter 1370.) nihil aliud fuere ante inventam Typographiam, nisi totidem armamentaria atheismi et hæresium, quæ ab annis jam trecentis Ecclesiam misere vexant ac dilacerant.

UBI proferri hi libri in lucem cœpere circa medium sæculum decimum quartum, excepta sunt avide absque ullo examine: ac celebrationum quidem, et eorum quæ vellet agmen impium frequentius teri manibus hominum, curavit fieri multa exemplaria, quæ magno pretio distraheret. Jactabant illi esse apud se scribendi peritiam, in pingendis imaginibus industriam, quoniam ex instituti sui ratione cordi sibi esset opus manuum. Multorum tamen operum unicū adhuc in toto orbe, aut alterum exem-

plar. exstare certum est, quæ minus necessaria videbantur, aut difficiliora ad scribendum.

ERANT manuscripti omnes codices, ea ætate, æque ignoti, ac nunc sunt ii, qui necdum sunt extracti ex armariis. Nec statim publicabantur, cum scriberentur; uti nunc ii qui typis eduntur: sed reconditi extrahebantur post annos quinque, decem, aut plures.

IN pergameno scribi libros oportuit, non in charta (quamquam tunc forte charta in usu fuit): scilicet ut vetustiore mentirentur ætatem, et ut diutius servari possent: nam libri in charta vetusti aut evanidam habent scripturam, aut folia lacera.

INNUMERI adhuc latent in Bibliothecis codices annorum fortassis fere quadringentorum (nulli sunt enim, exceptis sacris codicibus aliquot, vetustiores): qui lucem nondum aspexerunt. An quia quadringentos

tos habent annos latebrarum, inde aliquam auctoritatem habent, quod per tot annos nemo hos falsi coarguerit? Stulte hoc diceretur.

MONUMENTA hodie multa in Castello S. Angeli Romæ inclusa tenentur, quæ juribus dicuntur summorum Pontificum habere multa contraria. Apostolicæ sedis inimici jactitant imperite ea esse sincera, uno eo nomine, quod ibi tenentur inclusa. Perinde quasi sincerum sit quidquid Parisiis vel in Chartophylacio Regio, quem The-saurum Chartarum vocant, vel in Camera Computorum tenetur inclusum. Proh! quot in utroque instrumenta esse falsa nos ipsi deprehendimus! De manuscriptis Bibliothecæ Vaticanæ vide prudens Baronii judicium, ad annum DCIV.

IN Gallia plerique sunt manuscripti co-dices Latini, pauci in Italia. E diverso in Italia Græci multi, sed recentiore manu scripti, hoc est, cura Theodori Lascaris, et Principum

Principum Medicorum. Corbeïæ in Picardia multi e Latinis sunt exarati. Aiunt Itali Repertorium manuscriptorum Latinorum esse Galliam. Hinc suspicamur, libros Græcos plurimos, primum in Gallia scriptos esse Latine, quoniam eadem in utrisque impietas est: deinde in Italiam missos eos fuisse, ut ibi Græce redderentur, sive Venetijs, sive Mediolani, sive Romæ, sive in Regno Neapolitano. Inde postea et Constantinopolim pauci, et in Galliam multo plures reverterunt: ut ex Latinis in Gallia scriptis in Italiam pauci sunt transmissi.

EGREGIUM argumentum codicum Græcorum in orbe Latino descriptorum, atque in ipsa fortassis urbe Parisiorum, codex Damasceni est, qui creditur pervetus, apud Patres Dominicanos e vico S. Honorati: Nam in uno quaternione membranaceo ex una parte Græca sunt Damasceni, in altera plicatæ membranæ superficie versus Latini, cum illa ex quatuor partibus acrostichide,
quæ

quæ sæculum sapit decimum quartum vel quintum;

Nitimur in vanum, dant auri pondera nomen.

IDEM antiquissimi codices manuscripti habent opera Patrum et quæ nunc genuina creduntur, et quæ supposititia coguntur eruditi confiteri, ob stili disparitatem, aliasve causas. Hoc certe agnoscunt de Athanasii codicibus Benedictini, pag. 49. 72. 80. 238. et 667. tom. II. Idem inter opera dubia ejusdem quædam rejecerunt, de quibus nemo adhuc ita pronunciarat. Et istud quidem absque culpa aliqua, aut eruditorum offensione.

LUPUS Ferrariensis in epistola quinta, pag. 23. edit. Baluz. *Præterea scriptor Regius Bertcaudus dicitur antiquarum litterarum dumtaxat, quæ maximæ sunt et unciales a quibusdam vocari existimantur, habere mensuram descriptam.* Indicat hic locus habuisse falsarios litterarum pro singulis

ætatibus mensuram ac formam; nec pergamena et atramenta tantummodo habuisse, sed et formam litterarum omnium ætatum, quam scribendo imitarentur: ut alius codex simularet aut simulare crederetur ætatem septimi, octavi, noni, alteriusve sæculi.

EXEMPLUM hujus simulationis et fraudis affert ipse domnus de Monfaucon, in Palæographia, pag. 326. ex codice Regio 1884. membranaceo, qui continet Evangelia per annum eleganter scripta, anno 1336. ut in calce notatur. *Characterem, inquit, undecimi sæculi (quamvis decimo quarto scriberet) imitatus est amanuensis: at ii, qui codices manuscriptos evolvere solent, vel primo conspectu discrimen internoscunt. Artem suam non satis probe callebat amanuensis ille improbus. Sæculum istud decimum quartum feracissimum præ ceteris codicum supposititiorum omnium ætatum fuit.*

PRO manuscriptorum codicum recenti ætate, mentientibus licet amanuensibus, vel
 ipsis

ipsis potius artificibus, facit inter alia argumentum ex codice manuscripto petitum S. Hieronymi, qui est in Bibliotheca Regia. Nam hunc ipsi etiam peritissimi æstimatores conspecto charactere sancte assëverarent vix esse annorum trecentorum. Et tamen in fine ipse amanuensis Græce testatur, scriptum eum esse ante annos sexcentos.

HEBRAICI manuscripti nulli vetustiores creduntur esse annis quadringentis, hoc est, sæculo decimo quarto, quo sunt scripti depravatique omnes qui nunc habentur: quoniam in Hebraïcis characteribus non potuerunt, ut in Latinis, fingi forma Merovingica, Longobardica, Saxonica, &c. sexti, septimi, et octavi sæculi, &c.

BIBLIORUM nulli manuscripti in Bibliothecis, nisi elegantes, apprime et scite exarati, aurati, miniati; quia nulli ibi nisi corrupti, nisi quos intererat impiæ cohortis asservari in scriniis, ut suo tempore inde proferrentur. Vulgatæ editionis e contrario

nulla in Bibliothecis exemplaria sunt; quoniam reipsa nulla ejusmodi describebantur nisi ad usum; eadem usu trita projiciebantur, ut sit: antequam detererentur, ad alia describenda exemplaria similia, adhibebantur a librariis.

RECENTEM librorum ætatem esse ex eo etiam manifeste liquet, quod cum statim exarserint Galli studio discendi quæ scripta essent; tamen Bibliotheca Regia nulla fuerit ante Carolum V. cognomento Sapientem, Regem Francorum. Is, tum ex libris quos pater ipsius Joannes Rex moriens ei reliquerat, tum ex iis quos ipse comparaverat, bibliothecam instituit voluminum circiter nongentorum; qui librorum numerus illis temporibus ingens fuit. At aucta deinde plurimum est a Francisco I. et a Catharina Medicea; libris Florentia adductis ex Bibliotheca Laurentii Medicei. Sæculo decimo quinto senescente, Nicolaus V. Papa antiquitatis studiosissimus Græcos conquiri libros curavit, ac reddi Latine

Latine. At anno 1304. non alios habet libros, quos legare possit Ecclesiæ suæ Simon Episcopus Parisiensis, nisi *libros Capellæ ad usum Parisiensis Ecclesiæ*, ut legitur in Martyrologio ejusdem Ecclesiæ, apud Du Bois, pag. 532.

LIBRI quos Stephanus Tampier Episcopus Parisiensis legat Ecclesiæ suæ, anno 1279. hi sunt; nec alii præter istos; ut habetur in Necrologio Ecclesiæ Parisiensis, apud Du Bois, pag. 402. *Item dedit libros episcopatu Parisiensi et episcopis successuris ad Officium Ecclesiæ pertinentes: videlicet, duo Missalia, Evangelium et Epistolas in duobus voluminibus: tria Gradualia, Ordinarium Episcopale; item unum Collectarium, item unum Troperium: item unum Breviarium grossæ litteræ ad usum Parisiensem: item unum Breviarium in duobus voluminibus coopertum corio viridi; item unum Breviarium parvum: item duo Ordinaria de ordinario servitii—Item emit Bibliam postillatam in duobus voluminibus, quam emit pretio ducentarum*
librarum

librarum ad opus Cancellarii et Cancellariæ Parisiensis. Nec plura. Nullus ibi Augustinus, nullus Hieronymus, Ambrosius, Chrysostomus, Gregoriusve apparet, nullus Magister sententiarum, aliive similes sub magnis nominibus latentes, in perniciem sacrosanctæ Religionis ficti scriptores. An careret illo ævo, si jam exstarent, tot scriptoribus insignibus Episcopus Parisiensis, quos ante annos amplius centum habuit ac diligenter descripsit, qui pariter episcopus Parisiensis fuit, si credimus, Petrus Lombardus?

ANNO similiter 1271. cum Parisiis studia fervere inciperent, legavit ibi Archidiaconus Cantuariensis Cancellario Parisiensi, libros suos omnes *Theologiæ, accommodandos pauperibus Scholaribus Parisiis in Theologia studentibus, et libris indigentibus.* Quatuordecim ea volumina sunt, singula partem aliquam Bibliorum continentia, cum Glossa. Instrumentum integrum illius donationis exstat apud Claudium Hemeneum, De
Academia

Academia Parisiensi, pag. 55. 56. 57. Nullus ibi e Patribus, nullus e Theologis Scholasticis, qui ante sæculum decimum quartum scripsisse dicuntur.

EXSTAT ibidem, pag. 57. Catalogus alter *librorum, qui sunt de armario B. Mariæ Parisiensis*, acceptus ex parvo Pastoralis, quod scriptum non est ante sæculum XIV. Sunt omnino octo et triginta volumina, similis argumenti; hoc est, partes sunt eæ totidem e Bibliis, eademque glossatæ. Adduntur in fine, Sententiæ, et Quæstiones Petri Pictavini. Omnino quadraginta fuere volumina: ingens, ut illis temporibus, thesaurus librorum. Nullus ibi e Patribus, nulla Ecclesiastica historia, nullus Theologus e Schola, præter unum.

POST captam Constantinopolim a Mahometo II. in Patriarchio Constantinopolitano fuere manuscripti codices circiter quinquaginta, teste Antonio Verderio, et post eum Antonio Possevino. Vide Dœmn. Mont-

210 PROLEGOMENA.

faucon, pag. 20. In tota urbe, quamvis ampla, vix omnino centum et octoginta. Ibidem. Et nunc quid factum illis sit, nescitur. Ibidem.

IN tota Græcia cis Byzantium, excepto fortassis Monte Atho, in quo quot libri sint ignoratur, vix certo colligas ex descriptione domni Bernardi de Montfaucon, esse centum codices Græcos manuscriptos. Ibidem, pag. 20 et 21. De reliquo oriente res est incomperta. In occidente autem, hoc est, in Italia, Gallia, Anglia, Germania, Batavia, dicit idem pag. 21. vix numerum ad viginti millia pertingere. Quanto plures quam in oriente? Nempe in occidente scripti fictique sunt primum omnes.

FALSARIORUM cohors habuit in utraque lingua, Græca nimirum et Latina, alphabeta et atramenta, et pergamena omnium ætatum. Exemplum insigne fraudis est, quod quæ exemplaria credi voluerunt esse nunc annorum fere mille, ubicumque
sint

sint scripta, eandem scriptionis formam, eundem characterem exhibent, eo quod idem scilicet ante oculos alphabetum haberent ii, qui ea exscriberent. Editā est anno 1712. Lactantii Epitome ex manuscripto Bibliothecæ Taurinensis. Specimen editor exhibuit litterarum, quibus codex est exaratus: idem prorsus character est atque in codice Regio epistolarum divi Pauli, qualem exhibuit domnus de Montfaucon, ad pag. 217. Palæographiæ; et in codice San-Germanensi Pauli pariter epistolarum, ibidem, ad pag. 218. et in codice nostro Evangeliorum quatuor. Adeo similis ubique character est, ut una non modo ex officina, sed una manu scriptos omnes codices istos jures: aut si a pluribus, certe ab iis, qui alphabetum idem ante oculos haberent, five formam litterarum, quam in singulis pingendis accurate servarent.

XVII.

NULLA fuit publica hæresis, nulla publica persecutio fuit in Ecclesia, ex quo fundata est Ecclesia gentium, deletaque synagoga, usque ad Wiclefum; qui primus libris usus est sub Augustini nomine aliisque confictis ad Ecclesiam oppugnandam. Hic genuit primo Wiclefum, Wiclefus genuit Lutherum et Calvinum, Calvinus genuit Jansenium: nec alias fere hæreses vidit orbis Christianus.

QUÆ leguntur in libris hæreses, fictæ sunt; ut per speciem eas oppugnandi, stabiatur *ἀθεΐτης*. Sunt eæ omnes inexplicabiles et fatuæ, Manichæa, Ariana, Macedoniana, Eutychiana, Nestoriana, Pelagiana, ac ceteræ omnes; si quidem Dei nomine, de quo in his hæresibus sermo est, verum Deum intelligimus, quem Catholici norunt et colunt. E contrario sunt omnes eæ intellectu

tellektu faciles, si Deus ponitur non aliud esse nisi quem unum novit impietas; Ens entium omnium, aut Veritas formalis universalis omnis veri.

ET hæreses quidem illas fictas fabulosasque esse ex eo etiam indicio liquet, quod jam nusquam in orbe exstant, nec renovantur a quoquam: scilicet quoniam fatuæ et insanæ sunt, nec alio fine excogitatæ nisi ut ex adverso tum in Conciliorum definitionibus, tum in scriptis adversus easdem, impietas adstruatur; Dei et Patris et Filii et Spiritus sancti, aliisque de Religione vocibus intellectis, ut a scriptoribus exponuntur, qui has ipsas definitiones conscripserunt. At quæ sunt veræ hæreses, ab hæresiarchis et ab eorum affeclis propugnatae, vix umquam, quæ nequitia hominum est, sunt desiturae, ut Lutherana, Calviniana, Janseniana, &c. quoniam in ipsiusmet vulgi intelligentiam cadunt.

ECQUIS enimvero non miretur, eo ordine exortas esse hæreses, quo disponi possunt diversi de Religione tractatus in scholis? Nam primæ hæreses adversus Trinitatem generatim, inducere vel octo æones, ut Ptolemæus; vel triginta, ut Valentinus; vel cccclxv. ut Basilides. Deinde de Deo Patre delirasse finguntur Marcion et Manes: de Verbi consubstantialitate Arius: de Spiritu sancto Macedonius: de Christi unitate Nestorius; mox Eutyches de duabus in Christo naturis; Sergius et Pyrrhus de duabus voluntatibus: Iconomachi, de Imaginum cultu; ac præsertim an imago Dei dici possit, quæ est imago Christi: mox disputari cœptum est de præsentia Christi in Eucharistia, de prædestinatione, &c.

INTEREST autem plurimum hæresium omnium quæ nunc vigent, omni conatu defendere, non esse illas confictas hæreses; quoniam e re est hypothesis impiæ ea tueri, quæ contra illas hæreses in Conciliis sunt

statuta, et in scriptis Patrum propugnata, ob consensionem cum illis in impietate. At numquam efficient, ut non summe fatuas hæreses eas esse viris sanæ mentis appareat, si quidem Dei et Verbi et Christi et Spiritus sancti et substantiæ et personæ, aliisque nominibus, id intelligatur, ut certe necesse est, quod fides docet, et Catholica plebs ipsa intelligit.

Cum Arianam hæresim, vel Pelagianam, aliamve exstitisse ullam negamus; non dicimus hæreticos non esse, si qui cum Pelagio et Ario sentiant, quales illi describuntur in libris. Immo vero, si qui tales fuerunt, non hæreticos tantum, sed atheos fatuosque fuisse eos audacter pronunciamus. Tantum negamus ullos istiusmodi exstitisse; et æque eos esse atque adversarios, qui eos confinxere, abominandos.

EXEMPLUM manifestum fraudis istorum, qua nempe fingunt fabulosas hæreses, ut veras adstruant, apparet in Manuele Caleca,

scriptore (ut volunt) sæculi decimi quarti; libro IV. præsertim contra Græcos. Nam sic ibi impugnat eos qui negant Purgatorium, ut ipse revera Purgatorium tollat: et de Eucharistia similiter et de processione Spiritus sancti hæretice sentiat et *αἰετός*. Eodem atque Calecas ingenio sunt omnes ex eodem grege.

VIDIT cohors impia rem sibi feliciter successuram, si suadere legentibus ac posteris posset, uniuscujusque scriptoris de rebus divinis sententiam, totius Ecclesiæ sententiam esse. Non potest autem aliquid callidius ingeri pro dogmate totius Ecclesiæ, quam si publicetur damnata hæresis ei contraria. Propterea tot fingi hæreses oportuit, et tot synodos adversus easdem, quot erant prava dogmata inculcanda: et ab omnibus illæ fuere et a singulis impugnandæ.

XVIII,

MINUS acutis ingeniis, sed de impietate tamen probe edoctis, datæ sunt vitæ sanctorum et Martyrum scribendæ, et historiæ. Et illæ tamen miris implicitæ ἐπεσποδίῳ, unoquoque certante ut suam fabellam qualibet alia efficeret pulcriorem. Hinc sunt in illis tot tamque manifestæ allucinationes, tot parachronismi, tot invicem pugnæ. Quædam adeo ingeniose scriptæ, ut nihil dissimile habeant historiarum; immo plus sæpe probabilitatis, quam ipsum verum, præ se ferant. Quod fabulæ multæ in historiam transferint, vide locum satis egregium ipsiusmet Baronii, ad annum 853. n. LXI.

PLANE necesse fuit et vitas sanctorum et Acta Martyrum, æque atque Ecclesiasticam historiam conscribi: ut ex omni scriptorum ac monumentorum genere liquido appareret,

218 PROLEGOMENA.

reret, singulis Ecclesiæ ætatibus, doctrinam quæ in scriptis Patrum continetur, a viris sanctis fuisse probatam traditamque, ac pro eadem retinenda Martyres innumeros vitam profudisse.

Fecerunt fictæ Martyrum historiæ, ut veri existerent novissimis hisce temporibus in Japonia, Brasilia, atque alibi toto orbe Martyres, Deo Opt. Max. bonum ex ipso mendacio eliciente. Nam illæ historiæ legentibus inspirant animos, ut similiter Deo suo vel per maximos cruciatus se suosque labores vitamque devoveant. Joannem Gersonium aiunt scripsisse, fas esse ingeniose fingere Vitas sanctorum, quoniam ad pietatem fovendam plurimum eæ conferrent.

Quo sæculo Romanicæ (ut vocantur) fabulæ in Gallia sunt scribi cœptæ, eodem et tot historiæ Ecclesiasticæ et Vitæ sanctorum sunt confictæ. Non debet igitur mirum magis videri falsa scripta de dogmatibus

matibus fuisse exarata, quam falsas vitas
sanctorum. Atqui istas esse constat innu-
meras. Nec magis dicendum est Ecclesiam
esse deceptam, quæ illa Patrum scripta
ante examen credidit esse genuina; quam
dicendum est eandem esse deceptam, quia
in Breviarium precesque publicas inferi diu
passa est mendacia, et fabulas de Honorio,
de Georgio, de Catharina, aliisque; quales
et alias plurimas adhuc ibidem contineri,
apud eruditos in confesso est.

XIX.

SI quis velit atheismum introducere, id debet facere callide, atque ita tamen ut ab hominibus ingenio valentibus nullo negotio agnoscatur. An potest autem id quisquam subtilius callidiusque præstare, quam præstitum ab Augustino est, libro II. de libero arbitrio?

AUDEO nihilominus dicere, facilius esse ostendere omnes quos habemus scriptores, præsertim de rebus ad religionem pertinentibus (libros divinos certe excipimus) esse supposititios; quam unum aliquem ex ipsis esse supposititium. Longe enim magis perspicua est omnium illorum inter se consensus, et multo clarius oculis ipsis patet, quam unius cujuspiam illorum impietas, quantumvis illa clara et aperta sit.

INNUMERA sunt quæ opponuntur ex scriptis antiquis adversus singula dogmata
Catholica.

Catholica. Nec de ullo dogmate aliquo loquuntur accurate, nisi addas aliquid, quo trahas illos scriptores in bonum sensum. Atqui si addi necesse est id quo boni fiant, illud certe non habent. Ergo nihil boni habent. At pessima ea ratio est benigne explicandi scripta illa pessima, addendo voces ac sententias quas non habent. Nam quod isti non dicunt, hoc nec dicere, nec dictum creditumque a se existimari voluerunt. Noluerunt aliud intelligi, quam quod dicunt aperte. Quod non dixerunt, hoc se non sensisse credi voluerunt.

Ad probandum quod Deus sit, quod sint tres in Deo personæ, quod Christus Deus et homo sit, quod sit in Eucharistia corpus et sanguis Christi, quod sit Purgatorium, &c. qui testimonia ex Patrum scriptis affert, idem facit, ac si quis ad suadendum canem cælestem latrare, vel taurum ibi mugire, testimonia proferat Astronomorum, qui canem et taurum ibi esse affirmant. Tam enim homonyma sunt illa in scriptis Patrum,

si

si conferantur cum Ecclesiae sensu; quam sunt homonymæ illæ voces canis et tauri, cum de terrenis animantibus fideribusque dicuntur.

QUEMADMODUM qui animalia censent esse ἀνθρώποις, nihilominus ii receptis in usu communi vocibus abutuntur; aiuntque canes ululare, sentire, videre, audire; cum subjectas his vocibus significationes κατὰ φύσιν tantum illis animantibus convenire contendant: ita qui pro Deo solam Naturam agnoscunt et Naturale lumen, sive Rectam Rationem et Justitiam et Sapientiam formalem, et Fatum; ii nihilominus et præscientiam, et odium mali, et dilectionem veritatis, et similia in Deo attributa ac nomina sine ulla religione usurpant. Sic ante istos artifex Natura a Plinio dicitur, lib. II. sect. 66. qui Deum similiter præter Naturam non novit. Et libro XVIII. sect. 65. *Hoc illo mense signum Deus habet.* et sect. 60. *Antequam signum Deus*

Deus dederit. At libro II. sect. 5. Naturæ potentia, idque est quod Deum vocamus.

SCRIPTA illa, quæ Patrum vocantur, fomenta sunt hæresium omnium, præteritarum, præsentium, ac futurarum. Præteritas dico, Wiclefi, et scholæ ipsius. Præsentis, Lutheri, Calvinii, Jansenii. Futuras addo ac possibiles, quod nulla esse hæresis possit, quæ quidem discipulos speret, quin sua sensa probet vetustis temporibus recepta fuisse. Id autem probare non potest, nisi ex scriptis istis, quæ omnia possibilium hæresium capita complectuntur. Nulla enim hæresis est, quæ (si quidem recte ratiocinetur) sola possit nitî scriptura sacra: cum ostendendum ei sit, eo quo ab ipsa accipitur sensu ab aliquibus fuisse intellectam: alioqui non potest vel uni hominî suadere sic a se ut oportet eam intelligi. Ergo necesse est ut aliquot saltem sæculis suam viguisse interpretationem ostendat. Ridiculum enim audientes censerent, a Pastoribus Doctoribusve sensum scripturæ proponi,

proponi, veluti certum ac necessarium ad credendum, quem licet Catholicæ doctrinæ adversum non possent ostendere per sæcula quindecim ante Lutherum vel Calvinum, fuisse cuiquam probatum. Idcirco Sociniani trium priorum sæculorum Patres sibi vindicant: alioqui non inventuri aut facturi dictorum suorum fidem. Ergo scriptorum istorum, quæ Patrum falso dicuntur, iusta abolitio, hæresium omnium extinctio est. Et prima deinceps cura eorum, quibus tutela fidei commissa est, hæc esse debet, ut ea diligenter expendantur; nec ulla eis auctoritas, donec institutum de iis fuerit absolutumque examen, in scholis tribuatur.

MARTINUS Steyaërt, in Thesibus Sabbat. pag. 45. Quæst. de locis Theologicis: *Magnum detrimentum in rem Theologicam invexit enormis quædam veterum admiratio, et præsentium præ iis fastidium.* Perdidere libri Augustini, aliique, Septentrionem integrum, et Orientem. Quid exspectamus dum perdant etiam Occidentem? Quin statim

statim ii serio examini subjiciuntur, ut quam in singulis esse impietatem monstramus, hæc universo orbi patefiat?

QUISQUIS igitur Catholicus esse non vult, hunc necesse est castra sequi atheorum. Nam hæresium omnium, quæ nunc sunt notissimæ, Lutheranæ, Calvinianæ, Socinianæ, Jansenianæ, idem et commune principium est, Atheïsmus. Calvinus de Deo et tribus personis et Christo, ut *æthei* sentit, toto opere de Institutione; præsertim capite VI. n. 19. Totum ipsius doctrinæ pestiferæ corpus eo principio nititur. Non aliquod unum dumtaxat vel alterum Catholicæ fidei caput oppugnant, sed ipsam veri Dei existentiam; et, quod consecrarium est, omnem funditus religionem. Propterea non pauca quædam Scripturæ loca, sed integram coguntur perpetuis suis in eam Commentariis, si fieri potest, corrumpere ac pessumdare.

PAR tergeminæ factioni, Lutheri, Calvini, et priorum, qui falso Patres vocantur,

Q

versutia

versutia ac fallacia est in vocibus Catholicis alieno sensu usurpandis: in nominibus, inquam, Dei, Patris, Filii, Spiritus sancti, Christi, satisfactionis, meriti, et ceteris. Nec Lutherani cum Calvinistis, aut hi et illi inter se disceptabant alia de re, cum de Eucharistia ageretur, quam utra pars plures Catholicorum voces usurpare subdole posset, salvo errore, qui Christum revera negat ibi adesse, panemque physice transubstantiari. Sed manet in pastoribus Dei beneficio, manet in ipsis ovibus, præsertim vero manet in Ecclesia Romana verus illarum vocum intellectus; manet ibi veræ fidei traditio. Planum autem et impostorem dæmone ipso tetriorem oportet, qui voces Catholicas non Catholico sensu usurpet: qui tres hypostasēs, tresve personas, Patrem et Filium et Spiritum sanctum, aliaque similia dicat, et metaphysicos dumtaxat conceptus intelligat, quos nemo atheus respuat.

STULTISSIMI mortalium Lutherani, Calviniani, Janseniani, similesque sunt, qui
testibus

testibus his egent, ut suas defendant hæreses; hoc est, scriptis Patrum. Nam si hæc esse impia et conficta constiterit, nituntur baculo arundineo, quo ipsi configentur. Oportet certe illis æque constare de eorum sinceritate ac vetustate, atque de epistolis Pauli, et Evangelio Matthæi: alioqui verisimili tantum, atque adeo fallibili nititur fundamento ipsorum credulitas. Ergo imprudentissimi mortalium sunt, qui testimoniis Augustini, Ambrosii, et similium, securos de sua salute se esse arbitrantur; cum tamen constare nemini possit infallibiliter, aliterve, quam ex opinione vulgari, ea non esse scripta novitia et ab impiis fabricata; nec certe insaniant, qui ficta ea esse affirmant; sunt certe Catholici.

VERISSIME illud, ut cetera omnia, Christus Dominus pronunciavit: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te, solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum.* Nam hæretici omnes hoc uno aberrant a vita æterna, quod nec Deum nec Christum

Q 2

norunt,

norunt, ut Ecclesia Catholica, sed verbo
 tenuis. At superabundo gaudio, cum in-
 telligo, fidem quam, Deo donante, profiteor,
 ipsam esse, quæ per sæcula tredecim priora
 perstitit, nullis oppugnata scriptis, nisi
 atheorum, idque non ante sæculum deci-
 mum quartum. Quis eam fidem cudit?
 quis propagari fecit, nisi Deus et Christus
 ipse? Nam si quis dixerit, eam potius, quæ
 in his monumentis exstat, esse veram fidem;
 quæro quis nostram postea condidit? quis
 persuasit? Fieri istud omnino non potuit.
 Præterquam quod ea certe vera fides non
 est, quæ conjuncta est cum atheismo, frau-
 dibus ac dolis innumeris, adulterio scrip-
 turæ, aliisque vitiis.

PERCURRE diligenter singula hæreti-
 corum nostri ævi dogmata: nullum ex his,
 ut jam diximus, aliquam habet divinitatis
 notam. In societate mere politica absque
 Deo possunt institui tradique omnia, quæ
 ipsi docent; de Eucharistia, de admini-
 stratione Pœnitentiæ, de ipsa Christi satis-
 factione.

factione. E contrario, ut jam initio diximus, et iterum juvat inculcare, nullum est Catholicæ fidei dogma, quod non verum Deum esse doceat ac pro certo ponat. Instituire cœnam in memoriam passionis et resurrectionis Christi etiam homo sine Deo potest. Sub speciebus panis et vini Corpus et sanguinem Christi ponere, Natura non potest: solus Deus potest. Ergo hoc Christus fecit. Voluit enim ex singulis religionis suæ dogmatibus colligi posse, Ergo Deus est aliquis verus, qui hoc instituit vel præcepit. Prævidit enim vero fore, his præsertim novissimis temporibus malis, homines qui Deum quidem prædicarent, ut rogi evitarent; Dei autem nomine nihil aliud intelligerent, nisi Naturam rerum, leges motuum immutabiles, secundum quas ordinarie sunt quæcumque sunt in universo. Eam ob rem ad tutandam fidem et ideam divinitatis veræ, docuit Deus se subsistere in tribus personis distinctis realiter; id quod soli vero Deo potest convenire. Fecit et facit quotidie miraculum physicæ Transub-

stantiationis; quod solus Deus verus potest efficere. Dat sacerdotibus potestatem pœnitentes absolvendi ac justificandi: solus potest verus Deus dare talem potestatem hominibus. Præcipit sub pœna peccati mortalis observationem diei Dominicæ: hanc solus Deus verus sic potest præcipere.

Si Deus est aliquis, ut est profecto, nosci se vult certe et coli ab hominibus. Ergo docere ipse debet, quomodo se coli, qualem se nosci velit. Ergo docere debet homines, per quos ipse possim doceri, quos possim ego interrogare. Et illi a Deo docti homines, proprio nomine Ecclesia appellatur. Et debent illi infallibiles esse: alioqui perinde se res haberet, ac si non curaret Deus scire homines, quomodo se ab ipsis coli velit. Debet illorum hominum societas semper stare, semper esse infallibilis; quamdiu erunt homines docendi, quemadmodum ab ipsis se coli Deus velit. Ab Ecclesia ergo docendi sunt homines, quæ vera sit de Deo cognitio, et quæ vera morum disciplina.

Erat

Erat illa Ecclesia, quando Calvinus et Lutherus fuere juvenes, ac propterea docendi de cultu Dei. Ab ea autem doctrina recesserunt postea, et abduxerunt secum maximam multitudinem. Redire ad pristinam societatem infallibilem eos oportet, quam stulte deseruere; aut necesse est eos errare, ac errando demum perire. Hæretici, qui nolunt audire Ecclesiam, ex doctrina dignosci aiunt oportere quæ vera sit Ecclesia. Perinde quasi hoc homines possint præstare, prius quam docti sint, et maturæ ætatis viri. At juvenes ipsi et pueri debent velle doceri, et eos oportet recte doceri, quomodo se Deus coli velit: ergo a majoribus. Prius est esse Christianum, quam doctum. Pueros, inquam, ipsos et adolescentes oportet esse fideles. Fides autem ex auditu, non ex multis litteris. Ergo si qui facti sunt majores et docti, ii tunc ex sua doctrina vel peritia velint mutare aut pervertere quæ iidem pueri et adolescentes didicerunt, impii sunt. Aliud quippe volunt credi, quam quod ipsi docti sunt ab hominibus,

quos Deus et Christus per Apostolos idcirco docuit, ut alios idem docerent, et hi deinde alios, aliosque. Hoc est velle fidem perdere semel acceptam, sine qua impossibile est placere Deo.

OMNI ævo dixit Deus cuilibet homini adulto, et de vera religione indaganda sollicito: *Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas: interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi; majores tuos, et dicent tibi: Deut. xxxii. 7.* A domo et familia Noë coepit nova societas de vera religione interroganda ab omnibus hominibus. Permansit ea in posteris Noë, saltem iis ex quibus duxit ortum Abraham; sed et in aliis, unde prodire Melchisedech, Abimelech, et multo postea Job. Qui ad idola colenda defecerunt, hos oportuit quærere an sic majores, Noë videlicet, aliique vixissent. Statim a patre suo aliisque majoribus suis discerent, unum Deum verum coluisse eos et coli a se proinde debere. Quin immo probe sciebant, deseruisse se Deum patrum suorum:

suorum: vivebant enim adhuc ipsi filii Noë, Sem, Cham, et Japheth, cum liberis suis: qui etiam ipsi, si interrogarentur, responderent, aut adhuc se colere Deum, ut eum coluerat pater suus Noë, et ut ab ipso colendum esse Deum didicerant; vel cultum illum, quem a Noë didicissent, se deseruisse; in quo essent manifeste reprehendendi. Sic est hodieque Religio Catholica. Societas est nota omnibus hominibus, civitas in monte posita; quæ cœpit a Petro, in Petro desinet: hoc est, in Sede Apostolica, et qualibet Ecclesia communicante cum ea. Cœpit illa societas Hierosolymis, sed a Petro: ipso solo prædicante, velut capite et pastore universali. Exinde perseverat in summo Pontifice, velut Episcopo Ecclesiæ Catholicæ (sic enim, ut jam diximus, semper subscribit): et in qualibet Ecclesia particulari, communicante cum ipso. Hoc didicere juvenes Lutherus, Calvinus, alique: hoc servare debuere senes, quod juvenes didicerant. Cuilibet eorum affectatori nunc jure dicitur: *Memento dierum antiquorum, cogita*

cogita generationes singulas: interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi; majores tuos, et dicent tibi. Majores illos qui deserunt, tam sunt damnandi, quam fuere illi certe damnatione digni, qui cultum veri Numinis, qualem a Noë scirent fuisse observatum, deseruere, ut idolis servirent,

XX.

SED jam finis esto de hoc argumento dicendi generatim: ut Censuram aggrediamur tandem aliquando scriptorum, quæ Patrum esse vulgo existimantur. Fas esse de scriptis hujusmodi Censuram instituere, ni fallimur, evicimus: et sic sentire eruditos Catholicosque viros, qui hæc legit, adhuc intelliget ex verbis jam laudati a nobis viri docti, Antonii Gallonii, Presbyteri Congregationis Oratorii Romæ, in Apologetico pro Cardinale Baronio, adversus Constantinum Bellottum Monachum Cassinensem, edito Romæ ex Typographia Vaticana,

anno

anno 1604. pag. 9. *At docendus tu, Constantine, docuisses, qua distinctione ipsa dicatur sancta Romana Ecclesia probare libros. Non enim (ut putas) omnes quos Ecclesia probat libros, eos firmissimæ esse vult auctoritatis, ut sunt Hagiographa, ipsa videlicet sacra scriptura, quæ ex libris constat, quos canonicos appellamus: quorum dumtaxat illud est privilegium, ut salva fide Catholica nihil ex iis, quæ ibi sunt scripta, in dubitationem liceat revocare: ceterorum autem receptorum ab Ecclesia librorum secus; etiam si IPSORUM sint PRÆCIPUORUM ECCLESIAE MAGISTRORUM, quos præ dignitate nominamus DOCTORES ECCLESIAE, UT AUGUSTINI, HIERONYMI, AMBROSII, atque GREGORII.*

Pag. 10. *Disce igitur, Constantine, quibus scriptis ejusmodi prærogativa debeatur; nempe tantum canonicis, ut nihil ex eis debeat in controversiam revocari: de reliquis, minime: ut caveas, ne rursus in ejusmodi monstruosos errores impingas; sed scias sic probari ab Ecclesia Romana cujuscumque scripta AB*

IPSA RECOGNITA, *ut nihil in eis contra fidem Catholicam vel bonos mores conscriptum habeatur. Ceterum si quid MINUS VERUM insit in eis, cuicumque volenti redarguere liberum esse finit.*

PAG. II. *Sed quod paulo post in fine pagine univēse ita pronuncias: "Cum ergo "Ecclesia approbet, quæ in suo servantur "SCRINIO, et ex eo hauserit Joannes, quæ "de beato Gregorio conscripfit; luce clarius est, ea quæ scripsit, Ecclesiam comprobasse, saltem quoad fidem historiæ "spectat." Hæc tu, Constantine, cum dicis, propemodum facis ut tui causa erubescamus, cum etiam ipsum totum scrinium Apostolicum velis efficere Hagiographum, ut nihil ex iis, quæ in eo reperiuntur, erroris argui posse contendas. At ubi TOT SURREPTIONES, quas nolens et invita Sedes Apostolica jugiter pati solet? Solius Dei est, qui cor intuetur, his posse carere; et in omnibus rebus, quæ deferuntur ad tribunal Ecclesiæ, cognoscere et discernere falsum a vero: homines vero, et ipsum*

ipsum etiam Papam IN HIS QUÆ SUNT FACTI, falli posse et decipi, quis nesciat ?

HACTENUS dicta sufficiant veluti Prolegomena quædam, præmittenda lectioni censuræ nostræ, qua liquido apparebit, ut spero, tot operum Dogmaticorum et Historiæ (ut vocant) Ecclesiasticæ, eo spectasse opifices, ut Religionem totam, si possent, funditus pessumdarent: ex Tractatu autem nostro de Antiquis Numismatibus Regum Francorum, susceptum ab impio cœtu illud consilium, meditatumque sub principatu Philippi Augusti, cœpisse tunc apparere; multo vero magis sub Philippo Pulcro, et sub Valefio: crevisse deinde propemodum in immensum per annos amplius centum quinquaginta.

FINIS.

THE 100TH A. 217

THE 100TH A. 217

THE 100TH A. 217

THE 100TH A. 217